

ผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม

๑



วารสาร  
**พรทิยาลัย**

๓๙

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓๙ เดือน สิงหาคม ๒๕๖๑



ทิตายุกา โหดุ มหาราชินี  
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙  
๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑

พระจันทร์จระพินโทยมบน  
มีแต่ความชุ่มชื้นชื่นบาน

กับพระกรุณาการุณย์เลิศ  
เป็นข้าทูลพระบาททองส่องชีวัน

เวียนวารวันเฉลิมพระชนมพรรษา  
ทรงเป็นร่มโพธิ์ทองแผ่อาไพ

เย็นทั่วทั้งมณฑลประเทศสถาน  
ไม่เลือกใกล้ไกลปานก็เปรียบกัน

บ่มบึงเกิดความรักสมัครฉันท์  
แจกพระจันทร์พระองค์จริงมิ่งเมืองไทย

สารพัดอุบิทวาอย่ากรายใกล้  
ยืนยาวได้ถึงพันปี ฉะนี้เทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ  
ข้าพระพุทธเจ้า ศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ ประพันธ์ถวายเป็น





# เปิดเล่ม



ฉบับที่ ๓๙ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

วารสารโพธิyalai ฉบับเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ theme ประจำฉบับ คือ **ผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม ๑** เมื่อมีหมายเลข ๑ กำกับท้าย แสดงว่า จะต้อง มีหมายเลข ๒ หรือ ๓ ต่อจากฉบับนี้ ก็จะขอชี้แจงไว้ ณ โอกาสนี้ว่า ผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม จะมีตอน ๒ ต่อจากฉบับนี้ ในเดือนกันยายน ซึ่งจะตรงกับฉบับที่ ๔๐ เนื้อหาจะต่อเนื่องจากฉบับที่ ๓๙ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความชัดเจน กระจ่างแจ้ง ให้แก่ผู้หญิงทั้งหลาย ที่มีศรัทธา สนใจที่จะศึกษาและปฏิบัติธรรม

ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะไปวัดมากกว่าผู้ชาย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีปัญหาชีวิตในแง่มุมต่างๆ จนกระทั่ง พระอาจารย์สายวัดป่าผู้มีชื่อเสียงท่านหนึ่ง เคยกล่าวให้คณะญาติโยมลูกศิษย์ฟังว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของผู้หญิงก็คือ เรื่องลูก เรื่องสามี เช่น สามีไม่ดี นอกใจ เป็นคนไม่ดี มั่วอบายมุข นำแต่ความเดือดเนื้อร้อนใจมาให้ ลูกไม่เชื่อฟัง ดิตยา เบี่ยงเบนทางเพศ ไม่สนใจการเรียน ฯลฯ

จากการที่ถูกบีบคั้นทางอารมณ์มากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ผู้หญิงหาที่พึ่งให้กับตนเอง ทางหนึ่งก็คือ การหันหน้าเข้าวัด

ในขณะเดียวกัน มีผู้หญิงอีกเป็นจำนวนมากที่เปื้อนชีวิตทางโลก เปื้อนความสับสนวุ่นวายในโลก ประสงค์จะมีชีวิตสงบงามตามครรลองธรรม จึงหันหน้าเข้าวัด เพื่อจะแสวงหาหนทางไปสู่พระนิพพานด้วยความมุ่งมั่น

การจะเริ่มต้นทำอะไรๆ ให้ตนเองสักอย่าง ควรเริ่มอย่างไร อย่างน้อยที่สุด ก็ควรมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ตนสนใจตามสมควร ไม่ใช่ไม่รู้อะไรเลย หากโชคดีอาจไปพบหนทางสว่าง มีกัลยาณมิตรคอยแนะนำ และมีโยนิโสมนสิการ พิจารณาความถูกต้องเหมาะสม อันจะนำไปสู่เป้าหมาย ในทางตรงกันข้าม หากเคราะห์

ร้าย อาจเจออุปสรรค หรือมีฉาชีพ หลอกลวง พาไปเข้ารุกเข้าพง ซึ่งนอกจากจะไม่ได้ธรรมะแล้ว อาจจะไปสู่ความหายนะ สิ้นเนื้อประดาตัวไป ก็มีตัวอย่างให้เห็นเสมอ ตามข่าวสารที่ปรากฏในสื่อต่างๆ

ด้วยเหตุนี้ วารสารโพธิyalai จึงถือโอกาสในเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นเดือนที่มีวันแม่ คือวันที่ ๑๒ สิงหาคม จัดทำเนื้อหาเป็นฉบับพิเศษสำหรับผู้หญิงที่มีเนื้อหาเป็นสากล แม้ผู้ชายก็อ่านได้ และจะได้รับประโยชน์ด้วยเช่นกัน

เนื้อหาของทั้งสองเล่มประกอบด้วยบทสัมภาษณ์ ทั้งพระภิกษุ คือ ท่านอาจารย์พระมหาประนอม ธรรมาลงกาโร ที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมของผู้หญิงในพระไตรปิฎก ก่อนเริ่มต้น ควรเตรียมตัวอย่างไร เป็นต้น จากนั้นเป็นบทสัมภาษณ์ผู้หญิงที่ปฏิบัติธรรมจริงจังมานานปี ประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียงในแง่มุมต่างๆ เช่น คุณแม่ทิพวรรณ ทิพยทัศน์ แห่งอาศรมมาตา สถานภาวนาเพื่อผู้หญิง, ท่านอาจารย์ หมออมรา มลิลลา, คุณเมตตา อุทกะพันธุ์ แห่งบริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งฯ และท่านอาจารย์แม่ชีวิมุตติยา หรืออดีต รศ.ดร.สุภาพรรณ ณ บางช้าง ประธานหอพระไตรปิฎกนานาชาติ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น ซึ่งจะค่อยๆ ทอยลงนำเสนอตามลำดับ

พิเศษสุด ด้วยบทความที่ได้รับคำแนะนำจากท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ซึ่งเหมาะสมสำหรับศึกษาไว้เพื่อเตรียมตัวจะเข้าวัดอย่างมั่นใจว่าจะไม่หลงทาง นับเป็นความเมตตาอย่างหาที่สุดมิได้ของท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำแก่คณะผู้จัดทำอย่างเป็นกันเอง บทความนี้จะอยู่ในฉบับหน้า โปรดคอยติดตามอ่านกันว่าจะเป็นเรื่องอะไร

วารสารโพธิาลัย มีความสนใจ ปัญหาสังคมเสมอมา ปัญหาของผู้หญิง ที่สนใจจะเข้าวัด แต่หาจุดเริ่มต้นไม่ได้ จึงเป็นเรื่องที่เราใส่ใจและให้ความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโอกาสที่ในเดือนนี้มีวันแม่ เราจึงอยากทำวารสารฉบับนี้ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ที่ชาวไทยทั้งปวงเทิดทูนว่าเป็น ‘แม่แห่งชาติ’ ขอพระองค์ทรงพระเจริญ ยิ่งยืนนาน ทรงเป็นมิ่งขวัญและกำลังใจแก่เหล่าพสกนิกรทั่วทั้งแผ่นดิน

เมื่ออ่านฉบับนี้จบลง ขอให้ท่านโปรดติดตามอ่านต่อฉบับที่ ๔๐ ซึ่งเป็นผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม ตอน ๒ รับรองว่า เนื้อหาเข้มข้น จุใจ อย่างแน่นอน และจะเป็นวารสารที่ผู้หญิงทั้งหลายจะรู้สึกขอบคุณที่ได้อ่าน เพราะเราตั้งใจทำเพื่อผู้หญิงอย่างแท้จริง

คณะผู้จัดทำ

วารสารโพธิาลัย จัดพิมพ์ด้วย ปัจจัยบริจาคของท่านผู้มีจิตศรัทธา แจกเป็นธรรมทานและบริจาคไปตามห้องสมุดต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญาอย่างกว้างขวางแก่ท่านผู้ใฝ่ธรรมต่อไป ขออนุโมทนาทุกท่าน



วัดจากแดง



ชมรมกัลยาณธรรม

**ประธานที่ปรึกษา**

พระครูธรรมธรมุนต์ นนฺทโก  
อัครมหาบัณฑิต

**บรรณาธิการอำนวยการ**

พระมหาประนอม ธมฺมาลงกาโร

**บรรณาธิการบริหาร**

พนิดา อังจันทร์เพ็ญ

panitaang@gmail.com

**รองบรรณาธิการ**

ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ

Acharak7153@gmail.com

**ผู้ช่วยบรรณาธิการ**

พันธุ์พี นพรมภา

Punrapee@gmail.com

**ประสานงาน**

พระครูประคุณสรกิจ

(พระมหาการุณย์ กุสฺสนนฺโท)

pk.krun21@gmail.com

**กองบรรณาธิการ**

คณะสงฆ์วัดจากแดง

สำนักงาน : วัดจากแดง

๑๖ หมู่ ๖ อ.เพชรหึงษ์ ช.เพชรหึงษ์ ๑๐

ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง

จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐

โทรศัพท์ : ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พฤศจิกายน ๒๕๖๑

จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

ภาพปก : อ.ปัญญา วิจินธนสาร

ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์

ออกแบบปก : อ.ปัญญา หนังสือ

**เครดิตภาพ**

ชาคิโนภิกขุ, True Little Monk

เขมา เขมะ และขอขอบคุณ

เจ้าของภาพ

จากทาง Internet ทุกท่าน

**ศิลปกรรม**

สหมิตรกรุ๊ปทีม

อุปถัมภ์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์

โดยคุณพัชรพิมล ยังประภากร

ประธานกรรมการ ‘สุวิมล’

จัดพิมพ์โดย

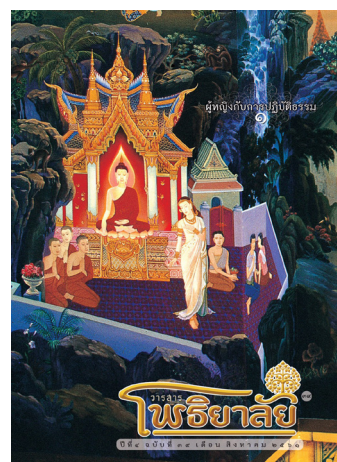
สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

โทร. ๐๒ ๙๐๓ ๘๒๕๗-๙

**สารบัญ**

- ❁ วิสัชนาธรรม : ผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม (๑)  
พอ.จมหาประนอม ธมฺมาลงกาโร.....๓
- ❁ ธรรมปริทัศน์ : รู้จักบ้านของตัวเอง (๓) (จบ)  
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต).....๑๒
- ❁ พระธรรมเทศนา : คุณยายดินสอเก่า  
พระอาจารย์ชยสาโร.....๒๕
- ❁ ปัญญาปริทัศน์ : คาถา สุภา ธิดาช่างทอง  
ธีรปัญญา.....๓๒
- ❁ กวีนิพนธ์ : มีเรา ร่มเงาแม่  
ปัญญา.....๔๒
- ❁ ในประสบการณ์ : เส้นทางธรรม  
พญ. ดร.อมรา มลิลิต.....๔๓
- ❁ เพื่อนภavana : ข้อคิดจากอาศรมมามาตา  
อุบาสิกา ทิพวรรณ ทิพย์ทัศน์.....๕๔
- ❁ ขวนอ่านพระสูตร : อาทิตตปริยายสูตร  
เพื่อนเดินทาง.....๕๘
- ❁ ท้นโลก รุ่งธรรม : สีสวิม้งสชาติก  
ปุลณวิโส.....๖๒
- ❁ มองเทศ - มองไทย : พระติสสเถระ (๓)  
วิเทศทัย.....๖๕

หากท่านผู้อ่านมีความประสงค์จะติดต่อกองบรรณาธิการวารสารโพธิาลัย หรือต้องการแสดงความคิดเห็น ทิชม หรือให้คำแนะนำใดๆ กรุณาติดต่อได้ที่อีเมล [pk.krun21@gmail.com](mailto:pk.krun21@gmail.com) (พระครูประคุณสรกิจ หรือพระมหาการุณย์ กุสฺสนนฺโท) ขอขอบคุณทุกความคิดเห็น





วิไลขารธรรม

พระอาจารย์มหาประนอม ธมมาลงกาโร

# ผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม ๑

ฉบับนี้ลองมาฟังความเห็นและคำแนะนำจากพระอาจารย์ในมุมมองและทัศนะเกี่ยวกับผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม และผู้หญิงกับพระพุทธศาสนา กัน มีหลายแง่มุมน่าสนใจค่ะ

**ปจฺฉา :** หน้าที่ของผู้หญิงตามวิถีไทย และตามหลักพุทธศาสนา มีอะไรบ้างเจ้าคะ

**วิไลขนา :** หน้าที่แรกคือหน้าที่ในครอบครัว หน้าที่ภรรยาต่อสามี หน้าที่แม่ต้องอบรมสั่งสอนลูก หน้าที่ของลูกที่ต้องดูแลพ่อแม่ เหล่านี้เป็นหน้าที่พื้นฐาน จากนั้นคือหน้าที่ต่อพระรัตนตรัย หน้าที่ต่อพระพุทธศาสนา หน้าที่ของอุบาสิกา ๕ ประการ ที่ควรทำ ได้แก่ ให้ความเคารพยำเกรง อุปัฏฐาก ด้วยปัจจัย ๔ แล้วหาโอกาสฟังธรรมตามกาล

นำพระธรรมไปปฏิบัติ ต้องมีคุณสมบัติ ๕ ประการ คือ มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา

ต้องสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในพระรัตนตรัย ให้ได้ ได้แก่ ๑. กัมมสัทธา ๒. วิปากสัทธา ๓. กัมมัสสกตาสัทธา ๔. ตถาคตโพธิสัทธา พอมีศรัทธาแล้ว ก็รักษาศีล ชีวิตครอบครัวก็อยู่เย็นเป็นสุข สังคมก็ไม่มีปัญหา มีศีลแล้วก็มีสุตะ สดับรับฟังพระธรรม การศึกษาหรืออ่านพระธรรม เรียกว่าสุตมยปัญญา ต่อไปคือจาคะ การบริจาค ทำบุญให้ทาน เสียสละอะไรต่างๆ แม้กระทั่งการเสียภาษี ก็อยู่ในส่วนของจาคะ สุดท้ายคือปัญญา ต้องรู้ว่าตัวเราเป็นแค่รูป แคนาม ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ปัญญาตัวนี้ก็ต้องสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้

ถ้าไม่มี ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา ก็ไม่ได้เป็นชาวพุทธแนวหน้า หรือสตรีแนวหน้า พื้นฐานเหล่านี้เราจะสร้างขึ้นได้อย่างไร ตอนนี้อยู่นิยามที่ลูกหลานจะแต่งงาน อาตมาจะไปเทศน์ให้โอวาทเจ้าบ่าวเจ้าสาว หน้าที่สามี หน้าที่ภรรยา จบแล้วก็มีหน้าที่ร่วมกันคือ *สมศรัทธา* - ให้มีศรัทธาเหมือนกัน *สมศีลา* - ให้มีศีลเหมือนกัน *สมฉันทา* - ให้มีฉันทะเหมือนกัน *สมปัญญา* - ให้มีปัญญาเหมือนกัน แล้วให้สวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน ถ้ามีลูกก็เริ่มสอนลูก ตั้งแต่ นะโมตัสสะ หน้าที่ของสตรี อยู่ใกล้ชิดลูก พอลูกเริ่มเรียกพ่อเรียกแม่เป็นก็สอน นะโมตัสสะ นะโมตัสสะ ซึ่งตรงนี้ อาตมาได้ทดสอบกับญาติโยมก็ได้ผล ปลุกฝังให้เขา ตั้งแต่เด็กอยู่ในครรภ์ คือให้การศึกษาด้านพุทธศาสนาแก่ลูก ถ้าทำได้ เชื่อว่าสตรีชาวพุทธจะมีคุณภาพแน่นอน

มีศรัทธาใหม่ โดยเฉพาะ *กัมมสัทธา* คือเชื่อกรรม และ *ตถาคตโพธิสัทธา* คือเชื่อพระพุทเจ้า มีศีลใหม่ เมื่อมีศีล ตัวเองก็ไม่เดือดร้อน สังคมก็ไม่เดือดร้อน สุตะก็สำคัญมาก ถ้าไม่ได้ฟังเทศน์ ฟังธรรม ปัจจุบันก็ไปโน่น ๑๕ วัน ไปหาเจ้าแม่ ตะเคียน ไปหาพญานาค ใครว่าอะไรดี ก็ไป หรือเห็นว่าพุทธศาสนาทำบุญเสียเปล่า ไหว้เจ้ายังได้กิน คือสุตะทางด้านพุทธศาสนาไม่มี ใครมาพูดหน่อยเดียว ก็จะเชื่อแล้ว จำเป็นมากที่ชาวพุทธจะต้องฟังเทศน์ ฟังธรรม เพราะถ้าขาดสุตะแล้ว ก็จะถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควร หรือถูกหลอกได้ง่าย แต่ถ้ามีสุตะแล้ว ก็จะมีพื้นฐานคือมีปัญญาเป็นของตัวเองและพึ่งตัวเองได้

คนที่มีสุตะอยู่แล้ว จาคะก็จะเป็นเองโดยอัตโนมัติ ให้ทานเพราะเชื่อกรรมและผลของกรรม ไม่ใช่เพราะหลงคารม และการให้ทานก็เป็นการทำลายโลภะ อันนี้สำคัญ เป็นปัจจัยแก่พระนิพพาน เป็นตัวละกิเลส ถ้าสุตะดี จาคะจะมา



โดยอัตโนมัติ สุดท้ายคือมีปัญญารู้เท่าทัน บางทีร่างกายไม่ไหว ถ้าไม่มีปัญญา พอร่างกายไม่ไหว จิตใจก็อ่อนแอ แต่ถ้ามีปัญญา ก็เห็นว่าร่างกายเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ร่างกายก็เป็นแค่รูปขันธ์ จิตใจเป็นแค่นามธรรม จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว และที่สำคัญ ร่างกายนี้ มันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ถ้าเข้าใจอย่างนี้ได้ บางครั้งร่างกายอ่อนแอหรือสุขภาพไม่ดี ก็ไม่ก่อให้เกิดโทษ หรือไม่ก่อให้เกิดน้อยใจ เสียใจ อាកารเศร้าซึม อาการกังวลจะไม่เกิด ไม่คิดฆ่าตัวตาย พื้นฐานคือ มีปัญญารู้เท่าทันตามความเป็นจริง

ณ ปัจจุบันนี้ผู้ชาย คนไทยถูกฆ่าตาย ปีละ ๒,๗๐๐ - ๒,๘๐๐ คน แต่ฆ่าตัวตายเอง ปีละ ๓ พันกว่าคน เกิดอะไรขึ้น ก็เกิดจากอาการซึมเศร้า เพราะไม่มีปัญญารู้ตามความเป็นจริงว่า ถ้าผิดหวัง หรือสุขภาพไม่ดี ธุรกิจล้มละลาย โดยมากก็คิดง่ายๆ ว่า ตายให้รู้แล้วรู้รอดไป แต่หารู้ไม่ว่าตายแล้วลงนรก เพราะปัญญาไม่มี แล้วอาการผิดหวัง หรือไม่สมหวัง อย่าคิดว่าเกิดเฉพาะคนธรรมดา อย่างเรา แม้แต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า บางวันพระองค์ไปบิณฑบาต ไม่มีใครใส่บาตรเลย พระองค์อุ้มบาตรเปล่ากลับวัด บำเพ็ญทานบารมีมาขนาดนี้ ผลทานไม่ส่งบ้างหรือ ผลทานส่ง แต่ว่าเทวบุตรมาร

กลั่นแกล้ง ให้ชาวบ้านลืมนี่มีพระพุทธเจ้า มาบิณฑบาต คือไม่ให้เห็นพระพุทธเจ้า อันนี้ก็ถูก กลั่นแกล้งจากพญามาร แม้แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังมีอุ้มบาตรเปล่ากลับวัด ชีวิตของเรา มีหรือที่จะไม่ผิดหวัง มีหรือที่จะไม่ตกต่ำ ฉะนั้น ถ้าเราไม่เข้าใจตรงนี้ เราก็คิดว่า ทำไมต้องเป็นเรา ทำไมร่างกายเราต้องอ่อนแอ ทำไมเราต้องผิดหวัง ทำธุรกิจต้องล้มละลาย ทำไมเรารักษาโรคไม่หาย พอไม่เข้าใจ ก็น้อยใจ เสียใจ ซึมเศร้า คิดฆ่าตัวตาย ดังนั้น ปัญญาจึงสำคัญมาก

**ปุจฉา :** เวลาจัดงานปฏิบัติธรรม หรือคนไปวัด มีผู้หญิงมาก ผู้ชายน้อย เพราะอะไรเจ้าคะ

**วิสัชนา :** ทั่วโลกเลยตอนนี้ พระที่รู้จักกันไปเทศน์ ที่ประเทศเยอรมัน มีคนฟังที่เป็นผู้ชายอยู่ในกลุ่ม ๕ คน ใน ๑๐๐ คน ที่เหลือเป็นผู้หญิงทั้งหมด พระท่านก็เลยถามว่า โยมผู้ชายไปไหนหมด อ้อ เป็นตำรวจบ้าง ไปเป็นทหารบ้าง เป็นนุ่นเป็นนึ่งบ้าง แล้วก็ไปเทศน์ที่ ๓ ไปก็มี

**ปุจฉา :** เป็นเพราะผู้หญิงมีทางออกน้อยกว่า หรือเปล่าเจ้าคะ

**วิสัชนา :** อาจจะบอกอย่างนั้นก็ได้ ผู้หญิงมีทุกข์มากกว่า ก็เลยไม่ประมาท ผู้ชายมีทุกข์น้อยจึงประมาท ผู้ชายคิดว่าตัวเองบวชได้ ผู้ชายอยากทำอะไรก็ทำได้ ไม่มีภาระอะไร แต่ผู้หญิงแบกทุกข์ ๕ ประการ\* อีกส่วนหนึ่งคือข้อจำกัดทางเพศ และที่สำคัญคือผู้หญิงประมาทน้อยกว่าผู้ชาย จึงไปสู่สุคติมากกว่า ผู้ชายประมาทกว่า คิดว่าตัวเองเข้มแข็ง ไม่ต้องมีภาระหรือข้อจำกัดอะไร ความประมาทก็เกิดขึ้นกับผู้ชายโดยมาก ผู้ชายก็เลยเข้าวัดทำบุญน้อย อันนี้เป็นทั่วโลก ไม่ใช่เฉพาะประเทศไทยนะ

**ปุจฉา :** ได้ยินว่าบนสวรรค์ เทพบุตรหนึ่งองค์ มีเทพธิดาเป็นบริวารถึง ๕๐๐ จริงหรือเจ้าคะ

**วิสัชนา :** เจริญพร บางครั้งมีเทพธิดาเป็น ๑,๐๐๐ เทพบุตรองค์เดียว แล้วผู้ชายไปไหนหมด ก็ลงนรกหมด มีความประมาทในชีวิต ตายก็ไปอย่างนั้น ตายด้วยความโลภก็ไปเป็นเปรต ตายด้วยความโกรธก็ลงนรก ตายด้วยความหลงก็กลายเป็นสัตว์เดรัจฉาน ตายด้วยทิฐิมานะก็เป็นอสุรกาย แต่ผู้ชายนั้น ไปเป็นอสุรกายเยอะหน่อย

**ปุจฉา :** ถ้าผู้หญิงเอาข้อดีมาพัฒนา มาฝึกภาวนา ปฏิบัติธรรม ก็เป็นส่วนเสริมให้ดีได้ใช้หมดเจ้าคะ

**วิสัชนา :** เจริญพร ผู้หญิงละเอียดดี แต่บางทีใจร้อน ถ้ามีขันติสักหน่อยก็ไปได้ดีมากเลย ก็คือบางทีถ้าละเอียดแล้ว ถ้าใครทำอะไรไม่ถูกใจก็จะแว๊ดขึ้นมาทันที อาการที่ไม่สabarมณฺ์ เบรกไม่ทัน แต่ถ้าคนมีสติ เบรกทัน ก็ไม่มีปัญหา ถ้ามีขันติ มีความสงบนิ่งสักนิดหนึ่ง และประกอบกับความละเอียด พิถีพิถัน คุณสมบัติเหล่านี้จะทำให้ผู้หญิงมีศรัทธาพามา

ยกตัวอย่าง ภรรยาของพันธุลเสนาบดี คือ **นางมัลลิกา** ตอนนางรู้ข่าวร้ายว่าสามีถูกลอบฆ่า เสียชีวิตไปพร้อมกับลูกชายทั้ง ๓๒ คน นางก็ไม่สะทกสะท้าน ไม่หวั่นไหว ทำงานได้ตามปกติ ถ้าบางคน เจอขนาดนี้คงสติแตก คุณไม่อยู่แล้ว นั่นคือความละเอียด ละเมียดละไม และเข้มแข็ง **นางวิสาขา** ก็เช่นกัน นางวิสาขาให้ลูกสาวไปช่วยใส่บาตร พระกับลูกสาวก็ไปทะเลาะกัน นางวิสาขาก็บอก ไม่เป็นไร เมื่อทะเลาะกันแล้ว นางวิสาขาก็ไม่ไว้วางใจ พาลูกสาวไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ให้พระพุทธเจ้าตัดสินความให้ ถ้าเป็นชาวบ้าน

\*ทุกข์ ๕ ประการของผู้หญิง ๑. ผู้หญิงเมื่อเป็นสาว เมื่อแต่งงาน ย่อมพลัดพรากจากญาติทั้งหลาย ๒. ผู้หญิงย่อมมีระดู ๓. ผู้หญิงย่อมตั้งครรภ์ ๔. ผู้หญิงย่อมคลอดบุตร ๕. ผู้หญิงย่อมทำหน้าที่บำเรอสามี

ธรรมดาควรมีเรื่อง แหม ก็ใส่บาตรขนาดนี้แล้วยังหาเรื่องทะเลาะอีก เตียวเล็กใส่บาตรเลย แต่นางวิสาขามีสติมั่นคง ไม่หวั่นไหว เพราะฉะนั้นถ้าสตรีมีความละเอียดลออ ละเมียดละไม เข้มแข็ง และมั่นคง อย่างนางวิสาขาก็ดี อย่างนางมัลลิกาที่ดี นั่นคือสุดยอดของผู้หญิง ยอดของสตรี มุมมองหนึ่งก็เป็นคนสวย อีกมุมมองหนึ่งก็เป็นคนที่เข้มแข็ง ไม่หวั่นไหว อันนี้สำคัญมาก

**ปุจฉา :** กรุณายกตัวอย่างเพิ่มเติมถึงแบบอย่างของผู้หญิงในพุทธกาล หรือในพระพุทธานุชา เจ้าคะ

**วิสัชนา :** ในเรื่องของการครองเรือน ครวียิตนางวิสาขาเป็นแบบอย่าง ทำหน้าที่ภรรยาครบ มีเรือน ๓ น้ำ ๔ ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า ในเรื่องของการครอบครัวทำหน้าที่ได้ครบ แม้เรื่องทางสังคม นางวิสาขาก็ออกงานสังคมเป็นประจำ และที่สำคัญคือ เพื่อนของนางวิสาขากินเหล้าเมายา อ้าว แล้วไปคบเพื่อนซี้เหล้าเมายาหรือก็คบได้ แม้นางวิสาขาก็ไม่กินเหล้าเมายาเหมือนกับเพื่อนๆ แต่นางวิสาขาก็ไม่ได้ดูถูกดูแคลนเพื่อนที่เที่ยว กิน ดื่ม อะไรต่างๆ นางหาโอกาสให้เพื่อนที่ชอบดื่มสุราได้มีโอกาสฟังเทศน์ฟังธรรม คือนางเป็นแบบอย่างที่ดีของเพื่อนๆ ลูกหลานนางวิสาขาก็ดูแลดี สอนลูกสอนหลานให้ทำบุญให้ทาน เมื่อตัวเองทำบุญให้ทาน ลูกหลานก็ไม่เคยขวางเลย พอมาถึงยุคลูกหลาน นางวิสาขาก็ปลุกฝังในการที่ให้ลูกหลานมีศีลมีธรรม ทำบุญให้ทาน อันนี้คือในด้านสังคม ในด้านครอบครัว ในด้านพระศาสนา อีกอย่างหนึ่ง นางวิสาขาก็ได้บรรลุธรรม เป็นพระโสดาบันตั้งแต่ยังเด็กด้วย

อีกท่านหนึ่งคือ พระนางมัลลิกา มเหสีของพระเจ้าปเสนทิโกศล เดิมทีพระนางมัลลิกาเป็นชาวบ้านธรรมดา วันหนึ่งพระเจ้าปเสนทิ-

โกศลเสด็จออกประพาสแล้วไปพบ ก็ให้เจ้าหน้าที่เชิญนางเข้าไปอยู่ในวัง แล้วแต่งตั้งเป็นพระอัครมเหสี (ส่วนนางมัลลิกาที่ซึ่งเป็นภรรยาของพันธุเสนาบดี ซึ่งเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าปเสนทิโกศล นั้นเป็นคนละคนกัน) นางมัลลิกาที่มาเป็นมเหสีของพระเจ้าปเสนทิโกศล พอไปเป็นใหญ่แล้ว นางก็ชอบให้ทาน ระลึกว่าเราเคยผิดพลาดอะไรบ้างในอดีต เราจะแก้ยังไง เราต้องรีบทำทาน กุศล ศีลกุศล ภาวนากุศล นางขยันทำทานมากที่สุด พื้นฐานมาจากชาวบ้านธรรมดา ภาวนากุศลก็ไม่ได้เข้าถึง แต่ได้หมั่นทำทานกุศล เป็นที่พึงได้

เพราะฉะนั้น ถ้าเรายังไปไม่ถึงภาวนากุศลก็มาที่ศีลกุศล ถ้าศีลกุศลก็ยังไปไม่ถึง ก็ทำทานกุศล พระนางมัลลิกาซึ่งเป็นมเหสีของพระเจ้าปเสนทิโกศล จากชาวบ้านธรรมดา พระนางให้ทานเป็น เป็นการให้ทานที่เป็นต้นแบบ ให้ทานอย่างไรจะเลิศ ให้ทานอย่างไรจะประเสริฐ นางมีความสุขกับการให้ทาน ส่วนการรักษาศีล พระนางไม่ถนัด การเจริญภาวนา พระนางก็ไม่ถนัด แต่พยายามทำคุณงามความดีขั้นพื้นฐานให้ตนเอง

**ปุจฉา :** พระนางแนะนำให้พระเจ้าปเสนทิโกศลกเลิกการบูชาสัตว์ต่างๆ ด้วย ไข่มุมเจ้าคะ

**วิสัชนา :** เจริญพร คือพระเจ้าปเสนทิโกศล จะฆ่าสัตว์เพื่อบูชาสัตว์ พระนางก็แนะนำว่าไม่เหมาะไม่ควร ควรจะไปถามเรื่องการบูชาสัตว์กับพระพุทธเจ้า พระนางกล้าที่จะบอก กล้าที่จะแนะนำ กล้าที่จะทำ บางครั้งก็เสี่ยง แต่ว่าพระนางมีความกล้าหาญในการที่จะพูดความจริง ในการที่จะทำความจริงให้ปรากฏ พระนางก็ทำอะไรหลายอย่างที่เป็นอย่างจริง ที่ทำให้พระเจ้าปเสนทิโกศลเกิดสัมมาทิฐิ พระเจ้าปเสนทิโกศลเป็นผู้มีศรัทธา แต่ปัญญาขี้ขลาดอยู่ พราหมณ์มาแนะนำก็ทำ พระพุทธเจ้ามาแนะนำก็ทำ เพราะศรัทธา



ยังไม่มั่นคง แต่พระนางมัลลิกาช่วยให้ศรัทธาของพระเจ้าปเสนทิโกศลเพิ่มขึ้นมา และพระนางคอยส่งเสริมให้เดินไปถูกทาง

**ปจฺฉา :** ตัวอย่างสตรีที่เป็นพระอรหันต์ละเจ้าคะ

**วิธีชฺษา :** พระอรหันต์ที่ เป็นผู้หญิงที่จะเป็นตัวอย่าง ก็มีเยอะ ยกตัวอย่างเช่น พระนางเขมา เป็นนมเหสีของพระเจ้าพิมพิสาร พระนางเป็นคนรักสวยรักงาม พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องอสุภกรรมฐาน ความไม่สวยไม่งาม พระนางก็เลยไม่อยากเข้าวัด แต่พระเจ้าพิมพิสารกับพระพุทธเจ้าวางแผนร่วมกันว่าจะทำอะไรให้พระนางเข้าวัด ก็วางแผนเอาความสวยงามของวัดเซตวันไปแต่งเพลง ให้คนร้องเพลง จนพระนางอยากจะมา พอพระนางมาแล้ว พระพุทธองค์ก็ใช้ละครใบ้ คือเทศน์โดยการเนรมิตหญิงที่สวยกว่าพระนาง มายื่นถวายงานพัดพระองค์อยู่ พระนางเห็นก็ตะลึงในความงาม ต่อมาพระองค์ก็เนรมิตหญิงคนนั้นให้แก่ขราลง ต่อมาก็ให้สั่นลม ล้มลงต่อหน้าต่อตา แล้วสุดท้ายก็เนรมิตให้หญิงคนนั้นเหลือแต่โครงกระดูก พระนางเห็นการเนรมิตของพระองค์เหมือนชมละครใบ้ พระนางเห็นแล้วทรงมองย้อนกลับมาที่ตัวเอง ดังนั้นเรื่องนี้เป็นแนวคิด ว่า **วัดก็ควรจะเป็นรมณีสถาน** ที่สะอาด สงบร่มรื่น ทำให้คนที่รักสวยรักงามอย่างพระนางเขมาอยากเข้าวัดเข้าวา แล้วสุดท้าย พระนางก็ได้บรรลุปะเป็นพระอรหันต์

**ปจฺฉา :** เป็นเลิศทางปัญญาด้วยไข่มุมเจ้าคะ

**วิธีชฺษา :** เจริญพร อีกตัวอย่างหนึ่งคือ นางชุชชุตตรา ซึ่งเป็นคนใช้ของพระนางสามาวดี เป็นคนใช้ก็จริง แต่ไปฟังธรรมมา แล้วได้สิ่งที่เลิศได้สิ่งที่ประเสริฐ ก็อยากจะเอาสิ่งที่เลิศ สิ่งที่ประเสริฐนี้ มาบอกกล่าวคนอื่น นางก็ได้นำเอาพระธรรมของ

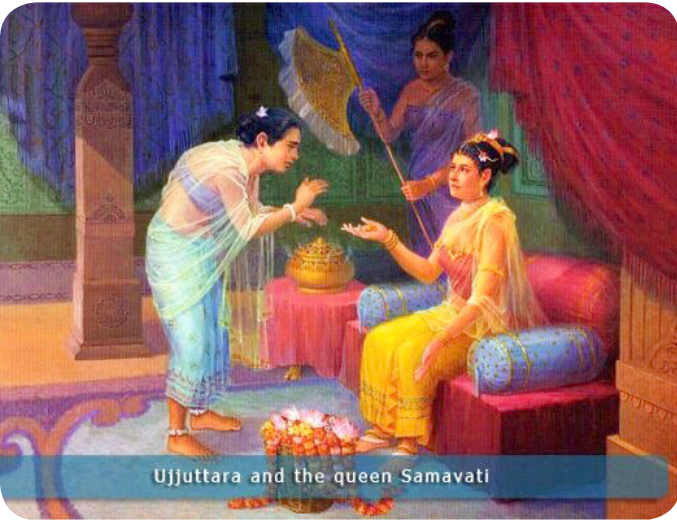


พระพุทธองค์มาแสดง ก่อนจะแสดงธรรม นางก็มีความเคารพในพระธรรม นางอาบน้ำแต่งตัวเรียบร้อย แล้วจึงมาแสดงธรรม คนที่ฟังธรรมนี้เป็นนาย แต่พอฟังธรรมด้วยความเคารพแล้ว ก็ได้ดวงตาเห็นธรรม เพราะฉะนั้น การแสดงธรรม บางครั้งผู้แสดงธรรมเป็นคนใช้ก็มี เป็นนายก็มี แต่ทุกคนเคารพในพระธรรม ทุกคนก็ได้ดวงตาเห็นธรรม

แต่ ณ ปัจจุบัน บางทีพระแสดงธรรม โยมไม่ได้เคารพ ไม่สนใจ แล้วถามว่าได้ประโยชน์อะไรจากการฟังธรรม ก็ไม่ค่อยได้ประโยชน์ พระท่านก็เทศน์ เราก็คุยกัน เลยไม่รู้ว่าเป็นเทศน์ให้ใครฟัง ดังนั้นในการที่จะฟังเทศน์ฟังธรรม ให้นึกถึงรูปแบบของนางชุชชุตตรา ถึงนางจะเป็นคนใช้มาสอน แต่การแสดงธรรม การพูดธรรมให้คนอื่นเกิดความเข้าใจ นางมีความสามารถ และที่สำคัญคือทำให้คนเห็นคุณค่าของพระธรรม ให้มีความเคารพในพระธรรม อันนี้เป็นตัวอย่างว่าพระธรรมนี้ ใครมานำเสนอก็ตาม ควรเคารพบุคคลผู้นำเสนอ และเคารพในพระธรรม

**ปจฺฉา :** นางชุชชุตตราคือผู้รวบรวมพระสูตรสำคัญ ไข่มุมเจ้าคะ

**วิธีชฺษา :** เจริญพร นางเป็นเอตทัคคะผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งปวงในด้านการแสดงธรรม และได้รวบรวมพระสูตรทั้งหมดในคัมภีร์อิติวุตตกะ



Ujjattara and the queen Samavati

แห่งขุททกนิกาย ในพระไตรปิฎก จำนวน ๑๑๒  
สูตร

**ปจฺฉา :** มีอะไรเป็นอุปสรรคในการบรรลุธรรม  
บ้างเจ้าคะ พระอาจารย์

**วิสัชนา :** เจริญพร โดยมากผู้หญิงจะรักสวยรัก  
งาม เป็นราคะจริตนั้นแหละ แต่สามารถใช้จิต  
เหล่านี้ เอามาเจริญพุทธานุสติได้ง่าย ถ้าไปเจริญ  
อสุภกรรมฐานเลย ก็อาจจะไม่ได้ แต่ถ้าดึงเข้าสู่  
พุทธานุสติก็ดึงเข้าได้ง่ายกว่า พุทธานุสติกับราคะ  
จริตนี้ ไกลเคียงกัน คนราคะจริตก็จะเน้นเรื่อง  
อสุภกรรมฐาน คนสัทธาจริตก็จะเน้นพุทธานุสติ  
กรรมฐาน แต่สัทธาจริตกับราคะจริตนี้ไกลเคียง  
กัน ผู้หญิงก็ดึงเข้าสู่พุทธานุสติให้สวدمนต์ ทำวัตร  
สรรเสริญพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ก็ทำได้ง่าย  
คืออาศัยว่าตัวเองเป็นคนราคะจริตก็ให้เจริญ  
พุทธานุสติ

แต่ถ้าผู้หญิงบางคน มีความเชื่อมั่นตัวเองสูง  
มีปัญญานั้นแหละ ก็ให้เจริญมรณานุสติ ถ้าเป็น  
คนขี้โมโห เอาแต่ใจ ก็เจริญเมตตากกรรมฐาน ถ้า  
เป็นคนเหม่อลอย ฟุ้งซ่าน ก็ให้เจริญอานาปานสติ  
กรรมฐาน เพราะฉะนั้นจิตนิสัยก็แล้วแต่ ก็ดูจริต  
ของเรา แล้วหาธรรมะที่เหมาะสมกับจริต เข้ากันได้

กับจริต ถ้าเอาธรรมะถูกจริตมาใช้ ก็สามารถที่จะ  
พัฒนาได้ไม่ยาก

ส่วนธรรมชาติของผู้หญิงนะ ก็เป็นคนขี้น  
จู้จี้ อาตมาเทศน์อบรมเจ้าบ่าวเจ้าสาวว่า **เรือน  
๓ น้ำ ๔** ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า  
เรือน ๓ น้ำ ๔ ข้อหนึ่งที่สำคัญคือ **น้ำคำ** - เวลา  
โมโห อย่าพูด ให้อมน้ำไว้ อย่าบ่น อย่าตำ อย่าว่า  
นั่นคือ โบราณเขาบอก ให้ระวังคำพูดคำจา  
พอระวังแล้ว การบ่นก็จะลดลง การที่บ่นก็ดีหรือ  
อาการจู้จี้ก็ดี เป็นเรื่องปกติ แต่ถ้าได้ฟังเทศน์  
ฟังธรรมแล้ว ก็รู้ว่าตัวเองสามารถลดทิฏฐิมานะ  
ลงได้ พอลดลงอยู่ในระดับมาตรฐาน ก็เป็นการ  
ปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นได้

**ปจฺฉา :** โปรดอธิบายข้อความที่ว่า “ผู้หญิงเป็น  
พระพุทเจ้าไม่ได้” เจ้าคะ

**วิสัชนา :** พระโพธิสัตว์ที่ได้รับพยากรณ์แล้ว ว่า  
ต่อไปจะได้เกิดเป็นพระพุทเจ้า จะไม่เกิดเป็น  
เพศหญิง แต่ถ้ายังไม่ได้รับพยากรณ์ ก็เป็นผู้หญิง  
ได้ เป็นผู้ชายได้ คือความเข้มแข็งมั่นคงด้านจิตใจ  
ต่างกันส่วนหนึ่ง ผู้หญิงไม่มั่นคง เปลี่ยนแปลง  
ได้ง่าย ไม่เด็ดขาด เด็ดเดี่ยว แน่วแน่เหมือนผู้ชาย

**ปจฺฉา :** ข้อได้เปรียบของสตรีมีอะไรบ้างเจ้าคะ

**วิสัชนา :** ข้อดีก็คือ ระเบียบเรียบร้อย พิถีพิถัน  
งานอะไรที่ต้องการความเรียบร้อย จะให้ผู้หญิงทำ  
แต่ผู้ชายจะให้มองภาพรวม ผู้ชายโดยมาก ไม่มี  
คนไหนเก็บรายละเอียดได้ครบ ตัวอย่างง่ายๆ ถ้า  
ผู้ชายอ่านปฐพี พิสูจน์อักษรหนังสือ ครึ่งหน้า  
ก็วางแล้ว ไม่อ่านต่อแล้ว เป็นธรรมชาติ จะให้มา  
นั่งอ่าน มานั่งตรวจรายละเอียดนี้ รู้สึกว่าไม่ไหว  
ให้พูด ให้ทำอะไร ก็พอได้ แต่ให้มา proof หนังสือ  
หาผู้ชายทำได้ดียากมาก มันไม่ถูกกับจริต แต่  
ถ้าผู้หญิงมานั่ง proof สบายเลย ตรงนี้ตลกสระอิ

ตรงนี้ขาดสระอา เก็บรายละเอียดดีมาก งานตรวจสอบความเรียบร้อยขั้นสูงนี้ ต้องให้ผู้หญิงทำ เพราะมีนิสัยพิถีพิถัน ใส่ใจรายละเอียด อดทน ใจเย็น ทำได้ ต้องยกนิ้วให้เลย

นั่นคือข้อดี งานละเอียดอย่างนี้ บอกตรงๆ ไม่อยู่ในใจที่ผู้ชายจะทำ จะบอกว่าขี้เกียจก็ไม่ใช่นะ ให้ไปทำอย่างอื่นทำได้ แต่พอให้มานั่งเก็บรายละเอียดนี้ทำไม่ได้ นั่นคือผู้ชาย แต่ให้มาทำงานหนักๆ อย่างอื่น ทำได้ ข้อดีของผู้หญิง คือเก็บรายละเอียดดี เรียบร้อย พิถีพิถัน ละเมียดละไม เป็นข้อดีที่เป็นประโยชน์

**ปุจฉา :** บางทีก็เอาใจใส่กับเรื่องที่ไม่เป็นเรื่องมากเกินไป ด้วยความที่ชอบเก็บรายละเอียดหรือเปล่าเจ้าคะ

**วิสัชนา :** อ้อ ไม่เป็นไร แต่ก็ได้ประโยชน์ตรงที่ว่า เก็บรายละเอียดได้หมดเลย สมัยก่อนนี้เขาจะหุงข้าว ชัดข้าวนี้ เมื่อสีข้าวมาหรือตำข้าวมาแล้ว จะมีข้าวเปลือกปนมา ไม่เป็นข้าวสารทั้งหมดหรือคนที่จะผัดข้าว และเก็บเมล็ดข้าว เก็บกรวด เก็บกากออกนี้ ผู้ชายจะไม่มีใครทำ ผู้ชายก็บอกว่าหุงไปเถอะ กากก็ช่างมัน กรวดก็ช่างมัน หุงข้าวไปอย่างนั้นแหละ แต่ถ้าเป็นผู้หญิงยอมไม่ได้ ต้องเอามาผัดก่อน ผัดเอากากออก ผัดเอากรวดเอาอะไรออกให้หมดก่อน แล้วค่อยหุง แต่ผู้ชายบอก เอาเถอะข้าวสารสีมาแล้วหุงเลย ข้าวที่ผู้ชายหุงจึงมีกาก มีกรวด มีอะไรปนอยู่ แต่ถ้าผู้หญิงหุงจะไม่มีกาก ไม่มีกรวด ทานได้สบายใจเลย

**ปุจฉา :** ผู้หญิงมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา มาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน หากผู้หญิงจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับวัด ควรจะระมัดระวังเรื่องไหนบ้างเจ้าคะ

**วิสัชนา :** เมื่อเข้าไปเกี่ยวข้องกับวัดแล้ว ต้องมีสติ

ถ้าเปิดโอกาสแล้ว ผู้หญิงมักจะขาดสติ เมื่อขาดสติก็ล้มตัว

**ปุจฉา :** กล่าวกันว่า พระเสียพระ เพราะสตรีกับสตางค์ จริงหรือไม่เจ้าคะ

**วิสัชนา :** ใช่ๆ สตรีกับสตางค์ ถ้าพระอยู่ใกล้สตรีมากเกินไป พระก็เสีย พระมีสตางค์ พระก็เสีย สตรีกับสตางค์ เป็นสิ่งที่ทำลายพระสงฆ์ เมื่อทำลายพระสงฆ์หมดแล้ว คนจะรักษาพระศาสนาต่อก็ไม่มีแล้ว ถ้ายังมีพระ ญาติโยมก็มาศึกษาธรรมได้ โยมอยากจะทำบุญกรวดน้ำ ก็ทำผ่านผู้มีศีล ถ้าผู้มีศีลไม่มี เราทำบุญก็ได้บุญนะ แต่จะกรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศลไม่ได้ อันนี้ประเด็นแรก ประเด็นต่อมา การได้บวชเป็นพระนี้ **ทุลลโภ ปพพชฺช** กว่าจะได้เกิดเป็นมนุษย์ กว่าจะได้พบพระพุทธศาสนา กว่าจะได้บวชเป็นพระนั้น ยากเย็นแสนเข็ญ ถ้าสตรีไม่เข้าใจ เข้าใกล้พระศาสนาโดยขาดความเคารพ *พุทธคารวตา* เคารพในพระพุทธรูปเจ้า *ธัมมคารวตา* เคารพในพระธรรม *สังฆคารวตา* เคารพในพระสงฆ์ *สิกขาคารวตา* เคารพในไตรสิกขา *อัปมาทคารวตา* เคารพในความไม่ประมาท และ *ปฎิสันถาคารวตา* เคารพในการปฏิสันถาร มีความเคารพ ๖ ข้อ ถ้าไม่รู้ไม่เข้าใจ พอใกล้ชิดพระสงฆ์ ความเคารพในพระหายหมดเลย ภาพพจน์ของพระก็เสียหาย



หมดแล้ว พระก็ถูกมองจากข้างนอกกว่า ทำไมผู้  
หญิงคนนี้จึงกล้าพูดกับพระอย่างนี้

**ปุจฉา :** บางทีพอใกล้ชิดกับพระมากๆ ก็เหมือน  
กับจะยึดว่า “อาจารย์ของฉัน” ใครเข้ามาใกล้  
ไม่ได้ ก็มีนะเจ้าคะ

**วิสัชนา :** อย่างนี้ก็มีเยอะ คนที่เสียหาย ไม่ใช่ผู้  
หญิงแล้ว พระเสียหายก่อนแล้ว คือในกรณีทีใกล้  
ชิดแล้วปล่อยให้ไปเป็นเจ้าของ พระก็ยัง  
สอนหนังสือ ยังปฏิบัติธรรมอยู่ โยมผู้หญิงก็บอก  
อาจารย์ของฉัน อาจารย์ของฉัน ใครอย่าเข้ามายุ่ง  
อะไรต่างๆ นี้ อย่างบางสำนัก เวลาจะเข้าไปหา  
ครูบาอาจารย์ ต้องผ่านอุบาสิกาท่านนี้ ทั้งๆ ที่  
พระอาจารย์ไม่รู้เรื่องเลย ต้องผ่านโยมผู้หญิงท่าน  
นี้ก่อน ก็มีวัดต่างๆ หลายวัดเลยที่เป็นแบบนี้

**ปุจฉา :** ปัจจุบันนี้ ผู้หญิงมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น  
ช่วยให้ผู้หญิงได้มีโอกาสได้ศึกษาและปฏิบัติธรรม  
มากขึ้นหรือเปล่า อะไรเป็นปัจจัยเจ้าคะ

**วิสัชนา :** ญาติโยมมีโอกาสได้เรียนธรรมะ ขอให้  
มีโยนิโสมนสิการ คือเรียนธรรมะแล้ว น้อมเข้าไป  
ใส่ใจตนเองเพื่อปฏิบัติให้มีความรู้ มีความสามารถ  
ถ่ายทอดให้ผู้อื่นก็ดี แต่ถ้าเรียนแล้ว ไม่มีโยนิโส-  
มนสิการ บางที่อ่านธรรมะ เรียนธรรมะ พอรู้มาก  
กว่าพระ ก็เกิดทิฏฐิมานะ ไม่เคารพในพระสงฆ์  
คิดว่าตัวเองมีความรู้ มีความสามารถ ในพระไตร-  
ปิฎกบัญญัติไว้ว่า **แม้แต่ภิกษุณีบวชพรรษา ๑๐๐**  
**พรรษาก็ตาม และมีความรู้มากขนาดไหนก็**  
**ตาม ก็ต้องมีความเคารพภิกษุบวชใหม่ แม้เพียง**  
**บวชในวันนั้น** นี้คือพระพุทธรองค์วางกฎไว้กับ  
พระภิกษุณีในพระวินัย แต่ถ้าปัจจุบัน สังคมบ้าน  
เรา ไม่ค่อยเข้าใจตรงนี้

ขอภยันะ ญาติโยมผู้หญิงบางท่านที่สามารถ  
แสดงธรรมได้ ตอนนั้นก็ตั้งหน้าตั้งตาตำพระอย่าง



เดียว ไม่ได้เอาธรรมะมาพูด ไม่มีเมตตากายกรรม  
เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรมต่อพระสงฆ์เลย  
พูดดูถูกพระธรรม พูดดูถูกพระสงฆ์ ก็คือเขาไม่มี  
ความเคารพ ขาดโยนิโสมนสิการ เพราะฉะนั้น  
พระสงฆ์ท่านไม่ตี ท่านก็ไปตามทางของท่าน แต่ถ้า  
เป็นชาวพุทธ ไปเอาพระสงฆ์ไม่ตีมาประจาน มันก็  
ไปก่ออกุศลกรรมให้กับตนเอง พระสงฆ์ไม่ตี ไม่ใช่  
ว่าจะมีในยุคนี้สมัยนี้ ในยุคพระพุทธรเจ้า ก็ยังมี  
พระเทวทัต มีอย่างเช่นพระอุทายี พระพุทธรเจ้า  
ห้ามทำเรื่องนี้ก็ไปทำเรื่องใหม่ ห้ามทำเรื่องนี้ก็  
ไปทำเรื่องใหม่ ในสมัยพุทธกาล พระต้อๆ ก็มี  
แต่ทุกคนแยกแยะ ไม่เอามาประจาน ตำทอ  
ให้เสียหายเพิ่ม

แต่ ณ ปัจจุบันนี้ ไม่ต้องค์หนึ่ง หรือ ๒ องค์  
พอเห็นแล้ว เอามาขยาย พอเอามาขยายแล้ว  
เกิดผลเสียคือ ได้ฟังสิ่งที่ไม่ดีบ่อยๆ ก็เป็นอกุศล  
วิบากทางหู ได้เห็นสิ่งที่ไม่ดีบ่อยๆ ก็เป็นอกุศล  
วิบากทางตา เมื่อเสพสิ่งที่ไม่ดีบ่อยๆ ก็เกิดโทสะ  
พอเกิดโทสะ ศรัทธาในพระพุทธรศาสนา ก็หด  
ศรัทธาในเรื่องกฎแห่งกรรมก็หาย เพราะฉะนั้น  
การเอาภาพไม่ดี การเอาสิ่งที่ไม่ดีของพระสงฆ์ที่  
ไม่ดีบางองค์ไปขยายผล ถือเป็นการทำลายศรัทธา  
ตัวเอง เป็นการทำลายพระรัตนตรัยโดยที่ตัวเอง  
ไม่รู้ตัว อยากจะอวดอ้างว่าตัวเองรู้ธรรม รู้อะไร  
ต่างๆ แต่ว่า วิธีการทำไม่ถูก เช่น พระพุทธรเจ้า  
ก็วางกฎไว้กับภิกษุณีว่า ภิกษุณีจะเก่งขนาดไหน

อายุพรรษาตั้ง ๑๐๐ ปี มีศีลมากกว่า แต่ภิกษุณีองค์นั้น ต้องเคารพภิกษุที่บวชใหม่แม้ในวันนั้น เพื่อลดทัญญู เพื่อลดมานะของผู้หญิง

**ปุจฉา :** ภิกษุณีมีศีลมีวินัยมากมาย เราเป็นฆราวาส ยิ่งต้องระวังมากเลยนะเจ้าคะ

**วิสัชนา :** เจริญพร คือเขาไม่เข้าใจ ณ ปัจจุบันนี้ การเรียนธรรมะแบบ *อลคัททูปมะ* เรียนเหมือนจับงูพิษที่หาง อันตรายมาก คือไม่ได้เรียนมาจับผิดตัวเอง ถ้าเรียนเพื่อจับผิดตัวเอง เรียนเพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพาน อันนี้คือเรียนแบบ *นิสสรณัตถะ* ถูกต้อง แต่เรียนเพื่อไปจับผิดคนอื่น ไปจับผิดพระ ไปจับผิดคนนั้นคนนี้ เรียกว่า *อลคัททูปมะ* เรียนเหมือนจับงูพิษที่หาง อันนี้ อันตราย อันตรายต่อตนเอง อันตรายต่อพระศาสนา ถ้าเรียนแล้วขาดโยนิโสมนสิการ เป็นการเรียนแบบ *อลคัททูปมะ* แต่ถ้าเรียนแบบ *นิสสรณัตถะ* คือเรียนเพื่อหาสิ่งบกพร่องในตน ที่จะพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์แบบ ไม่ใช่เรียนเพื่อไปด่าใคร ไม่ใช่เรียนเพื่อไปชนะใคร ไม่เรียนเพื่ออวดอ้าง แต่ ณ ปัจจุบัน เรียนเพื่ออวดอ้าง เรียนเพื่อหาลาภ หายศ หาลูกศิษย์ อันนี้เห็นมีเยอะ

ก็เลยกลายเป็นว่า ณ ปัจจุบันนี้ สตรีเรียนธรรมะดีไหม ดี แต่อาจจะเรียนมาผิดวิธี คือเรียนแบบ *อลคัททูปมะ* เรียนเหมือนจับงูพิษที่หาง คือเรียนเพื่อไปหาความผิดของคนอื่น หรือหาลาภ หายศ หาชื่อเสียงจากการเรียน เขาให้เรียนเพื่อหาข้อบกพร่องของตนเอง เพื่อปฏิบัติ เพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพาน

**ปุจฉา :** ขอคำแนะนำสำหรับผู้หญิงที่สนใจจะมาศึกษาและปฏิบัติธรรมเจ้าคะ

**วิสัชนา :** สิ่งแรกคือสร้างศรัทธาอย่างถูกต้องก่อน ตั้งอกตั้งใจอ่านพระธรรม แล้วมีโยนิโสมนสิการ

คือฟังเทศน์ฟังธรรมศึกษาธรรมด้วย *นิสสรณัตถะ* มีโยนิโสมนสิการในการเรียน ในการปฏิบัติ อย่างนี้ ศรัทธาจะเกิด พอศรัทธาเกิด ปัญญาจะเกิด มีศรัทธาและปัญญาไปคู่กันอย่างไม่หลงทาง ถ้าศรัทธาอย่างเดียว แต่ไม่มีปัญญา จะมงาย จะหลงทางถ้ามีปัญญามาก แต่ศรัทธาไม่เกิด จะเกิดทัญญูมานะก็จะดูถูกคนอื่น เพราะฉะนั้น แต่ศรัทธากับปัญญา ควรพัฒนาโดย จะต้องสร้างศรัทธาก่อน แล้วต่อด้วยปัญญา จะไม่หลงทาง อันนี้สำคัญมาก ก็อยากจะทำให้กำลังใจ

และที่สำคัญอ่านพระไตรปิฎกเถอะ อ่านเล่มที่ง่าย ๆ ก่อน แต่ก่อนจะอ่าน ก็ศึกษาทำความเข้าใจก่อน อย่างเช่น เรียนอภิธรรมก่อน พอให้มีพื้นฐานจิต เจตสิก รูป นิพพาน แล้วก็ไปอ่านพระไตรปิฎก เพื่อให้ตนเองมีศรัทธาและปัญญาอย่างเข้มแข็ง ก็จะเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้บรรลุมรรคผลนิพพาน เป็นพื้นฐานที่จะปฏิบัติธรรมให้สูงขึ้น ขยับไป จึงได้ชื่อว่า เกิดมาชาตินี้ สมกับที่ได้เป็นสุภาพสตรีผู้มีบุญ ในพระพุทธศาสนา

**ปุจฉา :** พระพุทธเจ้าตรัสว่า การบรรลุธรรมไม่ได้จำกัดเพศ ผู้หญิงหรือผู้ชายก็มีสิทธิ์บรรลุธรรมเหมือนกัน ใช่ไหมเจ้าคะ

**วิสัชนา :** เจริญพร ฝากข้อคิดไว้ว่า หากเราไปวัดพัฒนาแต่ศรัทธา แต่ปัญญาไม่พัฒนา ก็ไปได้ยาก ถ้าพัฒนาทั้งศรัทธาและปัญญา ก็มีโอกาสบรรลุประสบความสำเร็จได้มาก ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

กราบขอบพระคุณพระอาจารย์มากเจ้าคะ



# รู้จักบ้านของตัวเอง

## เกี่ยวกับพระไตรปิฎก ๓ (จบ)

ธรรมปริทัศน์

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

ขุททกนิกาย (ต่อ)

อรรถกถาของชาดกมี ๑๐ เล่ม เรียกว่า อรรถกถาชาดก (ชาตกัฏฐกถา) แต่ชื่อจริงเป็นชื่อเดียวกับอรรถกถาธรรมบท คือ *ปรมัตถโชติกา* เป็นอันว่าจบชาดก

ต่อไป **พระไตรปิฎก เล่ม ๒๙ - ๓๐** คราวนี้เป็นคัมภีร์ร้อยแก้ว แต่พม่าไม่เอาด้วย ของพม่าข้าม ๒ เล่มนี้ไปก่อน เขาไม่จัดเรียงลำดับเล่มอย่างไทยเรา แต่เขาเอาเล่มที่เป็นร้อยกรองมาก่อน (เขาคงเห็นว่า ตั้งแต่เล่ม ๒๖ ก็เป็นคาถาตลอดมาทั้งหมดแล้ว เมื่อถึงนี้ ก็เอาเล่มที่เป็นคาถามาเรียงต่อๆ ไปให้หมดเสียก่อน แล้วจึงค่อยไปถึงร้อยแก้ว) อันนั้นเป็นเรื่องของพม่า เราแคร์รู้ไว้เราก็มาดูเรื่องการจัดเรียงลำดับของไทย

เมื่อก็บอกแล้วว่า ของไทย พอจบคาถาชาดก ก็ต่อด้วยความร้อยแก้ว คือคัมภีร์ **นิทเทส** ที่พระสารีบุตรอธิบายพุทธพจน์ไว้

คราวนี้เป็นคัมภีร์ของพระสารีบุตร ที่อธิบายพระสูตรของพระพุทธเจ้า เรียกว่า “**นิทเทส**” (คือคำชี้แจงแสดงใจ อธิบายขยายความ, ในภาษาไทย เขียน “นิเทศ”) ท่านเรียบเรียงไว้อย่างละเอียดชัดเจน เป็นระบบแบบแผน จนมีการถือทำนองว่า พระสารีบุตรเป็นต้นแบบของอรรถกถา

เมื่อกี้ได้บอกแล้วว่า **นิทเทส** นี้ เป็นคำอธิบายพระสูตรของพระพุทธเจ้า ที่อยู่ใน **สูตรนิบาต** (คัมภีร์ที่ ๑๑ แห่งขุททกนิกาย ที่ผ่านมาแล้ว) ซึ่งเป็นพระสูตรคาถาล้วนแทบทั้งหมด แล้วก็ยากเสร็จแล้วเป็นคัมภีร์ใหญ่มาก จึงแยกเป็น ๒ คัมภีร์ย่อย คือ

เล่ม ๒๙ **มหานิทเทศ** อธิบายพระสูตร ๑๖ สูตร ในอัฐกวรรค และ

เล่ม ๓๐ **จุพนิทเทศ** อธิบายขยายความพระสูตร ๑๖ สูตร ในปารายนวรรค และ ชักควิสานสูตร ในอรุทวรรค

ที่จริง **สุดตนิบาต** ก็มีอรรถกถาอธิบาย (คือ ปรมัตถโชติกา ซึ่งแต่งภายหลังในยุคอรุทกถา) อยู่ชั้นหนึ่งแล้ว พอถึง **นิทเทศ** นี้ก็มีอรรถกถาอธิบายอีก ชื่อว่า **สัทธัมมปชโชติกา**

ถึงตรงนี้ ขอให้สังเกตเล็กน้อยในเรื่องการจัด คัมภีร์ในพระไตรปิฎก จะเห็นว่าในชุดของไทย ได้จัดเข้าไว้เฉพาะคัมภีร์งานของพระสารีบุตร คือ **นิทเทศ** นี้เท่านั้น แต่ในพระไตรปิฎกชุดของพม่า เขาจัดเอาคัมภีร์งานของพระมหากัจจายนะเข้ารวมไว้ด้วย พระไตรปิฎกชุดของพม่าจึงมีคัมภีร์ในพระไตรปิฎกจำนวนมากกว่าในชุดของไทย และ ก็ควรรู้จักคัมภีร์ของพระมหากัจจายนะ ที่จัดรวมเข้ามาในพระไตรปิฎกชุดของพม่าด้วย

พระมหากัจจายนะเป็นพระมหาสาวกสำคัญ ที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องว่า เป็นเอตทัคคะในบรรดาพระสาวกผู้จำแนกความย่อให้พิสดาร ท่านชำนาญในการอธิบายขยายความ และได้เรียบเรียง คัมภีร์ไว้ ที่มีชื่อสำคัญถึง ๖ เล่ม คือ

- ๑) กัจจายนปกรณ์ หรือ กัจจายนคันถะ
- ๒) นิรุตติคันถะ      ๓) จุลลนิรุตติคันถะ
- ๔) ยมกคันถะ      ๕) เปฏุโกปเทส
- ๖) เนตติปกรณ์

ที่นี่ คัมภีร์ที่ ๑ ถึง ๔ เป็นจำพวกไวยากรณ์ หรือหลักภาษา ไม่ใช่ตัวหลักพระธรรมวินัย ก็ผ่านไป แต่เนตติปกรณ์ กับ เปฏุโกปเทส นั้น อธิบายหลักพระธรรมวินัยโดยตรง ดังนั้นของพม่าจึงมีเพิ่มจากเรา ๒ คัมภีร์คือ **เนตติปกรณ์** กับ **เปฏุโกปเทส**

ไม่แค่นั้น ทางพม่ายังจัดเอา **มิลินทปัญหา** ที่พระนาคเสนตอบพระยามิลินท์ ซึ่งกว่าจะมี ก็ตั้งราว พ.ศ. ๕๐๐ แล้ว รวมเข้าไปในพระไตรปิฎกด้วย แต่ทางไทยไม่จัดเข้ามา เราถือว่า **มิลินทปัญหา** เป็นคัมภีร์ชั้นรอง นอกพระไตรปิฎก เอาละ นี่ก็แทรกเข้ามาพอให้รู้ให้เข้าใจไว้

ว่าถึง **เนตติปกรณ์** และ **เปฏุโกปเทส** นั้น เป็นคัมภีร์ที่ลึกซึ้งมากที่สุดเท่าที่เคย เวลานี้คนไทยเริ่มต้นตัวเอามาศึกษากันมากขึ้น

จบเล่ม ๒๙ - ๓๐ แล้ว แต่คัมภีร์ที่พระสารีบุตร รจนายังไม่หมด มีอีกเล่มหนึ่งชื่อว่า **ปฏิสัมภิตามัคค์** (“ทางแห่งปัญญาแตกฉาน”) ซึ่งต่างจาก ๒ เล่มก่อน คือ มหานิทเทศ และจุพนิทเทศ สองเล่มนั้น ท่านอธิบายพระสูตรของพระพุทธเจ้าที่อยู่ใน **สุดตนิบาต** แต่ **ปฏิสัมภิตามัคค์** นี้ ท่านเรียบเรียงขึ้นใหม่เอง

ใน **ปฏิสัมภิตามัคค์** นี้ ท่านยกธรรมที่เป็นหลัก หรือหัวข้อสำคัญขึ้นมาตั้ง แล้วก็อธิบายอย่างลึกละเอียด เช่นเรื่องญาณ ตั้งเป็นหัวข้อว่าญาณกถา แล้วก็อธิบายเรื่องญาณอย่างจริงจังให้แจ่มไป แล้วก็ทิวฐิกถา อานาปานกถา...กรรมกถา มรรคกถา โภชณกถา เมตตากถา ปฏิสัมภิตากถา โลกุตตรกถา ฯลฯ รวมทั้งหมด ๓๐ กถา เป็น ๓ วรรค เป็นอีกคัมภีร์หนึ่ง จัดเป็นพระไตรปิฎก เล่ม ๓๑ มีอรรถกถาชื่อว่า **สัทธัมมปกาสิณี** (เมื่อ **นิทเทศ** ใช้อรรถกถาสัทธัมมปชโชติกา เล่มนี้ใช้ **สัทธัมมปกาสิณี**)

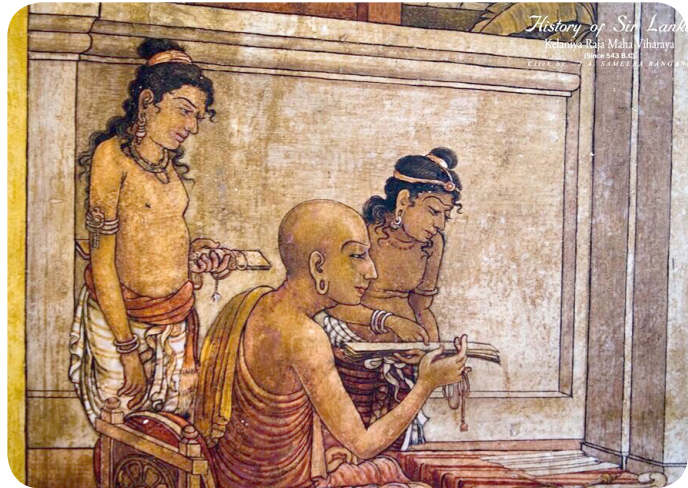
ต่อไป **พระไตรปิฎก เล่ม ๓๒** คราวนี้ก็ไปบรรจบกันกับของพม่า บรรจบอย่างไร คือ ที่ได้บอกเมื่อกี้ว่า ของเรานี้ พอจบ เล่ม ๒๖ - ๒๗ - ๒๘ **วิมานวัตถุ เปตวัตถุ เภรคาถา เภริคาถา** และ **ชาดก** ซึ่งเป็นคาถาต่อกันมาตลอดหมด เราก็เอาความร้อยแก้ว คือ **มหานิทเทศ จุพนิทเทศ** และ

**ปฏิสัมภิตามัคค์** มาต่อ เป็นเล่ม ๒๙ - ๓๐ - ๓๑  
ที่นี้พอจบเล่ม ๓๑ หหมดความร้อยแก้วแล้ว เราก็  
มาต่อเข้าเล่ม ๓๒ - ๓๓ คือ **อปทาน พุทธวงส์  
จริยาปิฎก** ที่เป็นคาถาล้วนอีก ดั่งนั้นของเราจึง  
เท่ากับเอาความร้อยแก้ว ๓ เล่ม มาแทรกคั่น  
กลางระหว่างคาถา (๓ เล่ม) กับคาถา (อีก ๒ เล่ม)

แต่ของพม่านั้น พอจบ **วิมานวัตถุ เปตวัตถุ  
เถรคาถา เถรีคาถา** และ **ชาดก** ที่เป็นคาถามา  
ตลอด เขาก็ไปต่อทันทีกับเล่มที่เป็นคาถาอีก คือ  
ตามด้วย **อปทาน พุทธวงส์ จริยาปิฎก** ที่เป็น  
คาถาล้วนเหมือนกัน ดั่งนั้น ของเขา คัมภีร์ที่  
เป็นคาถาล้วนทั้งหมดจึงรวมเป็นกลุ่มเดียวกัน  
ต่อเนื่องกันไปทั้งหมด

ที่นี้ ของไทยเรา ทำไมจึงไม่จัดเรียงจำพวก  
คาถาให้รวมเป็นกลุ่มเดียวกันหมดอย่างนั้นบ้าง  
ลองคิดหาคำตอบดู แล้วก็ลองตอบว่า ของไทย  
เราอาจจะถือเนื้อหาเป็นหลัก

ถือเนื้อหาเป็นหลักอย่างไร คือว่า **วิมานวัตถุ  
เปตวัตถุ เถรคาถา เถรีคาถา** นี้ ยังมีเนื้อหาทาง  
หลักธรรม สั่งสอนให้คิดธรรม จากนั้น **นิทเทส  
ปฏิสัมภิตามัคค์** แม้เป็นความร้อยแก้ว แต่ก็  
เป็นคัมภีร์ที่บรรยายอธิบายธรรม ต่างจาก **อปทาน  
พุทธวงส์** ที่เป็นเรื่องประวัติองค์บุคคล ซึ่งบอกเล่า  
ด้วยคำประพันธ์ ที่มุ่งในเชิงความงามดงามอลังการ  
ความโดดเด่นเป็นสง่า อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ การได้  
ผลบุญอันโอฬาร ที่จะชักนำศรัทธา ความตื่นใจ  
เลื่อมใส เช่นว่าพระเถระรูปนี้ ในอดีตได้กำเนิด  
ในสมัยพระพุทธเจ้าเวสสภู ได้ทำพุทธบูชา ผ่าน  
การเวียนว่ายตายเกิดมากมาย ได้เป็นพระเจ้า  
จักรพรรดิ ได้ครองเทวราชสมบัติ ฯลฯ กระทั่ง  
ปัจจุบันมาเกิดที่นี้จนได้เป็นพระอรหันต์ อะไร  
อย่างนี้ ก็เอาคัมภีร์เชิงความงามดงาม โอ้อ่า อลังการ  
บันดาลศรัทธา นี้ แยกไปไว้ต่อท้าย



ที่นี้ก็มาถึงคำบอกที่หึงค่างไว้ว่า คราวนี้ของ  
ไทยก็ไปบรรจบกับของพม่า บรรจบอย่างไร อันนี้  
ง่าย คือของพม่า ดังว่าแล้ว พอจบ **วิมานวัตถุ  
- เปตวัตถุ - เถรคาถา - เถรีคาถา - ชาดก** ที่เป็น  
คาถาแล้ว ก็ข้าม **นิทเทส - ปฏิสัมภิตามัคค์** ที่เป็น  
ร้อยแก้ว ไปต่อกับ **อปทาน - พุทธวงส์ - จริยา  
ปิฎก** ที่เป็นคาถาล้วนทันที

ส่วนฝ่ายของไทย พอจบ **วิมานวัตถุ - เปตวัตถุ  
- เถรคาถา - เถรีคาถา - ชาดก** ที่เป็นคาถาแล้ว  
ก็เข้าต่อกับ **นิทเทส - ปฏิสัมภิตามัคค์** ที่เป็น  
ร้อยแก้ว เป็นเรื่องที่แทรกคั่นเข้ามา แต่พอจบ  
คัมภีร์ร้อยแก้วที่แทรกคั่นนั้นแล้ว ก็มาถึง **อปทาน  
- พุทธวงส์ - จริยาปิฎก** เป็นอันบรรจบกับของ  
พม่าที่นี้

ที่นี้ ของพม่านั้น คัมภีร์ร้อยแก้ว **นิทเทส -  
ปฏิสัมภิตามัคค์** ที่ข้ามไปเมื่อกี้ เขาก็เอาไปไว้ต่อ  
ท้าย หลังจบคัมภีร์คาถาหมดแล้ว

ดั่งนั้น แทนที่จะจบคัมภีร์ทั้งหมดที่จริยาปิฎก  
อย่างของไทย แต่ของพม่าเอาคัมภีร์ความร้อยแก้ว  
ที่ข้ามไปเมื่อกี้ นั้นไปไว้ท้ายต่อจาก **จริยาปิฎก**  
และอย่างที่บอกแล้วว่าของพม่าเอาคัมภีร์ของ  
พระมหากัจจายนะและมิลินทปัญหา มาจัดเข้าใน  
ชุดพระไตรปิฎกด้วย ดั่งนั้น ต่อจากจริยาปิฎก พม่า



จึงมี **มหานิทเทศ - จุฬานิทเทศ - ปฏิสัมพันธ์มหาคค์ - มลิตินปัญหา - เนตติปกรณ์ - เปฏโกปเทศ**

ที่นี่ การที่เอาคัมภีร์ร้อยแก้วทั้ง ๖ นี้ไปต่อท้าย**จริยาปิฎก** นั้น อาจถือตามเหตุผลอีกอย่างหนึ่งก็ได้ ซึ่งไม่ใช่เป็นเรื่องของร้อยแก้ว - ร้อยกรอง คาถา - ไม่ใช่คาถา แต่มองในแง่ว่าคัมภีร์ทั้ง ๖ นี้เป็นผลงานของพระสาวกอย่างชัดแจ้ง จึงควรแยกออกไปจัดรวมไว้ต่อท้ายทั้งหมด เอาละ เรื่องนี้พูดแทรกไว้ จบเสียที

เป็นอันว่ามาบรรจบกันต่อที่คัมภีร์**อุปทาน** เริ่มต้น **พระไตรปิฎก เล่ม ๓๒** และตั้งแต่นี้ไปในฉบับของไทย เป็นคำประพันธ์ที่เป็นคาถาตลอดไปจนจบพระสูตรตันตปิฎก

**อุปทาน** คือคัมภีร์เล่าประวัติ เริ่มด้วย**พุทธา-อุปทาน** ประวัติพระพุทธเจ้า ต่อด้วย**ปัจเจกพุทธา-อุปทาน** ประวัติของพระปัจเจกพุทธเจ้า แล้วก็**เถราอุปทาน** คือประวัติของพระเถระแต่ละองค์ ตั้งแต่พระสารีบุตร พระมหาโมคคัลลานะ พระมหากัจจายนะ พระอนุรุทธ ฯลฯ รวมได้ ๕๕๐ องค์ ดังว่า แล้วแต่งเป็นคาถาล้วน

แต่**อุปทาน** ซึ่งเริ่มที่เล่ม ๓๒ นั้น พอเล่าประวัติพระอรหันตเถระไปได้ ๔๑๐ รูป ก็จบเล่ม ๓๒ ไม่พอ ต้องไปต่อ**อุปทาน** ภาค ๒ ในเล่ม ๓๓ จนจบเถราอุปทานครบ ๕๕๐ องค์แล้ว จึงต่อด้วยเถรียอุปทาน ว่าด้วยประวัติของพระเถรี เริ่มด้วยพระเถรีที่ไม่คูนาม ๑๖ รูป ตามด้วยพระเถรีที่สำคัญเรียงลำดับไปตั้งแต่พระมหาปชาบดีโคตมี แล้วพระเขมา พระอุบลวรรณา พระภูวามหาราช

ต่อด้วยพระกุนทลเกสี พระกีสาคโคตมี พระธรรมทินนา...พระภัททกาปิลานี พระยโสธรา และท่านอื่นๆ ได้ ๔๐ องค์ก็จบ เกือบ ๒ เล่ม ซึ่งแต่ละเล่มหนามาก เล่ม ๓๓ ยังเหลือเนื้อที่อยู่หน่อย

จะว่าไป คัมภีร์นี้ ในแง่สาระ เนื้อหาธรรม ไม่ค่อยมี เป็นการเล่าประวัติในเชิงอสังขารและอิทธิภินิหาร มุ่งไปทางศรัทธา แต่ประโยชน์ในเชิงภูมิศาสตร์ - ประวัติศาสตร์อาจมีไม่น้อย เช่น เรื่องสภาพของชมพูทวีปในยุคสมัยนั้น คนเผ่าชาติพันธุ์ดินแดนต่างๆ อย่างสุวรรณภูมิ ลังกา และการเดินทางค้าขายทางบก ทางทะเล

ในเล่ม ๓๓ นั้น เมื่อจบอุปทานแล้ว ก็มี ๒ คัมภีร์เล็กๆ มาต่อท้าย ซึ่งเป็นคาถาล้วนเหมือนกัน กินเนื้อที่เพียงเล็กน้อย คือ **พุทธวงส์** (พุทธวงศ์ก็ได้) ว่าด้วยสายของพระพุทธเจ้า หรือสายการสืบต่อของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ที่พระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบันเคยได้ทรงเฝ้าและได้รับพยากรณ์ จนถึงประวัติของพระองค์เอง รวมเป็นประวัติพระพุทธเจ้า ๒๕ พระองค์ เริ่มแต่พระพุทธเจ้าที่ปึงกร มาจนถึงโคตมพุทธวงศ์ คือพระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบัน

ต่อนั้น ท้ายเล่ม มีคัมภีร์เล็กมาก ชื่อ**จริยา-ปิฎก** ซึ่งแสดงพระพุทธรูปจริยา ครั้งเป็นพระโพธิสัตว์ โดยนำเอาเรื่องที่เล่าแล้วในบางชาดก มาเล่าอีกแบบหนึ่ง ด้วยคาถาประพันธ์ใหม่ รวมมีเพียง ๓๕ เรื่อง เพื่อชี้ตัวอย่างว่าพระพุทธรูปเรื่องนี้ๆ เป็นพระบารมีนี้ๆ จบจริยาปิฎกก็เป็นอันจบพระไตรปิฎก เล่ม ๓๓ คือจบ **ขุททกนิกาย** และจบ **พระสูตรตันตปิฎก ๒๕ เล่ม**



ที่นี้มาดูอรรถกถาสำหรับ**อปทาน** อรรถกถาชื่อเพราะมากว่า **วิสุทธชนวิลาสิณี** ต่อไป **พุทธวงส์** อรรถกถาก็มีชื่อเพราะว่า **มธรรตถวิลาสิณี** แล้วสุดท้าย **จริยาปิฎก** อรรถกถากลับไปมีชื่อเก่าซ้ำ คัมภีร์ก่อนๆ ตอนต้นๆ ว่า **ปรมัตถทีปนี** เอาว่าจบพระสูตรแค่นี้

### ๓. พระอภิธรรมปิฎก

(ส - วิ - ธา - ปุ - ก - ย - ป)

ขึ้นต้นอภิธรรม นำด้วย “**มาติกา**”

ในพระไตรปิฎกบาลีอักษรไทย ๔๕ เล่ม เป็นพระวินัยปิฎก ๘ เล่ม พระสุตตันตปิฎก ๒๕ เล่ม รวมเป็น ๓๓ เล่ม สำรวจกันคร่าวๆ จบไปแล้ว ที่นี้ก็มาถึงพระอภิธรรมปิฎก ๑๒ เล่ม เริ่มตั้งแต่พระไตรปิฎก เล่ม ๓๔ เป็นต้นไป ก็มาเรียงลำดับกันดู แต่ก่อนจะเริ่มเนื้อตัวของอภิธรรมปิฎกนี้ ท่านมีมาติกาแนะนำให้ “**มาติกา**” แปลว่า แม่บท ซึ่งแยกเป็น **อภิธัมมมาติกา** แม่บทแบบอภิธรรม กับ **สุตตันตมาติกา** (ของพม่าว่า **สุตตันตติกมาติกา**) แม่บทแบบพระสูตร ที่ว่าเป็นมาติกาคือแม่บทนี้ก็คือว่า ต่อจากนี้ไป คัมภีร์พระอภิธรรมก็จะอธิบายมาติกาเหล่านี้

แล้วให้สังเกตว่า ในเมืองไทย เวลามีงานพิธีอวมงคล ก็เอามาติกา คือแม่บทนั้นมาสวด เรียกว่า **สวดมาติกา** ก็คือสวดแม่บทของอภิธรรม ที่ท่านตั้งไว้ต้นก่อนที่จะเริ่มคัมภีร์ แต่เราเอามาใช้สวดเฉพาะติกมาติกา ที่เป็นชุดแรก คือสวดเป็นตัวอย่างไว้

**มาติกา** คือแม่บทนี้ เริ่มด้วยติกมาติกา คือแม่บทชุด ๓ หรือแม่บทหมวด ๓ ซึ่งแต่ละชุดมีธรรมแม่บท ๓ อย่าง เช่น

กุสลา ธรรมา, อกุสลา ธรรมา, อพยากตา ธรรมา นี้ชุดหนึ่งแล้ว

ปริตตา ธรรมา, มหคคตา ธรรมา, อปปมาณา ธรรมา นี้อีกชุดหนึ่ง

อดีตา ธรรมา, อนาคตา ธรรมา, ปจจุปปนนา ธรรมา นี้อีกชุดหนึ่ง

อชมตตา ธรรมา, พหิทุธา ธรรมา, อชมตตพหิทุธา ธรรมา นี้ก็อีกชุดหนึ่ง

แล้วก็ชุดละ ๓...๓...๓ อย่างนี้เรื่อยไป จนกระทั่งจบครบ ๒๒ ติกมาติกา

แล้วต่อจากติกมาติกา ที่มีชุดละ ๓ ก็มีทุกมาติกา ชุดละ ๒ อีกมากมาย

ท่านเรียงมาติกาไว้ทั้งหมดเป็นต้นแบบก่อน แล้วต่อจากนี้ พระอภิธรรมก็อธิบายมาติกาเหล่านั้น ซึ่งมีทั้งหมด ๑๖๔ มาติกา แยกเป็นอภิธัมมมาติกา ๑๒๒ (ติกมาติกา ๒๒ + ทุกมาติกา ๑๐๐) กับ ๔๒ สุตตันตมาติกา (เป็นทุกมาติกาแล้ว)

ที่นี้ เพราะเหตุที่นำหน้าก่อนขึ้นเนื้อเล่ม ท่านจึงเอามาจัดวางไว้เป็นเริ่มต้น เดี่ยวจะนึกว่าเป็นเล่มที่ ๑ ที่จริงเป็นส่วนพิเศษคือมาติกา เอามารวมไว้หน้าหน้าตั้งแต่ในอภิธรรมปิฎกเล่มแรก ที่เรียกว่า **ธัมมสังคณี** เอาละ เมื่อเข้าใจดีแล้ว ก็เข้าเล่มได้

**พระไตรปิฎก เล่ม ๓๔** เป็นอภิธรรมปิฎกเล่มแรก ชื่อว่า **ธัมมสังคณี** แปลว่า นับรวม ก็คือยกมาติกาแรกใน ๑๖๔ มาติกาที่ให้คุณตัวอย่างเมื่อนั้น เอามาอธิบาย และได้แค่มาติกาเดียวใน ๑๖๔ มาติกา นั้น ก็เป็นอภิธรรมเล่มแรก คือธัมมสังคณีนี้ทั้งเล่ม

มาติกาแรกว่า กุสลา ธรรมา, อกุสลา ธรรมา, อพยากตา ธรรมา ที่จะเป็นธัมมสังคณี ก็คือ พอเริ่มต้น ท่านก็ตั้งคำถามว่า “กตเม ธรรมา กุสลา ?” (ธรรมไหน เป็นกุศล ?)

ที่นี้ก็ตอบอธิบายมาติกาที่ ๑ นั้นไป

ในมาติกาที่ ๑ (กุสลา ธรรมา, อกุสลา ธรรมา, อพยากตา ธรรมา) ก็เริ่มด้วยอธิบาย “กุสลา ธรรมา”

พอดั่งคำถามว่า “กตเม ฐมา กุสลา ?” ขึ้นมา แล้ว ทีนี้ก็ตอบไปสิ ว่ากันยัดยาว อย่างที่เอามาสดกันนิดหนึ่ง พอเห็นตัวอย่างคำตอบว่า “ยสมึ สมเย กามาวจร กุสล จิตต อูปปนัน โหติ โสมนสสสหคต ฌานสมปยุตต รุปารมมณ วา...ฐมารมมณ วา ยั ยั วา ปนารพภ”

คือที่ถามเมื่อที่ว่า “ธรรมอย่างไหนเป็นกุศล?” ตรงนี้ก็บอกให้ว่า “ยสมึ สมเย...” ในสมัยใด กามาวจรกุศลจิตเกิดขึ้น สหคตด้วยโสมนัสสัมปยุตด้วยญาณ มีรูปเป็นอารมณ์ หรือมีเสียงเป็นอารมณ์ หรือมีกลิ่นเป็นอารมณ์ หรือมีรสเป็นอารมณ์ หรือมีโผฏฐัพพะเป็นอารมณ์ หรือมีธรรมเป็นอารมณ์ หรือปรารภอารมณ์ใดๆ เกิดขึ้น

ทีนี้ก็มาถึง “ตสมึ สมเย ผลโส โหติ เวทนา โหติ สญญา โหติ เจตนา โหติ...ปีติ โหติ สุข โหติ ...สติ โหติ สมปชญญะ โหติ สมโถ โหติ วิปัสสนา โหติ ปคคาโ โหติ อวิกเขโป โหติ, เย วา ปน ตสมึ สมเย อถเยปิ อตถิ ปฏิจจสมบุปนา อรูปิน ฐมา, อิม ฐมา กุสลา”

บอกว่า “ตสมึ สมเย” ในสมัยนั้น ผัสสะก็มี เวทนามี สัญญาก็มี เจตนามี...ปีติก็มี สุขก็มี...ว่าไป...สติก็มี สัมปชญญะก็มี สมถะก็มี วิปัสสนาก็มี ปคคาหะก็มี อวิกเขปะก็มี, หรือนามธรรมที่อาศัยกันเกิดขึ้นแม้อื่นใด มีอยู่ในสมัยนั้น, ธรรมเหล่านี้ เป็นกุศล

นี่แหละ ตอบคำถามแรกนี้ก็กว่าหนึ่งแล้ว พระอาจารย์อภิธรรมที่ชำนาญมาสำรวจตรวจนับตามที่ท่านว่ามานี้ ก็ได้ กามาวจรกุศลจิต รายที่หนึ่งละ คืออันนี้

แล้วที่ว่ารายต่อไป “กตเม ฐมา กุสลา ? ยสมึ สมเย กามาวจร กุสล จิตต... ในนี้ก็เปลี่ยนตัวหนึ่งพวกหนึ่ง เปลี่ยนไปๆ จนจบเล่ม

ที่ท่านว่าอย่างนี้ ไล่ไปๆ เปลี่ยนทีละหนึ่งๆ พระอาจารย์รุ่นหลังก็มานับเอาว่า อ้อ...กามาวจรกุศลจิต ผลโส โหติ เวทนา โหติ สญญา โหติ เจตนา โหติ...อวิกเขโป โหติ อ้อ นี่เรียกว่าเจตสิกที่กามาวจรกุศลจิตมีอันนี้เกิดขึ้นๆ เรียกว่าเจตสิกนั้น กามาวจรกุศลจิตนี้ ที่เป็นโสมนัสสสหคตเป็นญาณสัมปยุตต มีเจตสิกนี้ๆๆ ประกอบท่านก็นับไปอย่างนั้นจนตลอดเล่ม แล้วก็ได้มาเป็นดวงๆ ซ้อๆ อย่างที่ว่าแค่ข้อแรกก็กว่าหนึ่งหน้า อภิธรรมนี้แล้ว

นักศึกษาที่มาเรียนกันทีหลัง ไม่ได้เรียนหรือว่าไม่ต้องเรียนตัวจริง ที่อยู่ในพระไตรปิฎก เริ่มตั้งแต่เล่ม ๓๔ คือธัมมสังคณีนี่แล้ว เพราะว่า พระอาจารย์ในปางก่อนท่านสำรวจตรวจนับ และสรุปไว้ให้แล้ว และก็อธิบายประกอบให้อีก

ดังที่ได้มีคัมภีร์อภิธรรมเกิดขึ้นมามากทีเดียว อย่างที่รู้จักกันดีและใช้เป็นหลัก คือ *อภิธัมมัตถสังคหะ* ที่พระอนุรุธาจารย์แห่งมุลโสมวิหารในลังกาทวีป รจนาไว้ในช่วงใกล้ พ.ศ. ๑๕๐๐

อย่างที่ว่าแล้ว ในธัมมสังคณีนี่ ท่านไล่ไปที่ละหน่วยๆ ได้เห็นท่านว่าไปจนจบ ได้แค่มาติกาเดียว คือ กุสลา ฐมา, อกุสลา ฐมา, อพยากตา ฐมา.

คือเริ่มด้วยถามว่า “กตเม ฐมา กุสลา ?” ก็ตอบไล่ไปตั้งแต่ กามาวจรกุศลจิต โสมนัสสสหคต ญาณสัมปยุต มีเจตสิกอะไรอยู่ไหน ก็ว่าไปๆ ตอบ



“กตเม ธมมา กุสลา?” จบแล้ว ก็ถาม “กตเม ธมมา อกุสลา?” ก็ตอบไปๆ จบแล้วก็ถาม “กตเม ธมมา อพยากตา?” ก็ตอบไปๆ จนจบ นี่คือจบมาติกาที่ ๑ และจบธัมมสังคณี

ที่ท่านตอบคำถาม “กตเม ธมมา กุสลา?” และ “กตเม ธมมา อกุสลา?” จนจบนั้น ก็นับมาได้แค่จิตและเจตสิก แต่พอตอบคำถามที่ ๓ “กตเม ธมมา อพยากตา?” ก็นับไปถึงรูป และนิพพาน พอตอบหมดมาติกาแรกนี้ ที่ว่าจบธัมมสังคณี ก็จึงได้ครบ จิต เจตสิกรูป และนิพพาน ที่รู้จักกันว่า ปรมัตถธรรม ๔

ที่นี่ ที่ท่านตอบคำถามมาได้มาติกาแรกอันเดียวนี้ มาติกา ที่เหลืออีกมากมาย ท่านก็ไม่ทิ้งไม่ได้ละเลย ท่านก็ตอบทั้งหมด แต่ตอบแบบสรุป รวบรวมแล้วเอาไปพ่วงไว้ท้ายธัมมสังคณีนั่นแหละ โดยจัดเป็น ๒ กัณฑ์ คือ

๑. **นิกเขปกัณฑ์** ในคัมภีร์ส่วนนี้ นำมาติกา ทั้ง ๑๖๔ นั้น มาแสดงไขหรือจำกัดความไปตามลำดับจนหมด ตั้งแต่ติกาแรก คือ “กุสลา ธมมา, อกุสลา ธมมา, อพยากตา ธมมา” เมื่อจบติกาติกาหมดครบ ๒๒ แล้ว ก็แสดงไข ๑๐๐ ทุกมาติกา เช่นว่า “สงขตา ธมมา, อสงขตา ธมมา” (สังขตธรรม - อสังขตธรรม) “รูปีโน ธมมา, อรูปีโน ธมมา” (รูปธรรม - อรูปธรรม) “โลกิยา ธมมา, โลกุตตรา ธมมา” (โลกิยธรรม - โลกุตตรธรรม) ฯลฯ ไปจนหมด

เมื่อจบอภิธัมมมาติกา ครบ ๑๒๒ แล้ว ก็แสดงไขสุดต้นตอมาติกา ซึ่งมีแต่ทุกมาติกา ต่อไปอีก เช่นว่า พาลธรรม - บัณชิตธรรม, นิรุตติธรรม - นิรุตติปถธรรม, อวิชา - ภาวตัณหา, สัสสตทัญญู - อจุฉเททัญญู, โสวัจจัสสต - กัลยาณมิตตตา, สาขัลยะ - ปฏิสันถาร, สติ - สัมปชัญญะ, สมณะ - วิปัสสนา, วิชา - วิมุตติ, จนหมดทั้ง ๔๒ สุดต้นตอมาติกา

เป็นอันครบ ๑๖๔ มาติกา ก็จึงจบนิกเขปกัณฑ์ พอจำกัดความจบ ๑๖๔ มาติกาแล้ว ท่านว่าจะจำกัดความอีกแบบหนึ่งก็ได้

นี่หมายความว่า มาติกาเดียวกันนั้น จำกัดความใหม่อีกแนวหนึ่ง โดยเป็นวิธีจำกัดความเรื่องเดียวกันคนละอย่างก็ได้ ก็จึงมีอีกกัณฑ์หนึ่ง ที่จำกัดความมาติกาเหล่านั้น อีกแบบหนึ่ง คือ

๒. **อตัฏฐธารกัณฑ์** ในคัมภีร์ส่วนนี้ นำมาติกาทั้งหลาย มาแสดงไข หรือจำกัดความต่างออกไปอีกแบบหนึ่ง แต่แสดงจบแค่ ๑๒๒ อภิธัมมมาติกา ไม่กล่าวถึงสุดต้นตอมาติกา

จะให้ดูตัวอย่างวิธีจำกัดความที่ต่างกันของ ๒ คัมภีร์ย่อยนั้น เป็นตัวอย่าง เอาแค่ อภิธัมมมาติกาแรก ข้อเดียว ดังนี้

**นิกเขปกัณฑ์:** “กตเม ธมมา กุสลา?” ธรรมอย่างไร เป็นกุศล? กุศลมูล ๓ คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ, เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ วิญญาณขันธ อันสัมปยุตด้วยกุศลมูลนั้น, กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม อันมีกุศลมูลนั้น เป็นสมุฏฐาน ธรรมเหล่านี้ เป็นกุศล.

“กตเม ธมมา อกุสลา?” ธรรมอย่างไร เป็นอกุศล? อกุศลมูล ๓ คือ โลภะ โทสะ โมหะ และกิเลสที่ตั้งอยู่ฐานเดียวกันกับอกุศลมูลนั้น, เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ วิญญาณขันธ อันสัมปยุตด้วยอกุศลมูลนั้น, กายกรรม



วชิกรรม มโนกรรม อันมีอกุศลมูลนั้นเป็น  
สมุฏฐาน ธรรมเหล่านี้ เป็นอกุศล

“กตเม ธมฺมา อพฺยากตา?” ธรรมอย่างไรเป็น  
อภัยกถา? วิชาแห่งกุศลธรรมและอกุศลธรรม  
ที่เป็นกามาวจร รูปาวจร อรูปาวจร โลกุตตระ คือ  
เวทนาชั้น ๕ สัญญาชั้น ๕ สังขารชั้น ๕ วิญญาณ-  
ชั้น ๕ ธรรม เป็นกิริยา ไม่ใช่กุศล ไม่ใช่อกุศล ไม่ใช่  
กรรมวิบาก, รูปทั้งหมด และอสังขตธาตุ ธรรม  
เหล่านี้ เป็นอภัยกถา (อภิ.ส.๓๔/๖๖๒/๒๕๙; ข้างล่าง  
๓๔/๘๗๘/๓๐๒)

อรรถุทธารกัณฑ์ : “กตเม ธมฺมา กุสลา ?” ธรรม  
อย่างไร เป็นกุศล ? กุศลในภูมิ ๔ ธรรมเหล่านี้  
เป็นกุศล.

“กตเม ธมฺมา อกุสลา ?” ธรรมอย่างไร เป็น  
อกุศล ? จิตตูปบาทฝ่ายอกุศล ๑๒ ธรรมเหล่านี้  
เป็นอกุศล.

“กตเม ธมฺมา อพฺยากตา ?” ธรรมอย่างไร เป็น  
อภัยกถา ? วิชาในภูมิ ๔ กิริยาอภัยกถา  
ในภูมิ ๓ รูป และนิพพาน ธรรมเหล่านี้ เป็น  
อภัยกถา

เอาละ หมดเวลาไปกับอัมมสังคณีมากมาย  
ต่อไปจะต้องพูดย่อ เป็นอันจบพระไตรปิฎก  
เล่ม ๓๔ ที่เป็นอภิธรรมเล่มแรก แล้วก็รู้จักอรธ-  
กถาของอัมมสังคณีไว้ด้วย คือ **อัญฐสาลินี**

ที่นี้ไปที่ **พระไตรปิฎก เล่ม ๓๕** เป็นอภิธรรม  
เล่ม ๒ เรียกว่า **วิภังค์** ซึ่งเป็นเล่มหนากว่า  
อัมมสังคณีมาก แล้วก็เป็นการอธิบายธรรมที่ต่าง  
ไกลไปอีกแบบหนึ่งเลย

วิภังค์นี้ก็มาแจกกันต่อ คือ ท่านตั้งหมวด  
ธรรมที่เป็นหลักขึ้น แล้วก็อธิบายให้แจ่มแจ้ง  
เป็นเรื่องๆ ไป เช่น จะอธิบายชั้น ๕ ก็ตั้งเรื่อง  
เป็น **“ชั้นวิภังค์”** แล้วก็อธิบายเรื่องชั้น ๕  
แจกกันแจ่มรายละเอียดออกไปอย่างพิสดาร  
ทั้งแจกกันแบบพระสูตร (สูตรต้นตภาขณีย์) และ

แจกกันแบบอภิธรรม (อภิธรรมภาขณีย์) เสร็จแล้วสร้าง  
ความแม่นยำ ด้วยหมวดคำถาม - คำตอบ (ปัญหา  
ปุจฉกะ) โดยตรวจสอบกับมาติกา เช่นว่า “บรรดา  
ชั้น ๕ ชั้นไหนเป็นกุศล ชั้นไหนเป็นอกุศล  
ชั้นไหนเป็นอภัยกถา ฯลฯ...รูปชั้นเป็น  
อภัยกถาชั้น ๔ เป็นกุศลก็มี เป็นอกุศลก็มี  
เป็นอภัยกถาก็มี”

จบชั้นวิภังค์ แล้ว ก็ตามด้วย **อายตนวิภังค์**  
แจกกันเรื่องอายตนะ **ธาตุวิภังค์** เรื่องธาตุ  
**ปัจจุสมุปบาทวิภังค์** เรื่องปัจจุสมุปบาท...  
รวมทั้ง **โพชฌงค์วิภังค์** รวมทั้งหมด มากมายถึง  
๑๘ วิภังค์ นี่คือการอธิบายแจกกันให้แจ่มแจ้งเป็น  
เรื่องๆ ไปเลย

เห็นได้ชัดว่า วิภังค์นี้มีประโยชน์นัก ให้นำชด  
กันไปเป็นเรื่องๆ อยากรู้เรื่องปัจจุสมุปบาท  
ก็มี **ปัจจุสมุปบาทวิภังค์** อยากรู้เรื่องโพชฌงค์  
ก็มี **โพชฌงค์วิภังค์** ให้ เป็นอันพระไตรปิฎก เล่ม  
๓๕ พอแค่นี้ และก็มีอรธกถาเป็นคัมภีร์อธิบาย  
เรียกว่า **สัมโมหวิโมห**

ที่นี้ต่อไป **พระไตรปิฎก เล่ม ๓๖** นี้กินเวลา  
ไปเท่าไรแล้ว หนไหวไหม เอาละ เมื่อที่วิภังค์ ต่อ  
จากวิภังค์ ก็ตามด้วยธาตุกถา แล้วก็ปุคคัลบัญญัติ  
ที่นี้ ๒ คัมภีร์นี้มีขนาดเล็ก ท่านก็เลยจัดรวมไว้ใน  
การพิมพ์อยู่ในหนังสือเล่มเดียวกัน

**ธาตุกถา** กล่าวด้วย ชั้น ๕ ธาตุ อายตนะ  
ไม่ว่าด้วยธาตุอย่างเดียวกัน ที่ใส่ไว้ในชื่อนั้นให้เป็น  
ทำนองตัวอย่างที่จะให้เรียกชื่อได้ง่ายๆ สั้นๆ สาระ  
ของธาตุกถานี้ก็คือ เป็นการนำข้อธรรมมากมาย  
ในมาติกาทั้งหลาย และข้อธรรมอื่นๆ อีก ๑๒๕  
อย่าง มาจัดเข้าในชั้น ๕ อายตนะ ๑๒ และธาตุ  
๑๘ ว่าลงในธาตุไหน ลงในชั้นไหน ลงในอายตนะ  
ไหน ลงได้ หรือลงไม่ได้ อย่างไร รวมจบแล้วก็  
คัมภีร์เล่มไม่ใหญ่

พอจบธาตุกถาแล้ว ก็ถึงคัมภีร์ต่อไป เรียกว่า **บุคคลบัญญัติ** เป็นบัญญัติบุคคล คัมภีร์นี้จะว่าแปลกก็ได้ เพราะอิทธิธรรมนั้น ตามปกติมีแต่เรื่องสภาวะ ไม่มีเรื่องบุคคล ไม่มีเรื่องบัญญัติ แต่คัมภีร์นี้เป็นเรื่องบัญญัติ แต่ก็โยงไปที่สภาวะ โดยเป็นบัญญัติที่เกี่ยวกับบุคคลผู้ได้บรรลุธรรม คือ บัญญัติความหมายของชื่อที่ใช้เรียกบุคคลต่างๆ ตามคุณธรรม เช่นว่า โสดาบัน ก็บัญญัติความหมายว่า เรียกว่า โสดาบัน เพราะละสังโยชน ๓ ได้แล้ว คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาส อย่างนี้เป็นต้น

บัญญัติเรียกว่าสภิกาคามี อนาคามี พระอรหันต์ จนถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านก็แสดงความหมาย หรือจำกัดความไว้ให้ทั้งนั้น นี่คือบุคคลบัญญัติ

จบบุคคลบัญญัติแล้ว ก็ถึงกถาวัตถุ ซึ่งเป็นคัมภีร์เล่มใหญ่ หนาทีเดียว

นี่ก็คือ **พระไตรปิฎก เล่ม ๓๗** ชื่อว่า **กถาวัตถุ** ซึ่งแปลตามตัวอักษรว่า เรื่องที่เอามาถกกัน แล้วเรื่องที่เอามาถกนั้นคืออะไร

นี่ก็คือว่า หลังพุทธกาลมา จนถึงพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นเวลา ๒๐๐ กว่าปี ปรากฏว่าได้มีความคิดเห็นแตกแยกกันในหมู่สาวกอรุณหลัง จนกระทั่งเกิดพุทธศาสนานิกายย่อย ๑๘ นิกาย

เมื่อถึงสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช พระองค์ได้ทรงอุปถัมภ์ให้มีการสังคายนาครั้งที่ ๓ ประธานของการสังคายนา คือ พระโมคคัลลิตบุตรติสสเถระ เมื่อจะสังคายนา พระโมคคัลลิตบุตรติสสเถระก็รวบรวมทิฏฐิความคิดเห็นของนิกายทั้ง ๑๘ นั้นมาจัดเป็นเรื่องๆ แล้วท่านก็ทำคำตอบชี้แจงอธิบายว่าทิฏฐิและข้อยึดถืออื่นๆ แต่ละเรื่องๆ ผิดหลัก ผิดธรรมอย่างไร เพื่อแก้ความเห็นผิดของนิกายเหล่านั้น เช่น บางนิกายมีความ

เห็นว่าพระอรหันต์เสื่อมจากอภัตตผลที่บรรลุแล้วได้ คนเป็นพระอรหันต์พร้อมกับการเกิดได้ทุกอย่างเกิดจากกรรม อย่างนี้เป็นต้น ท่านประพันธ์เป็นคำปุจฉา - วิสัชนา รวมทั้งหมด ๒๑๙ เรื่อง เรียกว่า ๒๑๙ กถา เป็นพระไตรปิฎกเล่มใหญ่ เรียกว่า **กถาวัตถุ**

จากนี้ก็เป็นคัมภีร์ใหญ่มาก จัดเป็น **พระไตรปิฎก เล่ม ๓๘ - ๓๙** เรียกว่า **ยมก** ที่เรียกชื่ออย่างนี้ก็เพราะเป็นการอธิบายหลักธรรมสำคัญให้เห็นความหมายและขอบเขตอย่างชัดเจน และทดสอบความรู้อย่างลึกซึ้ง ด้วยวิธีตั้งคำถามย้อนกันเป็นคู่ๆ (“ยมก” แปลว่า “คู่”) เช่นถามว่า ธรรมทั้งปวงที่เป็นกุศล เป็นกุศลมูล หรือว่าธรรมทั้งปวงที่เป็นกุศลมูล เป็นกุศล, รูป (ทั้งหมด) เป็นรูปขันธ์ หรือว่ารูปขันธ์ (ทั้งหมด) เป็นรูป, ทุกข์ (ทั้งหมด) เป็นทุกข์ขันธ์ หรือว่าทุกข์ขันธ์ (ทั้งหมด) เป็นทุกข์ ดังนี้ เป็นต้น

ที่ถามให้ตอบเป็นคู่ๆ อย่างนี้แหละ เรียกว่า ยมก ก็ถาม - ตอบไปๆ มากมาย จัดได้เป็น ๒ เล่ม หรือ ๒ ภาค

ในภาค ๑ คือเล่ม ๓๘ มีหลักธรรมที่นำมาอธิบาย ๗ เรื่อง คือ มูล (เช่นในกุศลมูล) ขันธ์อายตนะ ธาตุ สังขะ สังขาร อนุสัย ถ้ามอบอธิบายเรื่องใด ก็เรียกว่า “ยมก” ของเรื่องนั้นๆ เช่น มูลยมก ขันธยมก เป็นต้น รวมในเล่มนี้ ๗ ยมก แล้วไปภาค ๒ คือเล่ม ๓๙ ก็ถามตอบอธิบายหลักธรรมเพิ่มจากภาค ๑ อีก ๓ เรื่อง คือ จิตตยมก ธรรมยมก (กุศล - อกุศล - อพยยากตธรรม) อินทริยยมก รวมเป็น ๑๐ ยมก เป็นพระไตรปิฎก ๒ เล่ม แต่ละเล่มหนาปึก

ที่นี้ก็ไปคัมภีร์สุดท้าย อิทธิธรรมจะจบแล้วนะ ทนฟังอีกหน่อยหนึ่ง เหลือคัมภีร์สุดท้ายเรียกว่า **“ปัญฐาน”** เป็นคัมภีร์ใหญ่ที่สุด จนมีอีกชื่อหนึ่งว่า **“มหาปกรณ”** เป็นเล่มใหญ่ๆ ถึง ๖ เล่ม

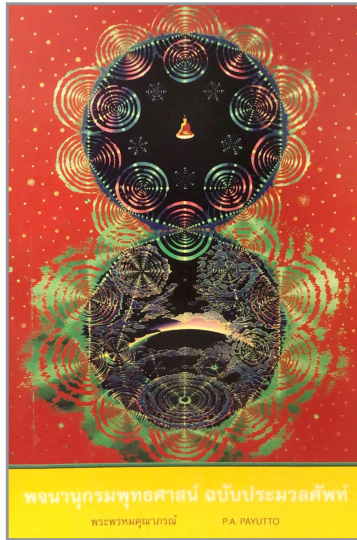
นี่คือ พระไตรปิฎก เล่ม ๔๐ - ๔๕ ชื่อว่า ปฎิฐาน พุดให้ง่ายคือ ว่าด้วยปัจจัย ๒๔ ประการ เป็นการอธิบายระบบความสัมพันธ์ในการเป็นปัจจัยแก่กันของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งโยงไปถึงหลักปฏิจจสมุปปาท ที่เป็นปัจจัยอาการ

หลักการในเรื่องนี้เป็นความสัมพันธ์ในเชิงปัจจัย ๒๔ ประการ ว่าอะไรเกิดขึ้นอย่างนี้

มาจากปัจจัยอะไร เป็นปัจจัยชนิดไหน เรียกชื่ออย่างไร ตามที่ท่านตั้งเป็นหัวข้อ ที่นำมาสวดกันว่า “เหตุปัจจัย อารมมณปัจจัย อธิปติปัจจัย อนนตรปัจจัย” ไปจนถึง “วิคตปัจจัย อวิคตปัจจัย” คัมภีร์ปฎิฐาน อธิบายปัจจัย ๒๔ นี้โดยพิสดาร แสดงความสัมพันธ์อิงอาศัยเป็นปัจจัยแก่กันแห่งธรรมทั้งหลายในแง่ด้านต่างๆ ธรรมที่นำมาอธิบายก็คือข้อธรรมที่มีในมาติกา คือแม่บทซึ่งแสดงไว้ในธัมมสังคณีนั่นเอง แต่อธิบายเฉพาะ ๑๒๒ มาติกาแรก ที่เรียกว่า **อภิธัมมมาติกา**

ปฎิฐานเล่มแรก คือพระไตรปิฎก เล่ม ๔๐ อธิบายความหมายของปัจจัย ๒๔ เป็นการปูพื้นความเข้าใจเบื้องต้นก่อน จากนั้นจึงเข้าสู่เนื้อหาของเล่ม คือ **อนุโลมติกปฎิฐาน** แล้วก็อธิบายต่อทอดกันไปในเล่มที่ตามมา จนจบ กินเนื้อที่ทั้งหมด ๓,๓๒๐ หน้า ใช้เนื้อที่พระไตรปิฎก ๖ เล่ม

คัมภีร์ปฎิฐานนี้ ท่านอธิบายค่อนข้างละเอียด เฉพาะเล่มต้นๆ เท่านั้น เล่มหลังๆ ท่านแสดงไว้แต่หัวข้อหรือแนวและทิ้งไว้ให้ผู้เข้าใจแนวนั้นแล้วเอาไปแจกแจงโดยพิสดารเอง โดยเฉพาะเล่มสุดท้ายคือภาค ๖ แสดงไว้ย่อมากที่สุด แม้กระนั้นก็ยังเป็นหนังสือถึง ๖ เล่ม อย่างที่ว่าแล้ว



เรื่องคัมภีร์ปฎิฐาน ที่เป็นมหาปกรณ์ คือ “ตำราใหญ่” ซึ่งใหญ่ทั้งโดยขนาด และโดยความสำคัญนี้ บอกเล่าไว้ที่นี้แค่นี้ก็พอควรแล้ว ถ้าต้องการทราบให้มากอีกหน่อย ก็อาจไปค้นดูได้ใน **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์** ซึ่งได้บอกสาระสำคัญไว้เป็นรายเล่มตามลำดับสำหรับที่นี้ ก็บอกไว้แค่นี้

จบแล้วพระไตรปิฎก เล่ม ๔๕ ว่า

ด้วยปฎิฐาน ที่เริ่มมาตั้งแต่เล่ม ๔๐ เป็น ๖ เล่ม เมื่อเล่าเรื่องของคัมภีร์หลักแล้ว ก็บอกชื่ออรรถกถาสำหรับไว้ค้นหาคำอธิบายอีกชั้นหนึ่งด้วย

สำหรับอภิธรรมปิฎกนี้ เพิ่งบอกชื่ออรรถกถาไป ๒ คัมภีร์ คือ ธัมมสังคณี มีอรรถกถาชื่อ **อัญฐสาลินี** และวิภังค์มีอรรถกถาเรียกว่า **สัมโมทวิโนทนี** ที่นี้ ต่อจากนั้นมาหมดทั้ง ๕ คัมภีร์ คือ ธาตุกถา ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุยมก จนมาถึงปฎิฐานนี้ด้วย มีอรรถกถารวมกันเป็นชื่อเดียวว่า **ปัญจปรกณัญฐกถา** แปลว่าอรรถกถา ๕ คัมภีร์ ๕ ปรกณจบทีเดียวเลย

เป็นอันว่าจบพระไตรปิฎก ๔๕ เล่ม พร้อมทั้งอรรถกถา เรียบร้อยแล้ว พอที่จะรู้เข้าใจว่าอะไรเป็นอะไร

พระอรรถกถาจารย์กล่าวว่า พระไตรปิฎกมีเนื้อความทั้งหมด ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้น ๖ แบ่งเป็น พระวินัยปิฎก ๒๑,๐๐๐ พระธรรมชั้น ๖ พระสุตตันตปิฎก ๒๑,๐๐๐ พระธรรมชั้น ๖ และพระอภิธรรมปิฎก ๔๒,๐๐๐ พระธรรมชั้น ๖ และนี่ก็คือที่สถิตแห่งพระธรรมวินัย ที่ว่าเป็นวัดเป็นบ้านของเรา

## เกร็ดเรื่องอรรถกถา และพระไตรปิฎกภาษาไทย

อย่างที่พูดไว้แต่ต้น ทุกคนทุกองค์ควรรู้จักตัว รู้จักบ้านของตัวเอง ที่ฟังกันมานี้ก็ได้ทดสอบแล้วว่า สู้ หรือไม่สู้ ยังมีฉันทะใหม่ ต่อไปนี้ต้องบอกได้ว่าอะไรอยู่ตรงไหน เหมือนอย่างคนรู้จักบ้านของตัวเอง ถึงจะยังใช้อะไรไม่เป็น ยังไม่รู้จักแท้จริง ก็เอาแค่รู้ว่าอันนี้เรียกว่าอะไร อยู่ตรงไหน พอใครถามถึง ก็บอกได้ เอาแค่รู้จักบ้านของตัวเอง แค่นี้ก็พออยู่ไปได้

ต่อไปในขั้นจะเป็นเจ้าบ้านหรือเจ้าของบ้าน สิ่งของอะไรอันไหนสำหรับใช้ทำอะไร มีประโยชน์อย่างไร ก็รู้เข้าใจ ถึงเวลาก็หยิบเอาไปใช้ได้ เอาไปสร้างสรรค์ทำประโยชน์ เอาธรรมไปเผยแผ่ได้ นี่คือรู้จักบ้านของตัวเอง

พระนั้น เดียวนี้ถ้าถือว่าเสื่อมก็เพราะไม่รู้จักบ้านของตัวเอง เพราะฉะนั้น ก็มองไม่ออกบอกไม่ได้ว่า ธรรมวินัยเป็นอะไร มีอะไรอยู่ที่ไหน จะใช้อย่างไร จึงต้องรู้จักไว้ ให้มองออกบอกได้ อะไรอยู่ตรงไหน จะเอามาใช้อย่างไร รู้ธรรมวินัยให้ชัด รู้จักบ้านของตัวเอง

เป็นอันว่าจบแล้ว พระวินัยปิฎก ๘ เล่ม พระสุตตันตปิฎก ๒๕ เล่ม พระอภิธรรมปิฎก ๑๒ เล่ม และอรรถกถาทั้งหลาย ครบแล้ว แค่นี้ก็รู้จักบ้านของตัวเอง ที่จริง ทั้งหมดนี้ อธิบายไว้แล้ว ใน พจนานุกรม พุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ที่คำว่า “พระไตรปิฎก” ได้เรียงไว้หมด ตั้งแต่ มหาวิภังค์ เล่ม ๑

ไปจนถึงปฏิฐาน ภาค ๖ เล่ม ๔๕ เมื่อนานสัก ๒๐ ปีแล้ว โดยเฉพาะปฏิฐานนั้นอธิบายไว้เรียงเล่ม ถ้ามีเวลา น่าจะอธิบายใหม่ให้กะทัดรัด คัมภีร์เหล่านี้ ที่จริงต้องทำ cross - reference แต่ในพจนานุกรมนั้น ยังบกพร่องที่ว่าเมื่ออธิบายเรียงรวมกันไว้ที่เดียวแล้ว บางเล่มในนั้นก็เอาออกไปตั้งในลำดับคำ เช่น “กถาวัตถุ” ได้อธิบายไว้ในลำดับคำที่ “ก” ก็บอกด้วยว่าให้ดูที่ “ไตรปิฎก” ด้วย แต่บางคัมภีร์ก็ลืมนึกไป ไม่ได้เอาออกมาเรียงไว้ในลำดับอักษรด้วย คราวนี้เมื่อมีโอกาส ก็สำรวจดูว่าชื่อคัมภีร์ไหนยังไม่มาอยู่ในลำดับ ก็จะได้เอามาใส่และทำ cross - reference บอกให้ไปดูตรงนั้น ดูตรงนี้

ในคำว่า “อรรถกถา” ก็อธิบายยาวมาก มีทั้งหมดครบทุกเล่ม แล้วแต่ละอรรถกถา ก็ไปอยู่ในลำดับคำอีกทีหนึ่ง โดยมี cross - reference อ้างอิง โยงให้มาดูที่คำว่า “อรรถกถา” ด้วย

รวมความว่า เมื่ออ่านแค่คำว่า “ไตรปิฎก” และคำว่า “อรรถกถา” ในพจนานุกรมนั้น ก็จะเข้าใจเรื่องนี้พอสมควร

ขอพูดเพิ่มเติมเรื่องนี้นิดหนึ่ง เมื่อรู้จักอรรถกถาแล้ว ก็จะเข้าใจที่จะแยกอะไรๆ ได้ และมองเห็นแง่ของตัวจริงที่เป็นประโยชน์ และจะได้ชี้แจง





คนที่เข้าใจพราหมณ์ที่พูดคลุมไปว่าอรรถกถาไม่ได้เรื่อง อย่างน้อยควรรู้ไว้ ท่านก็ไม่ได้บอกให้เชื่อแต่ให้ใช้เพื่อศึกษา

เคยย่ำบ่่อยๆ ว่า พระไตรปิฎกแปลนั้นใช้เป็นเครื่องประกอบการศึกษา ไม่ควรถือเป็นที่อ้างอิงเรื่องนี้ย่ำแล้ว ก็ยังต้องย่ำอีก พระไตรปิฎกแปลนั้นก็ต้องเห็นใจท่าน เป็นงานหนัก เป็นของยาก และทำกันมากท่านมากองค์ บางท่านก็ละเอียดลอบางท่านก็ผ่านๆ บางท่านภูมิดี บางท่านก็ภูมิไม่แน่น ที่ทำไปแล้ว บางทีก็ผิดมาก ยกตัวอย่าง “อาสนะยาว” มีคำอธิบายอยู่ในพระไตรปิฎกบาลี ท่านแปลออกมาในพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงว่า อาสนะยาวที่สุดนั่งได้ ๓ คน แต่ที่จริง คำแปลที่ถูกต้องคือบอกว่า อาสนะยาวนั้นคืออย่างต่ำนั่งได้ ๓ คน จะเห็นว่าตรงข้ามเลย

ก็ต้องเห็นใจท่านอย่างที่ว่า ก็มีผิดๆ อย่างนี้บ้าง แต่เป็นงานที่สำคัญยิ่ง ก็ควรช่วยบอกกล่าวกันดีๆ หรืออย่างในมหาปริณิพพานสูตร ท่านว่ามาเป็นบาลี ไม่มีสักนิดว่า พระสุภทัชกล่าวอย่างนั้นแล้ว พระมหากัสสปะได้ยินก็เกิดธรรมสังเวชในพระไตรปิฎกแท้ไม่มี แต่ในพระไตรปิฎกแปลท่านคงเห็นว่าข้อความตรงนี้เข้าเรื่องดี จึงเติมเข้ามา หรือบางทีในพระไตรปิฎกว่าสังเวชเฉยๆ ท่านก็เติมเป็นธรรมสังเวช อะไรอย่างนี้


ในพระไตรปิฎกแปลนั้น โดยทั่วไป ท่านแปลไปตามอรรถกถา (ผู้ที่อาศัยพระไตรปิฎกภาษาไทยก็คือใช้อรรถกถาไปในตัว) อรรถกถาต้องการให้คนอ่านรู้เรื่อง ก็อธิบายข้อความในพระไตรปิฎกไว้ เช่นในพระสูตรพูดถึงที่ประทับของพระพุทธเจ้า อรรถกถาก็อธิบายว่าที่ประทับนี้คือพระคันธกุฎี พระไตรปิฎกภาษาไทยก็แปลไปตามอรรถกถาว่าพระพุทธเจ้าเสด็จออกมาจากพระคันธกุฎี แต่ที่จริงในพระสูตรตรงนี้ไม่มีคำว่าคันธกุฎี มีแต่คำ

ว่าวิหาร คือที่ประทับ อย่างนี้ก็ไม่ถึงกับแปลผิดแต่ไม่แปลตรงตามตัว

ที่เป็นอย่างว่ามานี้เยอะเยาะ เพราะฉะนั้นเราก็ใช้ได้แค่เป็นเครื่องประกอบในการเล่าเรียน บอกว่าอย่าไปเอาพระไตรปิฎกแปลเป็นมาตรฐานเป็นตัวตัดสินไม่ได้ อ้างอิงจริงแท้ไม่ได้

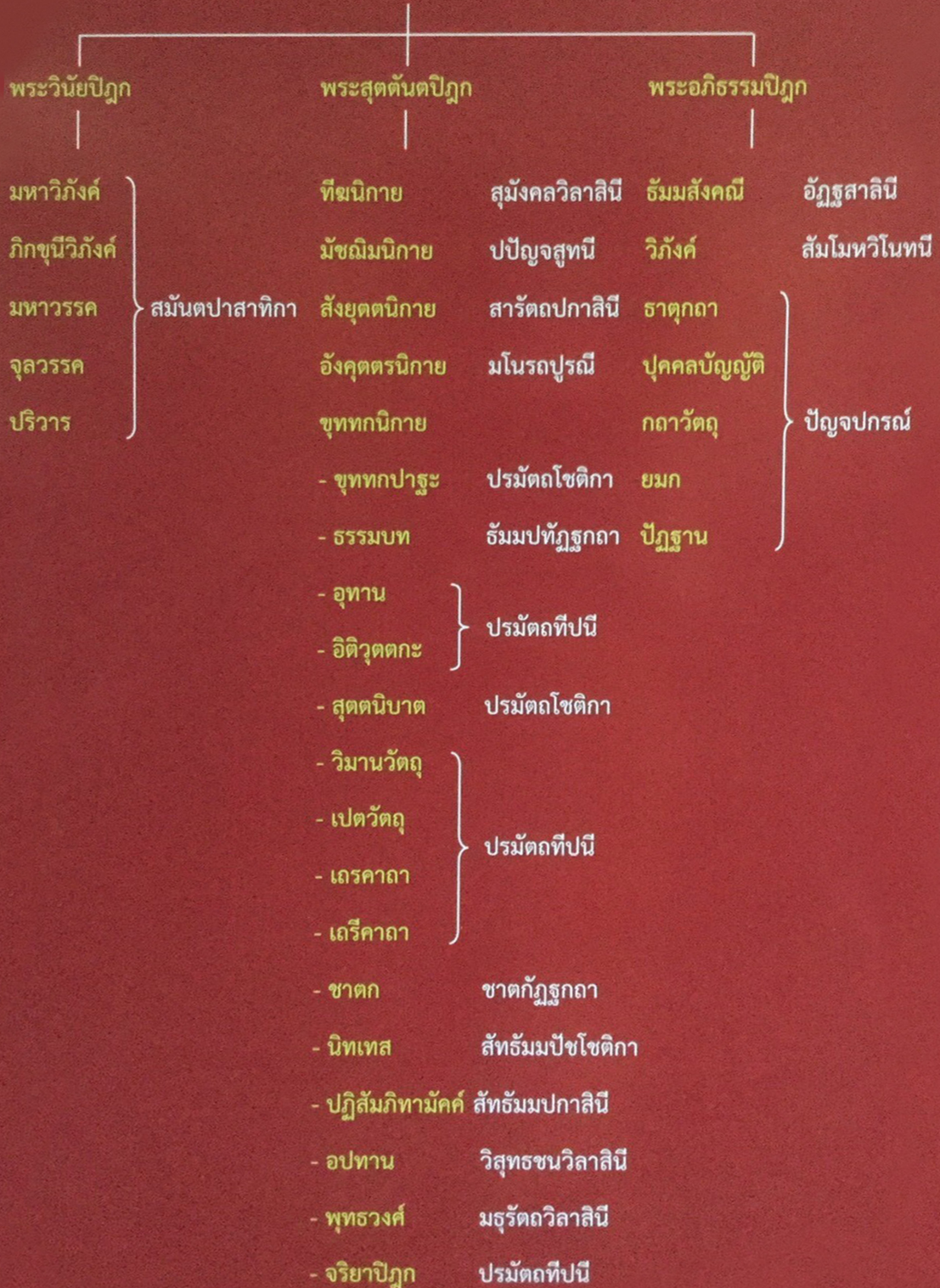
บางทีควรจะทับศัพท์ ท่านก็ไม่ทับ เช่นธรรมาธิปไตย ท่านก็แปลว่า “ถือธรรมเป็นใหญ่” แล้วก็ไม่ใช่วงเล็บคำเดิมไว้ ไม่ทำเชิงอรรถบอกให้ ทีนี้คนอ่านก็ไม่ว่าเรื่องว่ามันอะไรกัน อย่างนี้ก็มากมาย เคยยกตัวอย่างให้ดูให้รู้ให้เข้าใจ

พระไตรปิฎกภาษาไทย คือฉบับแปลนี้ ท่านต้องอาศัยอรรถกถาทั้งนั้น แม้แต่อาศัยอรรถกถาแล้ว บางทีก็ยังแปลผิด อรรถกถาตัวแท้ก็อย่างที่ว่าเป็นโดยพื้นฐาน เป็นดิถีขันนารี ต่อจากนั้นก็มียอรรธสังวรณนา อธิบายขยายความต่อไป แล้วก็มิมติคนโน้นมติคนนี้ มีเกจิ (อาจารย์บางพวก) มีอปร (อาจารย์อื่นอีก) อะไรต่ออะไรก็ว่าไป นี่ก็ต้องเข้าใจ ก็เป็นอันว่า ให้รู้เรื่องพระไตรปิฎก และเรื่องที่เกี่ยวข้องได้อธิบายมาพอสมควร คิดว่าตามทัน

ทีนี้ เมื่อตามทันแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของแต่ละท่าน ที่จะไปพยายามศึกษา ไม่ต้องท่อง แต่ทำให้เกิดความคุ้นชิน เหมือนกับบ้านของเรานี้ ไม่ต้องท่องให้ยาก ก็รู้ว่าอะไรชื่ออะไร เป็นอะไร อยู่ตรงไหน จะเอาไปใช้อะไร แล้วต่อไปใช้ให้เป็น ทำให้เป็นประโยชน์ได้มากที่สุด จึงได้ถือโอกาสมาอธิบาย 

ที่มา : จากหนังสือ “รู้จักบ้านของตัวเอง เทียบทั่วพระไตรปิฎก” ของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) สามารถอ่านฉบับเต็มได้จากเว็บไซต์ วัตถญาณเวศกวัน ตามลิงค์ [http://www.watnyanaves.net/th/book\\_detail/657](http://www.watnyanaves.net/th/book_detail/657)

### โครงสร้างพระไตรปิฎกและอรรถกถา



พระธรรมเทศนา

พระอาจารย์ชยสกลโร

# คุณยายดินสอเก่า

วันอาทิตย์ที่แล้ว อาตมาอยู่เมืองปักกิ่งและใช้เวลาทั้งวันสนทนาธรรม แลกเปลี่ยนกับเจ้าอาวาสวัดเซน จริงๆ ท่านอยู่ในชนบทห่างออกไปหลายร้อยกิโลฯ ท่านมาปักกิ่งเพื่อจะได้เจอกันจะได้คุยกัน ก็รู้สึกว่าเป็นประโยชน์ ท่านขอคำแนะนำในการบริหารอะไรบางอย่างที่วัดท่าน

ช่วงหนึ่งอาตมาบอกว่า มีสิ่งหนึ่งที่ถ้าทำได้จะดีมาก นั่นก็คือ “บิณฑบาต” แนะนำให้ฟื้นฟูธรรมเนียมรับบาตรตอนเช้า ท่านก็สนใจมากแต่ไม่รู้ว่าทำได้หรือเปล่า อาตมาแนะนำให้ไปให้ลูกศิษย์ถ่ายวิดีโอแถวยูนนาน ซึ่งวัดทางนั้นก็มีบิณฑบาต บ้างก็เปิดให้ อ.บ.ต. หรือว่าคนในหมู่บ้านดู หรือว่าทดลอง อาตมาบอกว่าถ้าผ่านและทำได้แล้ว อาตมาและลูกศิษย์ หมายถึงพวกเรานี้แหละ จะช่วยเรื่องบาตร ส่งบาตรไปให้ เอาเถอะ อาตมาว่า ถ้าเรามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูธรรมเนียมบิณฑบาตในเมืองจีน นี่ก็จะบุญหลายนะ ตอนนี้อยู่สงฆ์ในเมืองจีนนี้ ถ้ารวมทั้งพระใน

ทิเบต เกือบ ๒ แสนรูปนะ ไม่ใช่ไม่น้อยเลย มีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ วันนั้นญาติโยมของอาตมาที่เกิดทางเมืองจีน ชอบแต่งกลอน มีกลอนหนึ่งที่ว่าพอใช้ได้แล้วให้ลูกศิษย์แปลเป็นภาษาจีน พระองค์นี้ท่านก็เขียนด้วยพู่กันจีน ท่านย่อเป็น ๔ อักขร วาดสวยมาก เลยทำให้นึกถึงนิทานเก่าแก่ที่อาตมาชอบที่สุดเรื่องหนึ่ง ว่าจะเล่าให้ญาติโยมฟังบ้าง บางคนอาจจะเคยฟังก็ไม่เป็นไร

เป็นเรื่องคุณยายคนหนึ่ง ที่จริงไม่ได้ในเมืองจีน (แต่) อยู่ที่ญี่ปุ่น คุณยายคนนี้นิสัยไม่ค่อยน่ารัก ดุมาก เอาใจยาก ใครทำอะไรก็ผิดหมด ชนิดที่ว่าลูกหลานหรือใครไปเยี่ยมก็ต้องพูดในลักษณะที่ว่า “เอ้อ คุณยาย แวะมาเยี่ยมนะ แต่ขออภัยนะอยู่ได้ไม่นาน เพราะว่ามีธุระ” คือทุกครั้งทีใครจะไปหา...จะต้องอ้างว่ามีธุระต่อ เพื่อเป็นข้ออ้างในการไม่ต้องอยู่นาน ทำพอเป็นพิธี ทุกคนไม่มีความสุขกับการอยู่กับคุณยายคนนี้เลย

แต่ในหัวใจของคุณยายก็ยังมีสิ่งที่ดีบ้าง เหมือนกัน โดยเฉพาะความรักหลานชาย หลานชาย มาอยู่ด้วย คุณยายก็ดูแล หลานชายมีพรสวรรค์ เรื่องการเขียนด้วยพู่กันจีน เรียกว่า Calligraphy ภาษาไทยมีศัพท์เฉพาะใหม่ ไม่มีนะ แต่พอเข้าใจ ได้นะ ที่เขียนเป็นตัวอักษรจีนสวยๆ คุณยายเองก็มีความฝันว่า หลานชายจะได้ไปเรียนต่อที่ เมืองหลวงคือที่โตเกียว แต่สอบเข้ายากมาก คิดหาช่องทาง ก็นึกถึงญาติคนหนึ่งที่เป็นพระอยู่ต่าง จังหวัด ซึ่งมีชื่อเสียงอยู่พอสมควรในเรื่องการวาด พู่กันจีน คุณยายจึงพาหลานชายไปหาท่าน จะขอให้ท่านช่วยเขียนคำแนะนำหลานชาย เพื่อที่เวลา ไปที่โตเกียว ก็จะเอาจดหมายนี้อ้างอิง หวังว่าถ้า ผู้อำนวยการเห็นศิลปะของญาติผู้แนะนำ ก็จะมี น้ำหนักพอ ที่จะรับหลานเข้าไปเรียนได้ วางแผน ไว้แบบนี้

วันที่เดินทางไปถึงวัดที่พระองค์นี้อยู่ แก่ก็ ตื่นเต้นเหมือนกัน ก็เล่าให้ท่านฟังว่าวางแผนไว้ อย่างไร ขอให้ท่านช่วยหน่อย ท่านก็รับปากจะช่วย ที่นี้ในที่ท่านนั่งอยู่ ก็มีพู่กัน หลายแบบ สวยงามมากเลย คือมีอุปกรณ์พร้อมเลย แต่ คุณยายตกใจว่า แทนที่ท่าน จะหยิบพู่กันที่สวยงามขึ้นมา ท่านกลับเปิดลิ้นชัก หยิบเอาดินสอเก่าๆ ออกมา ใช้มีดเหลา พอเขียนได้ แล้วท่านก็เขียน แล้วใส่ซอง ไว้ “เฮ้อ...เอาไปด้วยนะ หวังว่า จะพอช่วยหลาน ชายได้”

คุณยายเลยไม่รู้จะพูด ยังไง เหมือนความฝันจะ

พังทลายลง โกรธว่าแค่นี้ก็ทำให้เราไม่ได้หรือ แกรู้สึกว่าเป็นการดูถูกดูหมิ่นมากกว่า เสียตาย น้ำหมึกหรือเปล่านั้นไม่ยอมทำให้เราเลย ทั้งโกรธ ทั้งเสียใจ แอบร้องไห้แต่ไม่ให้ใครเห็น กลับบ้าน แล้วจะทำอย่างไรต่อ ได้นัดผู้อำนวยการที่โตเกียว ไว้เรียบร้อยแล้ว จะไม่ไปเลยก็ อ้อ...กัตพิน ยอม ขายหน้า ไปก็ไป ก็พาหลานชายเดินทางไปที่ โรงเรียน เข้าไปหาผู้อำนวยการ ก็หยิบจดหมาย จากพระออกมาให้ท่านดู ไม่กล้าดูหน้าท่านเลย เงิน...อายเต็มที พอผู้อำนวยการอ่านแล้วก็ยิ้ม “โอ้โห...ถ้าผู้เขียนจดหมายฉบับนี้แนะนำ ก็ ต้องรับแน่นอน ไม่รับไม่ได้” คุณยายแทบไม่เชื่อหู ตัวเองดีอกดีใจ แล้วแก็ก็กกลับบ้านอย่างมีความสุข

ต่อมาหลานชายก็ย้ายไปเรียนที่โตเกียว คุณ ยายคิดถึงเหมือนกัน นัยว่าภาคภูมิใจมาก ความ ฝันจะเป็นจริง หลายเดือนต่อมา มีน้องสาวหรือ ใครจากต่างจังหวัดมาเยี่ยม ก็นึกว่าคุณยายคงจะ เศร้า ตอนนั้นแม้แต่หลานชายก็ไม่อยู่ ไม่มีอะไร แล้ว คงจะทุกข์มาก สงสาร จะไปเยี่ยมให้กำลังใจ



พอเดินไปที่บ้าน เอ๊ะ ทำไม ไม่เหมือนแต่ก่อนเลย มี การทาสีใหม่ แล้วก็มีคน กำลังออกมา พูดคุยกัน อย่างร่าเริง นี่! คุณยายย้าย บ้านไปหรือเปล่า...ไม่น่าจะ ใช่ แต่ว่าเคาะประตูแล้วก็ ใช่ เป็นคุณยายคนเดิม แต่ เปลี่ยนไปเหมือนคนละคน เขาเลยงง ถามว่า “คุณยาย เป็นยังไง ถึงได้ดูมีความสุข จังเลย”

คุณยายตอบว่า “ใช่ๆ ชีวิตของฉันมันเปลี่ยนไป

เรื่องมันเกิดตั้งแต่ตอนที่พาหลานชายไปสมัครโรงเรียนที่โตเกียว คือวันนั้น อายุ โกรธ เสียใจที่สุดเลย เพราะท่านไม่ยอมเขียนด้วยฟู่กัน ท่านใช้แต่ดินสอเก่าๆ แต่ปรากฏว่าผู้อำนวยการประทับใจที่สุด ฉันทกลับไปถึงบ้านแล้วนั่งคิดพิจารณาเรื่องนี้หลายรอบเลย จึงได้เกิดความคิดขึ้นมาว่า “ฉันนี่แหละดินสอเก่าๆ มันอยู่มาหลายปี เหมือนดินสอที่ไม่มีคุณค่า ไม่มีประโยชน์ เป็นคนแก่ไม่รู้จะไปทำไม ทำอะไรก็ไม่มีใครชอบ รู้สึกทำอะไรก็ไม่ประสบความสำเร็จ ไม่ได้ไม่งาม แต่ถ้าเราทำเหมือนกับที่พระท่านทำกับดินสอชิ้นนั้น ค่อยๆ เกลาให้มันแหลมจนเขียนได้ เราอาจจะเขียนอะไรได้อาจจะทำอะไรกับชีวิตนี้ให้มันดีให้มันงาม ให้เป็นที่ประทับใจ ให้เป็นประโยชน์ได้เหมือนกัน คือเราเป็นดินสอเก่า แต่ถ้าขัดเกลา มันก็อาจจะกลายเป็นดินสอที่เขียนอะไรดีๆ ได้”

จากวันนั้น ชีวิตของฉันทก็เปลี่ยนไป ตอนนี้อยู่เพื่อนเยอะ แต่ก่อนไม่มีใครอยากมาเยี่ยม ตอนนั้นก็แข่งกันมา ขอคำแนะนำบ้าง อยากจะนั่งคุยบ้าง ตอนนี้คุณยายมีความสุข

นี่คือเรื่องเล่าเกี่ยวกับการวาดรูป เป็นเรื่องหนึ่งที่อาตมาชอบด้วยเหตุผลหลายประการ ที่สำคัญก็เป็นการยืนยันหลักการสำคัญในทางพุทธศาสนาว่า มนุษย์คือสัตว์ประเสริฐ เพราะฝึกตน ถ้าเราพูดแค่ความมนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐนั้นยังไม่ใช่ ประเสริฐอย่างไร ประเสริฐเพราะอะไร ไม่อย่างนั้นมันก็ทำให้ประมาทมากกว่าว่า ข้าพเจ้าเป็นสัตว์ประเสริฐนะ เลยไม่ต้องทำอะไร แต่พระพุทธองค์ไม่ตรัสเช่นนั้น พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐด้วยการฝึก” หมายถึงว่า ถ้าไม่ฝึกก็ไม่ประเสริฐ

แต่ทุกคนมีสิทธิ์มีหวังที่จะประเสริฐได้ด้วยการฝึก ถึงจะมีอายุ ๖๐, ๗๐, ๘๐ เหมือนคุณยาย



แล้วก็ยังมีสิทธิ์มีโอกาสที่จะฝึกตนได้ เราถึงความ เป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ ด้วยการขัดเกลาตัวเอง พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความเพียร พระพุทธองค์เรียกว่า “วิริยวาท” เป็นคำสอนที่เน้นความเพียร ถ้าเรารู้ว่าทุกอย่างทุกอย่าง แล้วแต่พระผู้เป็นเจ้าของจะโปรด พระผู้เป็นเจ้าของและสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะดลบันดาล เราจะไปทำอะไรไปทำไม ยังไงๆ มันก็ถูกลิขิตไว้เรียบร้อยแล้ว เป็นแผนการลึกลับอยู่แล้ว จะทำความเพียร ให้ยากลำบากทำไม หรือถ้าทุกอย่างทุกอย่างไม่มีเหตุไม่มีผล เป็น random (สุ่ม) ไปเลย แบบที่หลายคนในปัจจุบันเขาเชื่อกัน แล้วจะไปทำอะไร ถ้าทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว ไม่สามารถเปลี่ยนตัวเองให้ดีขึ้นได้ เราจะทำดีทำไม

แต่พระพุทธองค์ตรัสว่า “เพราะกฎแห่งกรรม นั้นแหละเป็นของสากล” จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตาม กฎแห่งกรรมมีจริง เมื่อกฎแห่งกรรมมีจริง การกระทำมีความหมาย การทำด้วยโลก โกรธ หลง จึงเรียกว่า กรรมชั่ว กรรมไม่ดี ถ้าทำด้วยจิตที่ปลอดพ้นจากโลก โกรธ หลง เป็นกรรมดี กรรมชั่วมักมีผลชั่ว กรรมดีย่อมมีผลดี เป็นตามเหตุปัจจัยของมัน แต่คนเราจะเปลี่ยนได้ ก็ต้องมีฉันทะ มีความกระตือรือร้น อาศัยศรัทธาเชื่อว่าเราทำได้ แล้วต้องมีความเพียรอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง แล้วก็ต้องมีปัญญาด้วย

ในเมืองจีน คุยกับพระกัศิหรือโยมกัศิ บางทีมีการมองว่าทางฝ่ายเถรวาทคับแคบ เรียกมหายานว่าเป็นยานใหญ่ อาตมาว่า “ใช่...จะว่าเป็นหินยานเป็นยานเล็กก็ได้ เหมือนเฟอร์รารี เป็นรถสปอร์ต รถคันเล็กแต่ตัววิ่งเร็ว อาตมาว่า ถ้าจะเดินทาง

ไกล ถ้าจะเลือกระหว่างรถสปอร์ตกับรถบรรทุก ข้าพเจ้าจะเลือกรถสปอร์ตมากกว่า” แต่อัตมาก็ออกความเห็นที่จริงแล้ว ไม่ใช่ทางฝ่ายเถรวาทไม่ให้ความสำคัญกับการช่วยคนอื่น เพราะเรารู้ว่าทุกคนเปลี่ยนได้หมด แล้วเราก็มีหน้าที่จะพยายามช่วยให้ทุกคนเปลี่ยนไปในทางที่ดี แต่ทางเถรวาท เราจะ practical (เน้นในทางปฏิบัติ) มาก คือ จะพูดถึงอุปสรรคในการช่วยคนอื่นที่จะต้องป้องกัน ต้องป้องกันอุปสรรคอะไรบ้าง อุปสรรคเกิดขึ้น จะจัดการยังไง ต้องปลุกฝังคุณธรรมอะไรบ้าง จึงจะช่วยคนอื่นได้ผล และเมื่อคุณธรรมเหล่านั้นเกิดขึ้น จะต้องดูแลรักษา ทำให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปได้

ยกตัวอย่างพวกดับเพลิง เรารู้ว่าเพลิงทุกชนิดเพลิงกิเลส ไฟทั้ง ๓ ไฟโลภ ไฟโกรธ ไฟหลง พระพุทธองค์จะขอเอาไฟทั้ง ๓ มาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ไม่ดี ซึ่งผู้ที่ดับทุกข์ดับเพลิงกิเลส เราก็เป็นผู้ดับเพลิง ทีนี้ดูพวกดับเพลิงทั่วไป เวลาเขาไปดับเพลิง เขาไม่ใช่เอาเจตนาดีที่จะช่วยคนอื่นอย่างเดียว ต้องแต่งตัว ต้องมีชุดป้องกันไฟเหมือนกันใช้ไหม เพราะว่าถ้าเขาไปดับเพลิงแล้ว เขาเองโดนไฟ เขาก็ช่วยใครไม่ได้ เขาก็ตายไปด้วย เขาก็ต้องป้องกันตัวเองในระหว่างการทำงาน แล้วไฟก็มีหลายประเภท เห็นไหม ไฟบางอย่างจะดับก็

ต้องดับด้วยน้ำ แต่ไฟบางอย่าง เช่นไฟเคมี ยิ่งใส่น้ำ ยิ่งไปกันใหญ่ ต้องใช้โฟม แล้วโฟมมันก็มีหลายประเภท เพราะฉะนั้น พวกดับเพลิงก็ต้องเรียนรู้อย่างไร ไฟป่าต้องดับอย่างไร เขาก็ต้องมีเทคนิค ต้องมีวิธีที่เหมาะสม

ฉะนั้น นอกจากเจตนาจะช่วย เจตนาจะดับเพลิง ต้องมีอย่างอื่นอีก คือ ๑. ต้องรู้จักวิธีป้องกันตัวเอง ให้ผู้ดับเพลิงไม่โดนเพลิง ๒. ต้องมีเทคนิค ต้องมีวิธี ต้องมีปัญญาไม่อย่างนั้นอาจจะได้ผล แม้ว่าเราจะช่วยคนอื่น แต่ถ้าไม่รู้จักรักประมาณ ไม่รู้จักตัวเอง ทำเต็มที่เลย คิดว่าเสียสละได้ทุกอย่างทุกอย่างเพื่อสังคม เพื่อส่วนรวม ทำไปไม่นานก็จะหมดแรง เจ็บไข้ได้ป่วย เพราะไม่รู้จักรักดูแลตัวเอง ฉะนั้น ระยะเวลาในการช่วยคนอื่น อาจจะมีสั้นแค่ปี สองปี ในทางฝ่ายเถรวาทเราบอกว่า ถ้าต้องการจะช่วยส่วนรวม ควรจะวางแผนว่า ข้าพเจ้าจะช่วยส่วนรวม ระยะเวลา ๒๐ ปี ๓๐ ปี ๔๐ ปี ๕๐ ปี จะต้องวางแผนกันอย่างไร อารมณ์เมตตา สงสาร ก็ต้องมีปัญญาประกอบด้วย

ส่วนกิเลสที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการทำ ความดีมีเยอะมาก แต่ว่าบางทีคนที่ช่วยคนอื่นก็จะมี ความถือตัวเหมือนกันว่า ข้าพเจ้าจะช่วยคุณ และ จะช่วยคุณในทางที่ข้าพเจ้าเห็นสมควรจะช่วย คุณ จะยอมรับ ไม่ยอมรับ ไม่เป็นประเด็น เหมือนกับเรา เข้าใจว่า เรารู้ว่าเขาต้องการอะไร ดีกว่าตัวเขาเอง ซึ่งอาจจะจริงก็ได้ อาจจะไม่ใช่จริงก็ได้ ฉะนั้น ต้องระวังเรื่องทิฐิมานะของเรา ถ้าเราไม่ภาวนา จะจับกิเลสตัวนี้ได้ยาก

ในการทำงาน อาตมาเคยพูดหลายครั้งแล้ว ต้องย้ำเลยว่า “การทำ ความดี อย่าหวังอะไรเลย เพราะจะผิดหวัง” คือ ทำความดีแล้ว ปฏิบัติ จากปุถุชนก็ต้องมีอย่างน้อย ๕ อย่าง ท่องไว้



เลยว่า ๑. เขาอนุโมทนาด้วยใจจริง ๒. เขาอนุโมทนาด้วยหวังผลประโยชน์จากเรา (เป็นการประจบประแจง) ๓. เขาเฉยๆ ๔. เขาอิจฉา ๕. เขาไม่พอใจ

ฉะนั้น ถ้าเราจำอันนี้ไว้ พอเราทำความดีจิตใจก็ไม่หวั่นไหว แต่ถ้าเราทำความดีด้วยจิตใจบริสุทธิ์ และหวังให้คนอื่นเขาเห็น ให้เขาชื่นชมก็จะทุกข์ใจว่าทำไมเขาเห็นบุญคุณเราน้อยมากก็มี บางคนเขาเฉยเลย ไม่เห็นความสำคัญเราทำเต็มที่ เขาก็เฉย เลยเสียใจ ทำแล้วเขาอิจฉา ทำแล้วเขาโกรธที่เราขัดผลประโยชน์ เขาก็ใส่ร้ายเราเลย อย่างนี้ถือว่าธรรมดา ธรรมดาของโลกมนุษย์ ธรรมดาของปุถุชน ธรรมดาของผู้มีกิเลส เราอยู่ในโลกของคนมีกิเลส เราจะไปแปลกใจอะไร เมื่อกิเลสเหล่านั้น ปรากฏให้เราเห็นเป็นเรื่องธรรมดา แม้แต่ความดีมันก็กระตุ้นกิเลสคนบางคนเหมือนกัน

ถ้าเราทำงานช่วยคนอื่น เราก็ต้องพร้อมที่จะรับปฏิริยาทุกอย่าง แต่เราก็เชื่อมั่นในความดีว่าทำความดีแล้วก็ได้ความดี แต่ทางสังคมจะยอมรับไม่ยอมรับ มันก็อีกเรื่องหนึ่ง อีกประเด็นหนึ่ง เราก็ดูตัวอย่าง เช่น เนลสัน แมนเดลา ชาวแอฟริกาใต้ที่ติดคุกตั้ง ๒๐ กว่าปี ในคุกนั้นก็โหดพอสมควร สุดท้ายถูกปล่อยตัวออกไป แต่แมนเดลาบอกว่ก่อนที่จะออกจากคุก ต้องให้อภัยผู้คุมทุกคน แม้แต่พวกที่โหด พวกที่ชอบลงโทษนักโทษอย่างไม่มีเหตุผลเลย เป็นต้น แล้วบอกว่า เพราะว่าข้าพเจ้ารู้ว่า ถ้าจะออกจากคุก แต่ยังไม่โกรธผู้คุมนักโทษบางคน ถือว่าจิตใจยังไม่ได้ออกจากคุกจิตใจก็ยังอยู่ในคุกอยู่ เพราะความโกรธ ความแค้นใจ จะเป็นตัวผูกพัน ถ้ายังมีอะไรอยู่ในใจออกจากคุกก็ออกแต่กาย แต่เพราะให้อภัยเขาได้วันนั้นออกมาจากคุก จึงรู้สึกเป็นอิสระทั้งกายใจ

ฉะนั้น เราโกรธใคร มันก็เป็นความผูกพันเหมือนกัน เป็นความยึดมั่นถือมั่นเหมือนกัน ในสมัยพุทธกาลก็มีตัวอย่างที่ดีมากมาย อย่างเช่นเรื่องของพระสารีบุตร

ครั้งหนึ่งพระสารีบุตรออกบิณฑบาต มีพราหมณ์คนหนึ่งอยากจะรู้ว่า ทุกคนเคารพนับถือพระสารีบุตร บอกว่าท่านเป็นผู้มีเมตตา เป็นผู้มีความอดทน ทำอะไรเพื่อส่วนรวม เราจะลองทดสอบดูซิว่า จริงหรือเปล่า พราหมณ์คนนั้นก็วิ่งไปตีพระสารีบุตรเต็มแรงเลย จากด้านหลัง ท่านก็เดินต่อไปอย่างสำรวม แม้แต่จะมองข้างหลังว่าเกิดอะไรขึ้น ท่านไม่มอง พราหมณ์คนนั้นรู้สึกเสียใจ รีบวิ่งตามพระสารีบุตร เพื่อขอขมา “ขอขมาครับ ขอขมา” พระสารีบุตรบอก “เรื่องอะไรจึงมาขอขมา”

พราหมณ์ : “เอ้า เมื่อกี้ฉัน...”

พระสารีบุตร : “อ้อ ไม่เป็นไรหรอก”

พระสารีบุตรท่านไม่ถือสา แต่พราหมณ์ก็คงไม่แน่ใจว่าพระสารีบุตรให้อภัยจริง หรืออาจจะแค่พูดเฉยๆ จึงบอกว่า “ถ้าท่านให้อภัยผมจริง ผมขอนิมนต์ไปฉันที่บ้านผมได้ไหมครับ” พระสารีบุตรก็ตอบว่า “ได้” และตามพราหมณ์ไปที่บ้านพราหมณ์ถวายอาหาร เสร็จแล้ว พระสารีบุตรก็แสดงธรรมให้ข้อคิด หลังจากนั้นชาวบ้านได้ทราบข่าวว่าพราหมณ์คนนี้มาทำร้ายพระสารีบุตร โกรธกันใหญ่ เอาอาวุธ เอาไม้ เอาก้อนหินมา จะแก้แค้น มารอกันอยู่ที่หน้าบ้านของพราหมณ์ พราหมณ์ก็ “โอ...ตายแล้ว” กลัว ! พระสารีบุตรเห็นแล้วจึงพูดว่า “เอาอย่างนี้ เราจะเดินกลับวัดให้โยมถือบาตรของอาตมาเดินตามมาก็แล้วกัน” เมื่อพระสารีบุตรเดินออกไป พอชาวบ้านเห็นพราหมณ์เดินอุ้มบาตรของพระสารีบุตรตามมา ก็ไม่กล้าทำอะไร พราหมณ์ก็ปลอดภัย

แล้วพระสารีบุตรก็สอนชาวบ้าน “เอ๊ะ นี่... พราหมณ์คนนี้เขาตีอาตมา เขาไม่ได้ตีพวกคุณ คุณไม่ได้เกี่ยวอะไร อาตมาก็ให้อภัยไปแล้ว กลับบ้านได้แล้ว” ชาวบ้านอายุพากันกลับบ้านไป คือ พระสารีบุตร ตั้งแต่แรกที่โดนตีแรง ไม่ใช่ว่าไม่รู้สู้กันนะ แต่ท่านไม่ถือสาอะไร ให้อภัยทันที แล้วยังไปฉันในบ้านพราหมณ์ และแสดงธรรม ให้พราหมณ์ฟังด้วย เมื่อชาวบ้านจะมาทำร้าย ร่างกายของพราหมณ์คนนี้ พระสารีบุตรไม่ถือ ว่านี่เป็นกรรมของเขา เขาตีเรานี้ คนก็จะมาตีเขา เขาจะารู้เรื่องกฎแห่งกรรมสักหน่อย พระสารี- บุตรก็ไม่ได้คิดว่าต้องสมน้ำหน้าอะไร ท่านก็สงสาร คิดว่าจะช่วยเขาได้อย่างไร เออ...ให้เขาอุ้มบาตร แล้วกัน เขาจะได้ปลอดภัย

อันนี้ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ความเมตตา ความหวังดีก็ไม่หวั่นไหว ตั้งมั่นอยู่เหมือนเดิม อันนั้น เพราะจิตใจของพระสารีบุตรได้รับการขัดเกลา ได้รับการฝึกหัดที่ดี แต่ทุกวันนี้ความหวังดีของเรา มักจะมีขอบเขต

ตอนอาตมาอยู่ในระหว่างการเดินทางกลับ จากเมืองจีน มีอยู่วันหนึ่งไปเยี่ยมบ้าน พอดีไป เยี่ยมโยมแม่ นี่ก็ถึงพี่เขยซึ่งเคยเป็นเพื่อนเก่า เราเคยเรียนหนังสือด้วยกันเล่นบอลลีตมเดียวกัน สนิทกันตั้งแต่วัยรุ่น ตอนสมัยวัยรุ่น พี่เขยอาตมา เป็นคนที่ชอบมหาตมะ คานธีมาก เป็นฮีโร่ในใจเขา เลย ต่อมาอาตมาหายไปหลายปี ไปอินเดีย ๒ ปี กลับมา อยู่ไม่กี่วันไม่กี่เดือน ก็ไปเมืองไทย ๖ ปี ถึงกลับไปบ้านอีกครั้ง

พอกลับไปครั้งแรก พี่เขยกับพี่สาวมีลูก ๒ คนแล้ว วันหนึ่งก็ไปเดินเล่นในป่า อาตมา ถามพี่เขยว่า “พี่ยังชอบมหาตมะ คานธีอยู่ไหม” “ชอบ...เรื่องสันติวิธีผมยังชอบมากเหมือนเดิม แต่ถ้าหากมีใครมายุ่งกับลูกผม ผมจะฆ่ามันเลย”

อาตมาว่านี่น่าคิดมาก คือเราก็จะมีแต่ใช้ใหม่ ปุถุชนมีเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง แต่ ใครจะมายุ่งกับครอบครัวฉันไม่ได้ อันนี้เรียกว่า มีความเมตตาที่มีขอบเขต มียกเว้น แต่ถ้าเป็น เมตตาหรือเป็นอุตมการณ์ที่มั่นคง จะไม่มียกเว้น ไม่มีพิเศษ ต้องสม่ำเสมอในทุกๆ คน

**เมตตาธรรม กับ ความหวังดี** จริงๆ การแผ่ เมตตา เป็นอาการทางจิตก็จริง แต่ถ้าเราแผ่เมตตา อยู่ด้วยเมตตา ฝึกมองคนรอบข้างด้วยเมตตา ก็ย่อม มีผลต่อพฤติกรรม มีผลต่อศีลธรรมด้วย ถ้าเรา มีเมตตาต่อเขาอย่างไม่มียกเว้น การที่จะเบียดเบียน เขา การจะถือสิ่งของที่เขาของไม่ได้ให้ เป็นต้นนั้น ก็น่าจะมีโอกาสน้อยลง แต่ว่าเราก็ฝึกโดยการแสดง เมตตาออกมาทางกาย ทางวาจาด้วย อันนี้หมายถึงว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง อะไรเล็กๆ น้อยๆ ถ้าเรารู้สึกว่า ทำแล้วช่วยให้คนอื่นมีความสุข ทำได้ก็ทำ ตัวเอง ไม่ต้องหวังให้ใครรู้อย่างที่โบราณเรียกว่า “ปิดทอง หลังพระ”

มีพระผู้ใหญ่จากศรีลังกา เคยมาเยี่ยมที่นี้ ครั้งหนึ่ง ชื่อ *ภันเต คุณะรัตนา มหาเถระ* เป็นพระ มหาเถระที่มีคนนับถือมาก ท่านเคยเล่าว่า เวลา ท่านเดินทางไปเผยแผ่ธรรมะทั่วโลก เวลาท่าน



*ภันเต คุณะรัตนา มหาเถระ*






นั่งอยู่ในสนามบิน ท่านจะใช้เวลาด้วยการแผ่เมตตา ท่านเล่าว่า วันหนึ่ง ท่านนั่งหลับตาแผ่เมตตา แล้วรู้สึกอะไรอยู่ที่ตักที่หน้าอก ลืมตาก็มีเด็ก ๒ - ๓ ขวบ ขึ้นมากอด ท่านก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ท่านก็ยิ้ม ปรากฏว่าเขาเรียกที่ gate (ประตู) ให้แม่ของเด็กคนนี้ต้องรีบไปขึ้นเครื่อง แม่บอก “เฮ้อ...เด็ก ๆ มา” เด็กก็ไม่ยอมไป กอดแน่นเลย แม่ก็พยายามดึงลูกออกจากคอของพระ เด็กก็ร้องห่มร้องไห้ “อยากอยู่ตรงนี้ มันอุ่นดี” ท่านบอกว่าผมอายุเหมือนกัน คือทุกคนก็มองว่า ใครคนนี้ แต่งตัวแปลกๆ แล้วก็จะไปแย่งลูกของแม่ ท่านก็บอกว่าไม่ได้ตั้งใจ เพียงแต่ว่าท่านแผ่เมตตาอย่างเดียว แต่ว่าพลังเมตตาที่มีจริง

ท่านมีข้อวัตรปฏิบัติของท่านหลายอย่างที่ น่าประทับใจ ท่านบอกว่า ผมก็พยายามทำอะไรเล็กๆ น้อยๆ เท่าที่ทำได้ อย่างเช่นห้องน้ำ ถ้าผมนั่งเครื่องบินไปไหน ผมเข้าห้องน้ำ ถ้าห้องน้ำไม่สะอาด ผมจะทำความสะอาดห้องน้ำก่อนจะออก ผมลงจากเครื่องบินแต่ละครั้ง ผมรู้สึกพอใจว่า แม้แต่อยู่บนเครื่องบิน ผมก็ทำความดีได้เล็กน้อย ดังนั้น เรื่องการทำความดีนี้ มันไม่ต้องเป็นอะไรใหญ่พิเศษอะไร ที่คนอื่นเขาไม่ทำเพราะส่วน

มากคิดว่า “เออ...ทำไมคนอื่นเขารีบร้อน ไม่ดูแลความสะอาดเลย แย่มากเลย” ออกไปก็บ่นไป แต่น้อยคนนะที่จะคิดอย่างท่าน “เออ...คนอื่นเขาไม่ดูแล ใครเข้ามาแล้วรู้สึกน่าเกลียด ถ้าอย่างนั้นเราก็กินเองแล้วกัน เพราะว่าคนต่อไปเข้ามาเขาจะได้ชื่นใจ” ที่ไหนเราทำได้เราก็กินไป ตัวเองก็รู้สึกได้กำไรชีวิตทุกวัน ทำความดีเล็กๆ น้อยๆ ที่เรารู้ว่าทำแล้ว ถึงจะทำให้คนที่เราไม่รู้จัก แต่ต้องมีสักคนหนึ่งได้เห็นแล้วรู้ แล้วเขาก็จะมีความสุขมากขึ้น หรือมีความสุขขึ้นน้อยลง

ฉะนั้น การช่วยคนอื่นก็เป็นเรื่องการฝึกตนด้วย เป็นการป้องกันกิเลสที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการทำประโยชน์กับคนอื่น และต้องดูแลตัวเอง ดูแลสุขภาพตัวเองด้วย รู้จักประมาณ ช่วยตัวเองบ้าง ช่วยคนอื่นบ้าง ถ้าเรานั่งสมาธิทุกวัน ทำจิตใจของเราให้รู้จักปล่อยวางความคิดฟุ้งซ่าน ปัญญาในการช่วยคนอื่น ในการทำประโยชน์ก็มากขึ้น ความเครียดของเราก็น้อยลง อย่างเรื่องการช่วยคนอื่นนี้ ก็ชัดเจนว่า ผู้ที่จะช่วยคนอื่นได้ เขาต้องไว้ใจเราก่อน บางทีเรามีข้อคิดดีๆ ให้เขา ชี้ทางให้เขาได้ทุกอย่างทุกอย่าง แต่เขาไม่รับ เพราะเขาไม่ไว้ใจเรา แต่ถ้าเขาประทับใจตัวเรา ว่าเราเป็นผู้หวังดีต่อเขาจริงๆ เป็นผู้มีความรู้พอจะแนะนำเขาได้ เขาก็อาจจะทำตาม

เวลาเราจะช่วยคนอื่น มันไม่ใช่เฉพาะเรื่องข้อคิดแนวทางนั้น มันอยู่ที่ตัวเราด้วย ที่เราจะเป็นผู้ที่เขาเคารพหรือไว้ใจ พอที่จะรับข้อคิดของเราไปได้ สรุปแล้วว่า ฝึกตนด้วย ช่วยคนอื่นไปด้วย อันนี้จะเป็นไปในทางที่ฝ่ายเถรวาทเราบอกว่าเหมาะสม ดิงาม เลิศ ประเสริฐ 

ที่มา : พระธรรมเทศนา ปฏิบัติธรรมบ้านบุญวันอาทิตย์ โดยพระอาจารย์ชยสาโร ฌ บ้านบุญ ปากช่อง นครราชสีมา วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.



เถรีคาถาจึงเป็นผลงานของพระเถรีในสมัย พุทธกาล ที่ผ่านการฝึกฝนจนพันทุกข์แล้ว เปล่งออกมาด้วยความไพเราะ ให้ข้อคิดและมุมมอง ที่ต่างออกไปจากเถรคาถา ควรค่าแก่การศึกษา อย่างยิ่ง นับเป็นหลักฐานที่บ่งบอกความสามารถ ของฝ่ายหญิงที่เก่าแก่ที่สุดหลักฐานหนึ่งในโลก ด้วย

วันนี้เรามาศึกษาดูคาถาของพระภิกษุณีสุภา ธิตาช่างทองกันดูบ้าง โดยนำมาจาก **วิสตินิบาต** **เถรีคาถา** **คาถาที่ ๓๓๙ - ๓๖๗** มีอรรถกถา ขยายความเป็นมาดังนี้

พระสุภาเถรี ได้บำเพ็ญบารมีมาในพระ พุทธเจ้าพระองค์ก่อนๆ สร้างกุศลอันเป็นอุปนิสัย แห่งพระนิพพานในภพนั้นๆ ส่งสมสัมภารธรรม

ปัญญาภิวัตน์

ธีรปัญญา

# คาถา สุภา ธิตาช่างทอง ผู้เห็นโทษของเงินทองและกาม

ในฉบับก่อนๆ ได้เคยนำเอาคาถาของพระ รัฐपालเถระและพระปาราปริยะเถระมาแล้วให้ฟัง กันบ้างแล้ว ฉบับนี้จึงขอนำเอาคาถาจากพระเถรี มาแนะนำบ้าง

ในสมัยโบราณกาลนั้น คัมภีร์ทางศาสนา ส่วนใหญ่มักจะเป็นผลงานของปราชญ์ฝ่ายชาย ส่วนหนึ่งคงเป็นเพราะสังคมเปิดโอกาสให้ผู้ชาย เข้าถึงการศึกษาได้มากกว่าผู้หญิง หลังจากที พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ได้ประดิษฐาน พระธรรมคำสอน และดูแลคณะสงฆ์ให้ตั้งมั่นคง ได้แล้ว พระพุทธศาสนาก็เป็นศาสนาแรกๆ ในโลก ที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เข้ามาบวช ศึกษา และทำ ที่สุดแห่งทุกข์ได้เต็มศักยภาพ ไม่ต่างจากฝ่ายชาย

เครื่องปรุงแต่งวิโมกข์มาโดยลำดับ ท่องเที่ยวอยู่ในฝ่ายสุคติเท่านั้น เมื่อญาณแก่กล้าในพุทธูปาท กาลนี้ ได้บังเกิดเป็นธิตาช่างทอง ในกรุงราชคฤห์ เพราะความสวยงามแห่งรูปสมบัติ จึงได้ชื่อว่า “สุภา” นางรู้เพียงสามาโดยลำดับ เกิดความ เลื่อมใสในพระผู้มีพระภาค เมื่อพระศาสดาเสด็จ ไปกรุงราชคฤห์ วันหนึ่ง จึงเข้าเฝ้าถวายบังคม แล้วนั่ง ณ ที่สมควรส่วนหนึ่ง พระศาสดาทรงเห็น นางมีอินทรีย์แก่กล้า จึงทรงแสดงอริยสัจ ๔ ที่ พอเหมาะแก่อัธยาศัย ครั้นฟังแล้ว นางก็ตั้งอยู่ใน โสตาปัตติผล ประดับด้วยนัยพันนัย

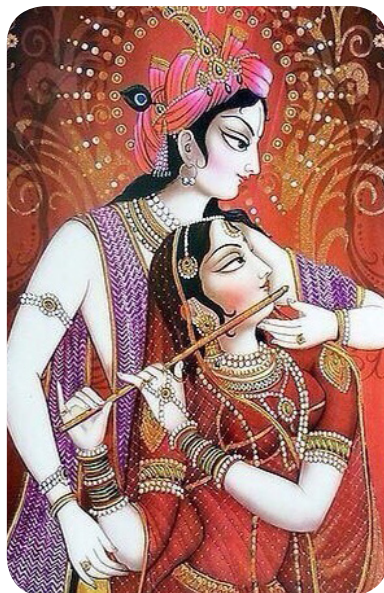
ต่อมา นางเห็นโทษในฆราวาสวิสัย จึงออกบวช ในสำนักพระนางปชาบดีโคตมี บำเพ็ญภิกษุณีศีล

ประกอบภาวนาเนื่องๆ เพื่อมรรคขั้นสูง พวกญาติของนางพากันเข้าไปหานางอยู่บ่อยๆ ชักชวนแสดงทรัพย์สินเงินทองจำนวนมาก ประเล้าประโลมนางด้วยกามทั้งหลาย วันหนึ่งเมื่อพวกญาติเข้ามาหานาง เมื่อนางจะประกาศโทษของฆราวาสวิสัยและกามวัตถุ จึงกล่าว ๒๔ คาถาสละเยื่อใย ทำให้ญาติหมดหวัง นางเจริญวิปัสสนาต่อเนื่อง ประกอบอินทรีย์ทั้งหลาย มี สัทธินทรีย์ เป็นต้น ฆะมักเขม้นภาวนายิ่งขึ้น ไม่ช้านานก็ได้บรรลุพระอรหัต พร้อมด้วยปฏิสัมภทา ๔

**ครั้นบรรลุพระอรหัตแล้ว จึงได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า**

“เพราะเหตุที่แต่ก่อนข้าพเจ้ายังสาว นุ่งห่มผ้าอันสะอาด ได้ฟังธรรม ข้าพเจ้านั้นไม่ประมาท ก็ได้ตรัสรู้สัจธรรม ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่ยินดีอย่างยิ่งในกามทั้งปวง เห็นภัยในสักกายะ [ปัญจขันธ์] ยินดีเฉพาะเนกขัมมะ [การบวช] เท่านั้น ข้าพเจ้าละหมู่ญาติ ทาส กรรมกร บ้าน ไร่นา ความมั่งคั่ง และธรรมเนียมที่น่านรื่นรมย์ ที่เขาบันเทิงกันนัก

ข้าพเจ้าละสมบัติมิใช่น้อย ออกบวชด้วยศรัทธาอย่างนี้ ในพระสัทธรรมที่พระพุทธเจ้าประกาศดีแล้ว การที่ละทิ้งเงินทองแล้ว กลับมายึดเงินทองอีกนั้น ไม่สมควรแก่ข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้าปรารถนาแต่ความไม่กังวลห่วงใย ผู้ใดละทิ้งเงินทอง แล้วกลับมายึดเงินทองนั้นไว้อีก ผู้นั้นจะโง่หัวขึ้นได้อย่างไร ในระหว่างบัดจิตทั้งหลาย เงินและทองไม่มีเพื่อสันติความสงบ สำหรับผู้นั้นเงินทองนั้นไม่สมควรแก่สมณะเงินทองนั้นมีข้อริยทรัพย์



เงินทองนี้ ทำให้เกิดความโลภ ความมัวเมา ความลุ่มหลง ความติด ตั้งเครื่องผูก มีภัย มีความคับแค้นมาก เงินทองนั้นไม่ตั้งอยู่ยั่งยืนเลย ชนเป็นอันมากประมาท มีใจเศร้าหมองแล้วเพราะเงินทองเท่านี้ จึงต้องเป็นศัตรู วิวาพาทบาดหมางกัน ถูกฆ่า ถูกจองจำ ต้องโทษ มีตัดมือ เป็นต้น ความเสื่อมเสีย ความเศร้าโศก พิโรธาพัน ความพินาศเป็นอันมากของคนที่ตกอยู่ในกามทั้งหลาย ก็มองเห็นกันอยู่

ท่านทั้งหลายเป็นญาติก็เหมือนศัตรู เพราะเหตุไรเล่า ท่านทั้งหลายจึงชักจูงเรานั้นไว้ในกามทั้งหลาย จงรู้เถิดว่า เราเห็นภัยในกามทั้งหลายจึงบวช อาสวะทั้งหลายไม่อาจหมดสิ้นไปได้เพราะเงินทอง กามทั้งหลาย ทำลายมิตร เป็นผู้ฆ่า เป็นศัตรู เป็นตั้งลูกศรเสียบไว้ ท่านทั้งหลายเป็นญาติก็เหมือนศัตรู เพราะเหตุไร จึงชักจูงประกอบเรานั้นไว้ในกามทั้งหลาย จงรู้เถิดว่า เราบวช มีศีรชะโลัน ครองผ้าสังฆาฏิแล้ว ก้อนข้าวที่ได้มา ด้วยการไปยืนที่หน้าเรือนทุกๆ หลัง การเที่ยวขอเขาผ้าบังสุกุล จีวร และบริขาร ที่อาศัยของนักบวชผู้ไม่มีเรือน นี้แล เป็นสิ่งที่เหมาะสำหรับเรา

**กามทั้งหลาย ทั้งที่เป็นของทิพย์และของมนุษย์ เหล่าท่านผู้แสวงคุณอันยิ่งใหญ่ คายเสียแล้ว ท่านน้อมไปในสถานที่อันเกษม บรรลุสุขอันไม่หวั่นไหวแล้ว ข้าพเจ้าไม่ร่วมด้วยกามทั้งหลาย ซึ่งช่วยอะไรไม่ได้**

**กามทั้งหลายทำลายมิตร เป็นผู้ฆ่า นำทุกข์มาเสมอด้วยกองไฟ สภาวะนั้นไม่บริสุทธิ์ มีภัย มีความคับแค้น**

เป็นเสียนนามและสภาวะ นั้นเป็นความหมกมุ่น เป็นความไม่สม่ำเสมอขนาดใหญ่ เป็นเหตุลุ่มหลง เป็นอุปสรรคที่นำสะพรึงกลัว กามทั้งหลาย เปรียบด้วยห้วงพิช ที่เหล่าปฤชชนคนบอดเขลาเปลิดเปลินกันนัก

ความจริง ชนเป็นอันมากในโลก ติดอยู่ในเครื่องข่องคือกาม ไม่รู้ความจริงกันเลย ไม่รู้จักที่สิ้นสุดแห่งชาติและชรา มนุษย์เป็นอันมาก เดินทางไปทุกคติ มีกามเป็นเหตุนำมาแต่โรคสำหรับตน กามทั้งหลายทำให้เกิดมิตรอย่างนี้ เป็นเครื่องแผดเผา เป็นเครื่องเศร้าหมอง เป็นเหยื่อของโลก ผูกสัตว์ไว้ มีมรณะเป็นเครื่องพันธนาการ

กามทั้งหลาย ทำให้คนบ้า ทำให้เพ้อ ทำให้จิตประมาท พลังผลอ เพราะทำสัตว์ให้เศร้าหมอง ฟังเห็นเหมือนลอบที่มารดักไว้ กามทั้งหลาย มีโทษไม่สิ้นสุด มีทุกข์มาก มีพิษมาก รสอร่อยน้อย เป็นสมรภูมิรบ มีแต่ทำกุศลธรรมให้เหือดแห้งหายไป ข้าพเจ้านั้นละความย่อเย็บ ซึ่งมีกามเป็นเหตุเช่นนั้นแล้ว ยินดียิ่งในพระนิพพานทุกเมื่อ จักไม่กลับมาหาความย่อเย็บนั้นอีก ข้าพเจ้าละสมรภูมิรบของกามทั้งหลายแล้ว จำนงหวังแต่ความเยือกเย็น ยินดีในธรรม เป็นที่สิ้นสังโยชน์ ไม่ปรารถนาอยู่ ข้าพเจ้าเดินทางตามทางอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นทางตรง ไม่เศร้าโศก ไม่มีกิเลสดุจจลลี เป็นทางเกษม ซึ่งเหล่าท่านผู้แสวงคุณอันยิ่งใหญ่ พากันข้ามมาแล้ว”



พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงสรรเสริญพระเถรีผู้บรรลุพระอรหัตผล ในวันที่ ๘ หลังจากบวช ผู้นั่งเข้าฌาน อยู่ที่โคนต้นไม้แห่งหนึ่ง แก่ภิกษุทั้งหลาย จึงได้ตรัสคาถาเหล่านี้ว่า

“ท่านทั้งหลาย จงดูธิดาช่างทอง ผู้สวยงาม ผู้ตั้งอยู่ในธรรมผู้นี้เถิด นางเข้าถึงธรรมที่ไม่หวั่นไหว เข้าฌานอยู่ที่โคนไม้ วันนี้เป็นวันที่ ๘ นางมีศรัทธา บวชแล้ว เป็นผู้งามในพระสังฆธรรม มีพระอุบลวรรณาช่วยแนะนำแล้ว ทรงวิชา ๓ ละมฤตยูได้แล้ว ภิกษุผู้มีรูปนี้นั้น เป็นไทแก่ตัว ไม่เป็นหนี้ อบรมอินทรีย์ สลัดโยคะได้หมด ทำกิจเสร็จ อาสวะสิ้นแล้ว แม้ท้าวสักกะ เจ้าแห่งหมู่สัตว์ พร้อมด้วยทวยเทพ ก็เข้าไปหาพระสุภากัมมารธิดาเถรีรูปนั้นด้วยเทวฤทธิ์ แล้วทรงนมัสการอยู่”

#### อธิบายเพิ่มเติม :

ในสมัยก่อน ครอบครัวของพ่อค้าทอง มักจะมีฐานะดีที่สุดในเมือง นางสุภา ธิดาช่างทอง ทั้งงดงาม ทั้งร่ำรวย เธอมีบารมีที่ได้สั่งสมมาก่อน เมื่อได้ฟังพระสังฆธรรมของพระศาสดา ก็เห็นโทษในกาม ในความงาม ในเงินทอง และในสมบัติ ทรัพย์สิน บริวารเหล่านั้น จึงได้ออกบวชแสวงหาโมกขธรรมแต่ยังสาว แต่การเป็นภิกษุณีในสมัยนั้นคงจะไม่สะดวกในการเดินทางไปไหนได้ไกล ครอบครัวของนางจึงได้แวะเวียนมาบ่อยๆ เพื่อชักจูงให้นางกลับมาใช้เงินทองและเสวยกามสุขอีก แต่จิตใจของนางก็หาได้หวั่นไหวไม่ (พระอริยบุคคลชั้นต้น มีอจลศรัทธา - ศรัทธาที่ไม่หวั่นไหว) เพื่อชี้ให้ครอบครัวเห็นโทษของกาม และแสวงหาสิ่งอื่นที่เป็นสาระแก่นสารในชีวิต จึงได้เอ่ยคาถาอันงดงามเหล่านี้

อรรถกถาได้ขยายความเรื่องโทษของเงินทอง และโทษของกามต่อไปว่า :

บุคคลใด ละทิ้งเงินทอง หรือทรัพย์ใดๆ อื่นแล้ว กลับมายึดเอาทรัพย์นั้นอีก บุคคลนั้น จะพึงโง่ศีรษะได้อย่างไร ในระหว่างบัณฑิตทั้งหลาย เพราะว่า **เงินทองย่อมไม่มีเพื่อสันติ ความสงบ** อธิบายว่า ไม่มีเพื่อมรรคญาณ ไม่มีเพื่อพระนิพพาน แม้สำหรับบุคคลนั้น



ทรัพย์สมบัติคือของหวงแหน

มีเงินทอง หรือการหวงแหนเงินทอง เป็นต้นนั้น ไม่สมควรแก่สมณะ ดังนั้นท่านจึงกล่าวไว้ว่า **เงินทอง ไม่สมควรแก่เหล่าสมณศากยบุตร** ของหวงแหนตามที่กล่าวแล้วนั้น ไม่ใช่ทรัพย์ที่สำเร็จด้วยอริยธรรม เหมือนอย่างอริยทรัพย์ มีศรัทธาเป็นต้น เพราะไม่นำความเป็นพระอริยะมาให้

ชนทั้งหลายผู้ยินดีในทรัพย์นั้น ชื่อว่าประมาท เพราะอยู่ปราศจากสติในกุศลธรรม ๑๐ เป็นผู้ มีใจเศร้าหมอง ด้วยสังกิลเลส มีโลภะ เป็นต้น ความย่อหยับ พินาศเป็นอันมาก ความเสียใจ ความคับแค้นใจ เป็นต้น ที่เป็นไปในปัจจุบัน และเป็นไปในภายหน้าในกามทั้งหลาย เห็นกันได้ ทั้งนี้ สัตว์เป็นอันมากเป็นศัตรูกันและกัน โดยที่ สุดแม้มารดาต่อบุตรบ้าง บุตรต่อบมารดาบ้าง ย่อม กระทำความบาดหมาง ทะเลาะกัน ด้วยเหตุแห่ง กามนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า “**ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย มารดาวิวาทกับบุตรบ้าง บุตร วิวาทกับมารดาบ้าง มีกามเป็นเหตุ มีกาม เป็นต้นเรื่อง มีกามเป็นตัวก่อคดี**”

อาสวะทั้งหลาย มีกามาสวะเป็นต้น ไม่หมด ลื่นไปด้วยเงินด้วยทอง ที่แท้กลับกำเริบด้วยเงิน ทองเหล่านั้นทีเดียว ด้วยเหตุนี้ พระเถรีจึงกล่าว ว่า “**กามทั้งหลาย ทำลายมิตร เป็นผู้ฆ่า เป็นศัตรู**

**เป็นดังลูกศรเสียบไว้**” กามทั้งหลาย ชื่อว่าทำลายมิตร เพราะ ไม่มีไมตรี นำมาแต่สิ่งที่ไม่เป็น ประโยชน์เกื้อกูล ชื่อว่าผู้ฆ่า เพราะเป็นเสมือนเพชรฆาต เจ็อดาบ เป็นเหตุแห่งความ ตาย ชื่อว่าเป็นศัตรู เพราะเป็น เสมือนศัตรู ผู้ผูกเวรติดตาม นำมาแต่ความพินาศ ชื่อว่าเป็น **ดังลูกศรเสียบไว้** เพราะลูกศร

ทั้งหลาย มีรากะเป็นต้น เสียบติดไว้

### ใคร่ - ครวญ

อันความใคร่ ไม่มาเดียว เดี่ยวด้วนๆ คำ “ใคร่ - ครวญ” มาคู่ อยู่เสมอ ไม่อยากครวญ ก็อย่าไป ใคร่ นะเธอ ระวังเปลอ ใคร่ มากวน ครวญ ก็ตาม ๆ

บรรดากามทั้งหลายที่ถูกตรวจสอบอยู่ แม้ ในกามสักอย่างหนึ่งที่จะช่วยต่อต้านความพินาศ ก็ไม่มีเลย กามทั้งหลาย ชื่อว่า**เสมอด้วยกองไฟ** เพราะเผาให้ร้อนขนานใหญ่ ชื่อว่า**ทุกข์** เพราะ ทนได้ยาก ก็ขึ้นชื่อว่ากามแล้ว **ไม่บริสุทธิ์ มีภัย** เพราะนำมาแต่ความพินาศอย่างกว้างขวางที่ไม่รู้ มาก่อน ชื่อว่า**มีความคับแค้น** เพราะทำความคับ แค้นแห่งจิต ชื่อว่าเป็น**เสียนนาม** เพราะแพงเอา ได้ กามเหล่านี้ บัณฑิตพึงเห็นว่า เหมือน**ลอบที่ มารดักไว้** เพราะนำมาแต่ความพินาศแก่สัตว์ทั้ง หลาย กามมีทุกข์ติดตามหลายอย่าง มีทุกข์ใน อบายเป็นต้น เสมือนมหาพิชที่ร้ายกาจ เพราะมี ผลเผ็ดร้อน มีรสอร่อยน้อย เหมือนหยดน้ำผึ้งบน คมมีด เป็นสมรภูมิรบ เพราะทำความกำหนัดนัก เป็นต้นให้เพิ่มทวี ทำส่วนแห่งธรรมฝ่ายไม่มีโทษ (ธรรมฝ่ายขาวหรือกุศลธรรม) ของสัตว์ทั้งหลาย ให้พินาศเหือดแห้งไป ดังนี้ มาดูตัวคาถากัน

## สุภากัมมารีตาสูตร

ทะหะราหัง สุทระวะสะสะนา  
ตัสสา เม อัมปะมะตตายะ

ยัง ปุเร อัมมะมัสสุณิง  
สัจจาภิสะมะโย อะหุ

ตะโตหัง สัพพะกาเมสุ  
สัฏกายัสสัมมิง ภาะยัง ทิสฺวา

ภุสัง อะระระติมัมชะคัง  
เนกขัมมะเมวะ ปีหะเย

หิตวานะหัง ญาตึคะณัง  
คามะเขตตานิ ฆีตานิ

ทาสะกัมมะกะรานิ จะ  
ระมะณียะ ปะโมทิตะ

ปะหายะหัง ปัพพะชิตา  
เอวัง สัทธายะ นิกขัมมะ

สาปะเตยยะมะนัมปะกัง  
สัทธัมเม สุปะเวทิตะ

นะ เมตัง อัสสะ ปะติรูปัง  
โย ชาตะรูปัง ระชะตัง

อาภิกุญฺญัญญุหิ ปัตถะเย  
ฉัทเทตฺวา ปุณะราคะเม

ระชะตัง ชาตะรูปัง วา  
เนตัง สะมะณะสารถูปัง

นะ โปธายะ นะ สันติยา  
นะ เอตัง อะริยัทธะนัง

โลภะนัง มะหะนัญเจตัง  
สาสังกัง พะหุอาयाสัง

โมหะนัง ระชะวัฑฒะนัง  
นัตถิ เจตถะ ฐวัง จูติ

เอตถะ รัตตา ปะมัตตา จะ  
อัญญะมัญญะนะ พุยารุทธา

สังกิลิฐฐะมะนา นะรา  
ปุถุ กุพพันติ เมธะคัง

วะโร พันโร ปะริกเลโส  
กาเมสุ อะธิปันนานัง

ชานิ โสกะปะริททะโว  
ทิสสะเต พุยะสะนัง พะหุง

ตัง มัง ญาตี อะमितตาวะ  
ชานาถะ มัง ปัพพะชิตัง

กิง โว กาเมสุ ยุกุชะถะ  
กาเมสุ ภาะยะทัสสิณิง

## นางสุภา ธิดาช่างทอง ได้เอ่ยคาถาบทนี้ว่า

เมื่อก่อนเรายังสาว  
พึงธรรมไม่ประมาท

ไว้ผมยาวผ้าสะอาด  
บรรลุนิธิจริยชน

ระอายิ่งกามทั้งหลาย  
เนกขัมมะสละทน

เห็นภัยร้ายในกายตน  
ความหลุดพ้นยอดปรารถนา

ละหมิ่นญาติทาสมกรรมกร  
ความมั่งคั่งทรัพย์โสกา

บ้านนครก่อนเงินตรา  
ที่เขาหาความรื่นรมย์

ละสมบัติมิใช่น้อย  
ศรัทธากล้ำทวนจิตข่ม

บวชตามรอยพระโคตม  
สัทธิธรรมบ่มพรหมจารี

เงินทองสละขาด  
สลัดทั้งปวง ห่วงไม่มี

แล้วโยอาจกลับยินดี  
เงินทองนี้ย่อมไม่ควร

เงินมีไว้ใช้ตรัสรู้  
สงบเย็นก็ขาดห้วน

ครอบครองอยู่ ย่อมเย้ายวน  
อริยทรัพย์ล้วนค่อยหมดไป

มีเงินทองหมองโลกเกิด  
มัวระแวงยุ่งยากใจ

เมาเตลิดหลงกันใหญ่  
เงินของใครที่ยังยืน

ผิดใจก็เพราะทรัพย์  
วิวาทบาดหมางขึ้น

ทะเลาะกีด ต้องถากถำ  
ต้องสะอื้นเพราะเคยกาม

ฆ่ากันและจองจำ  
โศกเศร้า ร่ำไรลาม

กันดำนำไปขึ้นความ  
พินาศตามเพราะกามใจ

ท่านเป็นญาติหรือศัตรู  
เราบวชเพราะเห็นภัย

ชักเราสู่กามทำไม ?  
กองไฟใหญ่ใครจะลง

นะ หิริญญะสุวัณเณนะ  
อะมิตตา วะระกา กามา

ตั้ง มัง ญาตี อะมิตตาวะ  
ชานาถะ มัง ปัพพะชิตัง

อุตติฏฐะปิณโท อุญโณ จะ  
เอตัง โข มะมะ สารูปปัง

วันตา มะหะสีหิ กามา  
เขมัญญะเน วิมุตตา เต

มาหัง กามะหิ สังคัจฉิง  
อะมิตตา วะระกา กามา

ปะริปันโถ เอสะ ภาโย  
เคโร สุวิสะโม เลโป

อุปะสัคโค ภิมะรุโป  
เย พาลา อะภินันท์นติ

กามะปังเณะ สัตตา หิ  
ปะริยันตัง นะ ชานันติ

ทุกคะติคะมะนัง มัคคัง  
พะหุง เว ปะฏิปัชชันติ

เอวัง อะมิตตะชะนะนา  
โลกามิสา พันธะนียา

ปะริกขียันติ อาสะวา  
สะปัตตา สัลละพันธะนา

กิง โว กามะสุ ยุญชะถะ  
มุนทัง สังฆาฏิปาฐัง

ปังสุกุกัลญะจะ จีวะรัง  
อะนะการูปะนิสสะโย

เย ทิพพา เย จะ มานุสา  
ปัตตา เต อะจะลัง สุขัง

เยสุ ตาณัง นะ วิชชะติ  
อัคคิกขันธูปะมา พุชา

สะวิฆาโต สะกัณฐะโก  
มะหันโต โมหะนามุโข

กามา สัพปะสิรูปะมา  
อันธะภูตา ปุถุชชะนา

พะหุ โลเก อะวิททะสุ  
ชาติยา มะระณัสสะ จะ

มะนุสสา กามะเหตุกััง  
อัตตะโน โรคะมาวะหัง

ตาปะนา สังกิเลสิกา  
กามา มะระณะพันธะนา



อาสวะสิ้นเพราะเงินหรือ  
แท้ศัตรู ผู้ปลดปลง

กลับกระพือไฟโลภหลง  
กามนี้คงดังศรไฟ

ท่านเป็นญาติหรือศัตรู  
เราโกนผมและสวมใส่

ซักเราสู่กามทำไม ?  
จิวรไว้ให้ไกลวุ่น

ก่อนข้าวพึงลูกรับ  
อาศัยบ้านทานเกื้อหนุน

ผ้ามากับบังสุกุล  
เพียงเจือจุนพอแก่เรา

กามทิพย์ กามมนุษย์  
คายทิ้งสิ้นความเมา

ผู้บริสุทธ์ท่านไม่เอา  
คืนความเบาสุขเกษม

อย่าร่วมกามทั้งหลาย  
กามไฟไม่เกษม

มิช่วยคลายให้อิ่มเอม  
อยากปรีดีเปรมหาสิ่งแทน

ทางเปลี่ยว เสียวมีภัย  
ชะล่ากามหนามเสียบแล่น

ซโลมใจให้คับแค้น  
ข้ามสู่แดนความมืดมิด

ขัดข้อง นำหวาดหวั่น  
พาลบุ่ชุนคนเห็นผิด

กามแม้นั้นมันงูพิษ  
ชอบเซยชิตติดกามเกิน

ตกในตม จมในกาม  
สุดเกิดตาย กลับหมายเมิน

ไม่รู้ความเสื่อม เจริญ  
ว่ายเวียนเพลिन ในวิภูฏ้วน

ส่วนมาก ไปทุคติ  
นำโรคร้ายกล้ากลายตน

กามดำริ คือเหตุผล  
ไม่คิดหนทางถ่ายถอน

ทำมิตรเป็นศัตรู  
เหยื่อล่อมาให้อวรณ์

เผาผลนผู้อยู่เตื่อร้อน  
รอตายต้อนไปจัดการ

อุมมาทะนา อุลละปะนา  
สัตตานัง สังกิเลสายะ

อนันตาทินะวา กามา  
อัปป์สสาทา ระณะกะรา

สาหัง เอตาทิสัง กัตวา  
นะ ตัง ปัจจาคะมิสสามิ

ระณัง ตะริตวา กามานี  
อัปปะมัตตา วิหัสสามิ

อะโสกัง วิระชัง เขมัง  
ตัง มัคคัง อะนุกัจฉามิ

อิมัง ปัสสะถะ ธัมมัญ्ञัง  
อะเนชัง อุปะสัมปัชชะ

อัชชัญญะหิมิ ปัพพะชิตา  
วินิตุปปะละวัณณายะ

สายัง ภูชิสสา อะนะณา  
สัพพะโยคะวิสังยุตตา

ตัง สักโก เทวะสังเขนะ  
นะมัสสะติ ภูตะปะติ

กามา จิตตูปปะมัททินโน  
ชิปัง มาเรนะ โอทชิตัง

พะหุทุกขา มะหาวิสา  
สุกกะปิกกะวิโสสะกา

พยะสะนัง กามะเหตุกัง  
นิพพานาภิระตา สะทา

สีติภาวาภิกังขินี  
สัพพะสังโยชะนัักกะเย

อะริยัญ्ञังคิกัง อูชุง  
เยนะ ตินณา มะหะสีโน

สุกัง กัมมาระธีตะรัง  
รูกกะมุลัมหิ ฌายะติ

สัทธา สัทธัมมะโสภะณา  
เตวิชชา มัจจุหายินี

ภิกขุณี ภาวิตินทุริยา  
กะตะกัจจา อะนาสะวา

อุปะสังกัมมะ อิทธิยา  
สุกัง กัมมาระธีตะรันติ

เหตุร้าย เหตุบั่นเพื้อ  
เป็นบ่วงดักของมาร

ยามจิตเปลอ ย่ำรุกราน  
วางหลอกไว้ ให้ซิดเซย

โทษกามนี้ไม่มีสุด  
รสอร่อยช่างน้อยเอย

ทุกข์ไม่หยุด พิษเสวย  
กุศลเคยก็เหือดหาย

เราเห็นแล้วความพินาศ  
ไม่หวนกามความวอดวาย

จึงละขาดกามทั้งหลาย  
ใจมุ่งหมายพระนิพพาน

สัมผัสความสงบเย็น  
สิ้นสังโยชน์ สันโดษสราญ

สงครามเชิงูแห่งสังสาร  
สติต้านประมาทธรรม

อริยมรรค ทางสายตรง  
ข้ามถึงฝั่งพระองค์นำ

ปราศจากผงธุลีดำ  
เข้าถึงธรรมพระมหามุณี ฯ

**(พระผู้มีพระภาค เมื่อจะทรงสรรเสริญพระเถรีจึงตรัสคาถาเหล่านี้ว่า)**

เธอจงดูธิดาเรา  
ได้ร่มพุกษาพี

เข้าถึงธรรมที่นำชี  
จิตยินดีเจริญฉาน

วันที่แปดหลังออกเรือน  
งามด้วยไทรวิชาชาญ

ได้ยอดเพื่อนอุบลวณณ\*  
มัจจุมารก็แหลกลไป

ภิกษุณีนี้นหมดหนี่  
พันสังโยค จิตเป็นไท

มีอินทรีย์ที่ผ่องใส  
กิจหมดไป สิ้นอาสวา

ทวยเทพ สักการะ  
เธอชื่อ “กัมมาระสุภา”

ท้าวสักกะ น้อมเข้ามา  
ธิดาแท้ เกิดแต่เรา ฯ

\* ได้พระอุบลวรรณาเถรีช่วยแนะนำ



## มีเรา ร่มเงาแม่

เดือนสิงหา วันมารดา คราบรจพบ  
ได้โอกาส บวชเรียน ภาวนา

ให้ความรัก ให้ความรู้ คู่ทรัพย์สิน  
ให้วิชา ให้แรงใจ ให้เพียรงาน

ใต้เงาท่าน จึ่งสุขสันต์ มีวันนี้  
ถึงโลกร้อน แม่ผ่อนไว้ ไม่ล้าเคียด

โลกลำบาก ยากแสน เล่นทางผิด  
จึ่งผิดแล้ว ผิดเล่า ไม่เอาจำ

รักจากแม่ คือต้นทุน คอยหนุนช่วย  
ขอบุญใน ร่มผ้าเหลือง ดลบันดาล

ขอน้อมนบ เคารพใน ไตรสิกขา  
พระคุณของ มารดา บุรพาจารย์

ให้ดื่มกิน นมแต่น้อย ค่อยต่อसान  
ให้พันพาล คบบัณฑิต ให้คิดเป็น

ได้แม่ชี้ นำทางถูก ให้ลูกเห็น  
ร่มผ้าเหลือง สงบเร้น บำเพ็ญธรรม

หวังเชยชิด กามขึ้น กลับขึ้นซ้ำ  
เจริญธรรม ดีกว่าหล่น ไปปนพาล

รู้แม่อวย - พรอยู่ สู้กรรมฐาน  
แม่พบพาน สุขแท้ วันแม่ เทอญฯ



พอพี่อายุ ๘ ขวบ คุณทวดก็เสียชีวิต ยังรู้สึกประทับใจท่านเลยคะ คือ ๓-๔ วันก่อนท่านจะเสียชีวิต ท่านบอกว่า “แม่ไม่กินข้าวแล้วนะ เพราะว่ามันไม่ย่อยแล้ว กินเข้าไปก็อึดอัด” เราก็ทิ้ง เพราะว่าสมัยก่อนเรากินวันหนึ่งไม่รู้กี่มือ คุณทวดถือศีล ๘ ด้วย กินแค่ ๒ มือ เราก็ถามว่า ท่านไม่หิวบ้างเหรอ คุณทวดบอกว่า “ถ้าเป็นคนดีแล้ว มันอิ่มใจนะลูก” พอถึงวันสุดท้าย คุณทวดก็บอกแม่ว่า “คอมันไม่กลืนแล้วลูก กินเข้าไปก็จะลำบากเปล่าๆ” ท่านก็นอนสงบ พอตอนสุดท้าย คุณทวดบอก “เอาดอกบัวมาใส่มือย่า ย่าจะไปกราบพระจุฬามณี” ตั้งแต่เด็กพี่ก็จำได้เลย ฝันจะไปบ้าง ชื่อก็เพราะ “พระจุฬามณี !!” เราต้องไปหาพระจุฬามณีให้ได้สักวัน (หัวเราะ)

# เส้นทางธรรม ในประสบการณ์ กองบรรณาธิการ

## อาจารย์ พญ. ดร.อมรา มลิลลา

พื้นฐานทางครอบครัวในวัยเด็ก มีส่วนทำให้ท่านอาจารย์สนใจธรรมะหรือเปล่าคะ

**อ.พญ.อมรา :** ก็มีนะคะ เพราะว่า คุณทวดผู้ชายเสียชีวิตตั้งแต่ลูกๆ ยังเล็ก แล้วคุณทวดผู้หญิงก็เลี้ยงลูก ๔ คนมาด้วยตัวเอง ลำบากมาก แล้วลูกๆ ทุกคนก็ได้ติดกันทั้งนั้น ตอนหลังท่านบวชเป็นแม่ชี ยกบ้านให้วัด แล้วคุณแม่ก็พาคุณทวดมาอยู่ด้วย ตอนนั้นพี่ยังเด็กอยู่เลย จำได้ว่าคุณทวดใจดี มีเหตุมีผล แล้วก็ชอบเล่านิทานชาดกให้ฟัง เด็กๆ เราก็ชอบฟังนิทานอยู่แล้ว ท่านมีวิธีเล่าและสอนเราไปในตัว จะไม่ได้สอนแบบที่แม่สอน แม่สอนก็คล้ายจะดูด้วย แต่คุณทวดท่านจะสอนเป็นนิทาน แล้วย้ำว่าต้องมีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญู เป็นต้น พี่เริ่มเข้าใจธรรมะพื้นฐานโดยที่ไม่ได้รู้สึกว่าการกินยาขม

ถึงคุณพ่อคุณแม่ไม่ได้ปฏิบัติ แต่ก็เคร่งครัดว่าลูกต้องถือศีล ลูกต้องไหว้พระ สวดมนต์ เราก็เป็นชาวพุทธที่ทำหน้าที่ ตั้งใจเรียนหนังสือ มีความรับผิดชอบ ยังไม่รู้จักเรื่องปฏิบัติ แต่ก็ได้พื้นฐานมาจากคุณทวด แล้วพอไปเรียนหนังสือ ก็ไปเป็นลูกศิษย์แม่ชีฝรั่ง ไปอยู่โรงเรียนมาแตร์ แต่พี่ก็ไม่ได้รู้สึกว่าจะขัดแย้งกันนะคะ เข้าๆ ก่อนที่จะเป็นชั่วโมงเรียน มาแม่รี่ก็จะเล่าเรื่องจากไบเบิล และจะมีรูปสวยๆ มาให้ประกอบเรื่องเล่าดูทุกวัน

เข้าไปเรียนที่มาแตร์ตั้งแต่เด็กเลยหรือเปล่าคะ

**อ.พญ.อมรา :** ตั้งแต่อนุบาลจนถึง ม.๖ ค่ะ สมัยก่อนนั้น มาแม่รี่ถือว่าผู้หญิงต้องเรียนอักษรศาสตร์ เพราะฉะนั้น ม.๘ ของโรงเรียนก็จะมีแต่อักษรศาสตร์ แต่รุ่นของพี่เป็นรุ่นกบฏ เพราะว่าพวกเรา

อยากเรียนเหมือนกัน ปีนั้นพวกเราก็ต้องลาออก มาต่อ ม.ปลายที่โรงเรียนเตรียมฯ เพื่อมาเรียนเตรียมวิทยาศาสตร์ มาแหม่โกรธมากเลย ปีนั้น ม.๘ มาแหม่เลยไม่ได้ที่ ๑

แล้วเวลาเราไปเยี่ยมเพื่อนที่เรียนอักษรศาสตร์ มาแหม่ก็จะงอน ไม่พูดด้วย ตอนนั้นมีความรู้สึกอึดอัด มีความรู้สึกที่เรามาโรงเรียนเตรียมฯ ก็ไม่ได้สนิทกันเหมือนโรงเรียนมาแหม่เราก็คิดถึงเพื่อน พอไปถึงมาแหม่ มาแหม่ก็งอน รู้สึกแค้นแค้นเหมือนกับเด็กที่พ่อแม่ตายหมดเรียนโรงเรียนเตรียม ๒ ปี ก็สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้เรียนแพทย์ตามที่ตั้งใจไว้

ถึงเราจะฟังประวัติพระเยซู ก็ไม่รู้สึกแปลกก็เหมือนนิทานที่คุณทวดเล่า พี่ไม่รู้สึกว่าศาสนาคริสต์กับศาสนาพุทธมันแตกต่างกัน เพราะว่ามาแหม่ก็สอนให้เราเป็นคนดี สอนให้เราเสียสละ สอนให้เราซื่อสัตย์ มันก็เหมือนๆ กันค่ะ เรียกว่าตอนนั้นพี่เป็น “พุทธอลิก” (คือทั้งพุทธ ทั้งคาทอลิก)

### แล้วท่านมาสนใจศึกษารรรมะตั้งแต่เมื่อไหร่คะ

**อ.พญ.อมรา :** ตอนแรกคิดว่าการที่เราเป็นคนดี รักษาศีล ซึ่งพ่อแม่เคร่งครัดมากนะคะ ตั้งใจเรียนหนังสือ แล้วมีอาชีพหมอเพื่อที่จะได้ช่วยเหลือคนคิดว่าเราเป็นชาวพุทธสมบูรณ์แบบแล้ว พอตอนที่จบหมอแล้ว สมัยก่อน แพทย์ต้องเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เราต้องไปเรียนที่อเมริกา จะได้ board



ตรงนี้ที่แปลกมาก ไปอยู่ที่ฟิลาเดลเฟีย ตอนนั้นที่สหรัฐฯ ข้อสอบเด็กปีสุดท้ายที่จะเข้ามหาวิทยาลัย เป็นข้อสอบเดียวกันหมด รัฐบาลเขาจะเอาคะแนนทั้งประเทศมาเรียงลำดับโรงเรียน โรงเรียนที่ได้ที่ ๑ ถึงที่ ๑๐ ก็จะได้รางวัล ว่าเป็นโรงเรียนที่เก่งติดลำดับ Top ten ของสหรัฐฯ

ครูใหญ่ของไฮสคูลที่ฟิลาเดลเฟีย ก็อยากให้โรงเรียนเขาติดอันดับ ก็มีคนไปแนะนำเขาว่า ให้หา Instructor มาพาเด็กทำสมาธิ แล้วเด็กๆ จะเรียนหนังสือได้ดีขึ้น ครูใหญ่ก็ไปหา Instructor มาสอนเด็กเกรด ๙ - ๑๒ ทำสมาธิ อาทิตย์ละ ๓ วัน แล้วครูใหญ่ก็คิดเอาเองอีกว่า คนเอเชียทุกคนต้องทำสมาธิเป็น ก็เลยไปบอกผู้ดูแลนักเรียนต่างชาติว่า ถ้ามีเด็กเอเชียมา ช่วยขอเบอร์โทรศัพท์ให้หน่อย จะไปเชิญให้เขามาคุยกับเด็ก เพื่อจะได้เป็นแรงจูงใจว่า การทำสมาธิเป็นของดี

เขาก็ได้เบอร์โทรศัพท์พี่ไป พี่ก็ปฏิเสธ บอกว่า พี่ไม่รู้ว่าทำสมาธิเป็นยังไง ไม่เคยทำ เขาก็บอกว่า Instructor ที่เขาเอามานั้น เขาสอนวิธีเดียวกับ Your Lord Buddha เลยนะ เราเลยหน้าแตกเราบอกว่าเราทำไม่เป็นจริงๆ เขาก็นึกว่าที่ไม่เป็นของเรา มันก็ต้องเป็นบ้าง ในที่สุดเขาบอกว่า “เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน you มาเล่าประวัติพระพุทเจ้าให้เด็กๆ ฟัง เด็กๆ จะได้รู้สึกว่ามีสมาธิ มันมีคุณมีประโยชน์จะได้ตั้งใจทำเต็มที่ พี่ก็นึกว่า แค่นั้นพอไหว เราก็คือรับปากเขาไป

มีเด็กคนหนึ่งเขาทำสมาธิแล้ว รู้สึกว่าเขาหะได้ Instructor ก็บอกว่า เขาคิดไปเอง เขาก็บอกว่า ถ้าคราวหน้าเขาหะได้ เขาจะลืมหัดทุกคนก็ร้องจ๊ากเลย เพราะถ้าหะได้จริง พอลืมหัด มันก็หลุดจากสมาธิ แล้วตกลงมาพิการใครจะเลี้ยง เขาก็เลยไม่กล้าทำ Instructor ก็เลยไปบอกเด็กๆ ว่า คนที่จะมาเล่าประวัติ

พระพุทธเจ้า เขามาจากเอเชีย เพราะฉะนั้น มีคำถามอะไรที่ขัดข้องในใจ ก็ถามได้หมดเลย เขา จะได้อธิบายจนไม่มีข้อสงสัย คราวนี้จะได้ตั้งใจทำ สมาธิ (ถ้ารู้แบบนี้ พี่ไม่ไปหรอกค่ะ)

พอพี่ไปเล่าถึงพระพุทธเจ้าไปได้สัก ๒๐ นาที เขาก็เริ่มยุกยิกกัน เพราะเขาไม่ยอมฟัง เขาอยาก ถาม พี่ก็เข้าใจว่า ภาษาอังกฤษเราไม่แข็งแรง เรื่องที่เล่า เขาเลยฟังไม่ชัดเจน พี่ก็บอก เชิญถาม เลย พอเขาลุกขึ้นถามคำถาม พี่แทบจะลมใส่เลย เด็กที่ว่าหေးได้ก็ลุกขึ้นอย่างนอบน้อม บอกว่า เขาฝึกทำสมาธิตามที่ Instructor สอน คิดว่า จิตรวมเป็นสมาธิแล้วหေးได้ เขาจะทำไมยังดี ตอนนั้นพี่นึกในใจว่า วันนี้เราจะเอาหน่ารอด ไปได้อย่างไร ในที่สุด พี่ก็บอกเด็กๆ ว่า “ครูใหญ่ บอกให้มาเล่า เรื่องประวัติพระพุทธเจ้า แต่ครู ใหญ่ไม่ได้บอกให้ตอบคำถามนะ พวกเราอย่าเพิ่ง ฝ่าฝืนคำสั่งครูใหญ่เลย แล้วค่อยว่ากันใหม่ก็ แล้วกัน” วันนั้นพี่ก็เลยรอดตัวไปค่ะ

ปลายปีนั้นโรงเรียนเขาได้เป็นที่ ๔ ของสหรัฐ ติด ๑ ใน ๑๐ จริงๆ จุดนี้เลยเป็นจุดที่ พอกลับมา นึกภาพแล้ว สงสารตัวเอง ที่คิดว่าเราเป็นเจ้าของ พระพุทธเจ้า แต่เราเป็นกบเผือกอับว์ ฝรั่งเศสๆ ไม่ใช่ ลูกครึ่งนะ ผมสีทอง ตาสีฟ้าเลย เป็นเด็กนักเรียน ด้วย ที่บอกพี่ว่าเขาหေးได้ นี่ก็เลยเป็นจุดบันทาล ใจว่า ฉันทกลับมาบ้านแล้ว จะต้องฝึกทำสมาธิให้ เป็น เพราะชายหน้าเขามาก แต่พอกลับมาถึง ไม่ว่าจะพูดถึงครูบาอาจารย์องค์ไหน หรือว่าที่ เขามีเป็นคอร์สฝึกทำสมาธิ เราก็ไม่คุ้นเคย เราก็ อยู่แต่ทางฝั่งของเรา ตกลงก็ยิ่งกลัวๆ กล้าๆ อยู่

จนกระทั่ง Early Retire นี้ก็ถึงที่ Advisor (อาจารย์ที่ปรึกษา) เขาเคียวเชิญให้พี่ทำ board เสร็จแล้ว แล้วก็ทำ Ph.D ทางสรีรวิทยาด้วย ตอนนั้นอยู่ที่โรงพยาบาลเด็ก ก็มียาแก้แพ้ห้อง

Thalidomide ที่กินเข้าไปแล้วลูกออกมาแขนขา ไม่มี ผู้อำนวยการเขาบอกว่า ไปทำ board แล้ว ถ้าเป็นไปได้ก็ทำวิจัยมาด้วย เราจะได้มาค้นคว้าว่า ยาที่ผ่านรกแม่เป็นอย่างไร พี่ก็เลยได้ Ph.D มา ด้วย ระหว่างนั้นอาจารย์หมอสวัสดิ์ สกุลไทย ก็ตั้ง บัณฑิตวิทยาลัยขึ้นมา

ตอนไปต่างประเทศ พี่ก็ต้องลาออกจาก โรงพยาบาลเด็ก พอติดอนนั้นอาจารย์ท่านได้ ตั้งบัณฑิตวิทยาลัยขึ้นมา อาจารย์ก็เป็นคนบดี คณะแพทย์ที่มหิดลด้วย ท่านกำลังหา Ph.D ที่จะ มาช่วย พออาจารย์เห็นพี่กลับมา ก็ส่งคนมาหว่าน ล้อม มาช่วยกันทำตงนี้ จนในที่สุด พี่ก็เลยมาอยู่ กับอาจารย์ ที่คณะวิทยาศาสตร์มหิดล ช่วยสอน นักเรียนปริญญาโท ปริญญาเอก แล้วก็สอน นักเรียนแพทย์ด้วย ชีวิตการงานกำลังรุ่งเรื่องดี อาจารย์ก็เสียชีวิต ระบบงานเปลี่ยน อะไรๆ ก็ทำ ไม่สะดวกเหมือนเดิม พี่ก็เลยลาออก

**เป็นขั้นตอนมาตลอดเลย ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ**

**อ.พญ.อมรา :** เชื่อที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า แม้กระทั่ง อุบัติเหตุ ถ้าเรารู้อย่างท่าน เราจะรู้เลยว่ามันมา แต่เหตุ มันไม่มีอะไรบังเอิญค่ะ

แล้วระหว่างที่พี่กลัวๆ กล้าๆ เพื่อนที่เคยเรียน โรงเรียนมาแต่ร์มาด้วยกัน ระหว่างที่เรามาเรียน หมอ เขาก็ไปเรียนทางด้านประสาทสัมผัส เขา แต่งงานกับพุทธพาณิชย์ แล้วสามีเขาก็ตายเสียก่อน เขาก็เลยหันมาสนใจธรรมะทางสายอีสาน ตั้งแต่ สมัยเริ่มๆ เลย แล้วเขาก็ไป จนรู้จักครูบาอาจารย์ แพทย์จะทุกวัดเลย ทีนี้เขาก็ถึงจุดที่ว่าคิดจะบวช แต่เห็นว่าผู้หญิงบวชไม่ได้ แต่เราบวชใจได้ ถ้าเรา จะไปขอพระอาจารย์อยู่วัด ๓ เดือน เหมือนผู้ชาย ที่บวชพระ แล้วถ้าเราตั้งใจปฏิบัติจริงๆ เราก็ต้อง ได้สิ พอตีเขามาชวนพี่ไปอยู่เป็นเพื่อนภวานาด้วย

## ตอนนั้นปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ใช้หมอคะ

**พญ.อมรา :** ค่ะปี ๑๘ ไม่รู้เรื่องเลย ชั้น ๕ คืออะไร แต่ด้วยความที่เราเป็นกบเผ่ากอบัว ชายหน้าเด็กฝรั่งมาแล้ว เพื่อนเขารู้ท่า เราตามเขาไปคงไม่เสียหาย ก็ไม่รู้ด้วยว่าวัดป่าเขากินข้าวมือเดียวไม่รู้ทั้งนั้น พอไปถึงก็ไม่รู้ด้วยว่าครูบาอาจารย์ท่านรู้วาระจิต อ่านความคิดเราออกยิ่งกว่าเราทำตรวจคลื่นสมองคนใช้อีก ท่านก็รู้ว่า ยัยคนนี่ไปเสียท่าเด็กที่เหาะได้ (หัวเราะ)

เราเป็นครูสอนนักเรียนแพทย์ เราก็คิดว่า ท่านคงสอน นั่งสมาธิทำอย่างนี้ เดินจงกรมทำอย่างนี้ ท่านไม่สอนเลยคะ ท่านบอกว่าเราเป็นผู้ใหญ่แล้ว เพราะฉะนั้นทำสัญญาเกียรติยศ ท่านไม่สนหรอกว่าเราจะตื่นขึ้นมา เดินจงกรม หรือนั่งสมาธิ หรือทำอะไร แต่ว่าตั้งแต่ล้มตาคืน จนถึงเอาหัววางบนหมอน ต้องมีสติอยู่กับใจ ไม่ขาดวรรคขาดตอน สอนแค่นี้ละคะ แล้วศิษย์จะไปทำวิธีไหน อาจารย์ใจกว้างมาก เพราะว่าพระพุทธเจ้ามี ๔๐ วิธี ให้เลือก แล้วแต่ชอบ อาจารย์ไม่บีบบังคับ ทำวิธีไหนก็ได้ แต่ขอให้ใจมีสติ มีสมาธิก็แล้วกัน

เรารู้สึกว่าอุตุส่ำหัดตามเพื่อนมา เข้ามาอยู่ในป่า ไฟฟ้าก็ไม่มี น้ำประปากก็ไม่มี แล้วมาสอนแค่นี้ ท่านบอกว่าให้มีสติอยู่กับใจว่า อ้าว เวลาเราไปทำธุรกรรมที่ไหน เขาก็บอกเราเป็นคนปกติมีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ดี คิดแบบเรา ท่านฟังแล้ว ท่านก็หัวเราะลงลูกคอ เออ นั่นแหละ บริบูรณ์ดี ก็ทำให้บริบูรณ์ดีอยู่ในวัดนี้แหละ อย่าขาดวรรคขาดตอน เราก็ดูมาเห็นด้วยตัวเองว่า ที่เราคิดว่าบริบูรณ์ ก็ค่อยๆ แหว่งเว้าไปเรื่อยๆ

ตอนแรกก็ภูมิใจว่าเราบริบูรณ์แล้ว ต่อมาถึงได้รู้ว่า สติของเราที่บริบูรณ์ เราเอาไม้กิโลเมตรวัดคะ แต่ของท่านอาจารย์และพระพุทธเจ้าท่านเอาไม้โนมิเตอร์วัด มาตราฐานมันต่างกันมาก

ตอนแรกมันน่าขำมาก คนส่วนมากเขาฟังคำสอนจากครูบาอาจารย์ เขาก็จะพนมมือ เราก็จินตนาการจริง ขอโอกาสเจ้าคะ แล้วก็แสดงความคิดเห็นของเราไป ซึ่งทุกคนก็จะงงงันมาก ท่านพูดอธิบายอะไรก็...เจ้าคะ เข้าใจแล้ว แต่เรามีข้อแย้งตลอด แรกๆ นี่ขำมากคะ ท่านอาจารย์ท่านเห็นแล้วก็คงคิดว่าเลี้ยงมันไว้เอาบุญ เราค่อยๆ รู้มากขึ้นๆ เราก็จ่อยๆ เงียบลงๆ เพราะแต่ละอันที่เราชี้แจงท่าน พอไปปฏิบัติเข้าจริงๆ ท่านก็ถูกทุกที่ เราก็จินตนาการทุกที่

ที่ปฏิบัติแล้วเอาจริงเอาจัง เพราะท่านอาจารย์สิงห์ทอง ท่านก็ถอดแบบมาจากหลวงตาเปียบเลย เพื่อนก็บอกว่าที่เขาเลือกท่านอาจารย์สิงห์ทอง เพราะว่า ถ้าเราไปวัดหลวงตามหาบัว วัดหลวงตาตอนนั้นคนเยอะ ท่านพูดเสมอว่า เดี่ยวนี้วัดเรากลายเป็นทารกทัวร์ไปแล้ว ถ้าไปอยู่กับท่าน ท่านไม่มีเวลาหรอกที่จะได้เคี้ยวข้าวเชียวพวกเราเต็มที เพื่อนก็เลยบอกว่า เราหลบมาหาท่านอาจารย์สิงห์ทอง ซึ่งเป็นเหมือนกันกับว่าตัวแทนจำลองหลวงตาเอาไว้ทุกอย่าง แล้วก็ยังไม่ค่อยมีคนรู้จัก ท่านจะได้มีเวลาเคี้ยวเราให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย

## จากสาวชาวเมืองที่ไม่เคยไปอยู่ต่างจังหวัด ไปอยู่ในป่า ท่านอาจารย์ปรับตัวได้ยังไงคะ

**อ.พญ.อมรา :** ท่านอาจารย์มหาบัวคงรู้แล้วว่านี่ละเป็นมือปราบที่ ตอนนั้นเพราะว่าพี่ลาออกจากราชการตั้งแต่ปี ๑๖ ตอนนั้นหลวงตายังเข้ามากรุงเทพฯ เป็นระยะๆ เพื่อนๆ ก็ชวนเราไปกราบท่านอาจารย์มหาบัวด้วยกันเป็นประจำ ท่านไม่เคยเอ่ยปากชวนพี่ให้ไปวัดป่าบ้านตาดเลย แล้วก็ไม่เคยพูดถึงการปฏิบัติด้วย ท่านจะเล่านิทานชาดกบ้าง เล่าโน่นเล่านี้ ให้เรามีความรู้สึกว่าพระปานี่น่ารัก เหมือนเราไปหาปู่ หาย่า หาดตาของเราคะ พอสักเดือนหนึ่ง ก่อนที่พี่จะเจอกับเพื่อนที่เขาพา





พี่ไปวัดท่านพระอาจารย์สิงห์ทอง ท่านก็จะเริ่มเล่าถึง ท่านสิงห์ทองอย่างโน้น ท่านสิงห์ทองอย่างนี้ วัดป่าแก้วชุมพลกับวัดป่าบ้านตาด เหมือนราวเดียวกัน !!

วัดท่านอาจารย์มหาบัวอยู่อุดรธานี วัดท่านอาจารย์สิงห์ทองอยู่สกลนคร ห่างกัน ๖๐ กิโลเมตร ท่านพูดเสียจนพี่เพื่อตามท่าน พอเพื่อนบอกเราเลือกแล้วนะ ไปวัดท่านอาจารย์สิงห์ทอง ในใจพี่ก็นึกว่า รั้วมันติดกัน ถึงกัน ถ้าเราอยู่ไม่ได้ เราก็ขออนุญาตมาหาท่านอาจารย์มหาบัวก็ได้ ก็ตกลงปลงใจไปกับเขาค่ะ รู้สึกสนิทสนมกับท่านอาจารย์สิงห์ทองเหมือนสนิทสนมกับท่านอาจารย์มหาบัวเลยค่ะ เพราะความที่ฟังเอาไว้อยู่ แต่ไม่เคยรู้ว่าจริงๆ ท่านเป็นยังไงเลย

**ตกลงท่านอาจารย์ได้กลับมาสอนไหมคะ**

**อ.พญ.อมรา :** ตอนแรกกลับมาค่ะ เพราะว่าไปพรรษาเดียว คุณแม่มีลูกสาวคนเดียวคือพี่ แล้วมีลูกชายอีก ๒ คน แต่ไหนแต่ไรแล้ว คุณแม่จะบอกพี่เสมอว่า ถ้าแม่เจ็บไข้เป็นอะไรไป พี่ต้องมานั่งเฝ้า แล้วถ้าแม่ตาย ก็ต้องเป็นคนปิดตา ฉะนั้นพี่ก็จะมีความรู้สึกว่า ไม่ว่าจะไปไหนๆ มันไม่มีทางหรอกที่เราจะไปอยู่ได้ ไม่เหมือนเพื่อนพี่ พอหมดพรรษาแล้วเขาก็อยู่ต่อ ตอนแรกเราไปขอท่าน บอกขออยู่พรรษาเดียว เขาก็อยู่ต่อ แล้วอีกพรรษาหนึ่ง ท่านอาจารย์ก็บวชซีให้เขา ตอนนั้นเขาก็ยังเป็นคุณแม่ซีอยู่ค่ะ เขาเอาจริงเอาจังต่อเนื่องดีมากค่ะ

พรรษาแรกนี่ก็มีช่วงที่พี่คิดในใจว่า กลับบ้านเถอะ ไม่เอาหรอกอยู่อย่างนี้ ท่านก็มีวิธีค่ะ ตอน

แรกทำเป็นดู จนกระทั่งเราอยากกลับบ้าน ท่านก็จะเล่าถึงที่ท่านธุดงค์แรกๆ ถ้าไปอยู่ในหมู่บ้านช่วงเข้าพรรษา แต่ละหมู่บ้าน ถ้ามีพระธุดงค์มาปักกลดอยู่ด้วย เขาจะถือว่าเขาได้ปฏิบัติ ได้สวดมนต์ทำวัตร เขาก็ได้บุญ ท่านบอกชาวบ้านเขาได้บุญ แต่เราไม่ได้กิเลส เพราะอะไร แต่ละหมู่บ้าน เขาก็จะเอาอะไรที่เราชอบมาล่อเรา ทำให้กิเลสเราเฟื่องฟู แทนที่เราจะได้ลดละกิเลส

ไม่เอาแล้วคราวนี้ เราไปหาเขาหาถ้าอยู่ท่านก็ไปเลือกได้ เสร็จแล้วเพราะความที่ท่านไม่รู้ ท่านก็ไปปักกลดลงตรงทางนี้ผ่าน ตอนแรกฝนยังไม่ตก ท่านก็สบาย อยู่ได้ ๘ วัน พอฝนตก ตรงนั้นเป็นร่องน้ำ น้ำมันก็ท่วมขึ้นมา จนท่านต้องเก็บอะไรต่ออะไรใส่เข้าไปในบาตรหมด พระธุดงค์ท่านจะถอนกลดตอนกลางคืนไม่ได้ ท่านปักแล้วท่านต้องอยู่จนถึงเช้ามีด บางที่ท่านธุดงค์วันต่อวันไปเรื่อยๆ เพราะฉะนั้น พอตื่นนอนแล้วก็ถอนกลดได้ ทีนี้คืนนั้นฝนตกราวๆ ๒ ท่านก็ต้องเอาบาตรตั้ง แล้วจึงขึ้นไปนั่งยองๆ อยู่บนฝาบาตร เพราะว่าน้ำมันท่วมเสียจนไม่รู้ว่าจะไปทางไหนได้

**ท่านเอาของใส่ไว้ในบาตรเวลาฝนตกหนักเธอคะ**

**อ.พญ.อมรา :** ใช่ค่ะ ทุกอย่าง บาตร คือกระเป๋าดำเดินทางของพระธุดงค์ เราก็ลืมไปแล้วว่าทะเลาะกับท่านอยู่นะคะ เราก็นึกว่า เรานั้นยังมีกุฏิ ยังมีประตูหน้าต่างปิดกันฝนได้ ครูบาอาจารย์กว่าท่านจะได้ธรรมะมาสอนเรานี่ ทรมานอดทน พอใจพี่คิดอย่างนั้นปึบ ท่านเลิกเล่าเลย ท่านหยุดแล้วก็สำคัญว่าตอนที่มาขออยู่ ก็มาด้วยน้ำใสใจสมัคร อาจารย์ไม่ได้ออกบัตรไปเชื้อไปเชิญนะ คนจริงอาจารย์ไม่กลัว กลัวคนไม่จริง คำนี้ค่ะ พี่ก็ตกม้าตาย เราก็คนจริงเหมือนกัน ต้องพิสูจน์ให้ท่านเห็น ที่ว่าจะกลับบ้าน ก็เปลี่ยนใจไม่กลับแล้ว

แค่นี้ท่านยังกลัวว่าเรายังจะเปลี่ยนใจอีกค่ะ เพราะท่านเพิ่งเล่าเรื่องพระเวสสันดร แล้วชาลิกก็ได้จริงตามคำอธิษฐาน คือได้มาเกิดเป็นราहुล แต่กณหานั้น พอชุกมันชู่ว่าจะเอาไม้ฟาดก็เปลี่ยนใจ “พ่อแก้ว เราไม่เป็นพ่อลูกกันอีกแล้วหนา” ท่านก็เอาตรงนี้มาว่าพี่ “ผู้หญิงก็อย่างนี้ละ เปลี่ยนใจวันละ ๕๐๐ หน” พี่ก็นึกในใจ เมื่อก็ก็บอกว่ายังไงก็จะไม่กลับ จะต้องพิสูจน์ให้ท่านเห็น ว่าเราก็คงจริงเหมือนกัน แล้วนี่ยังมาเหยียบหางเราอีกนะ หว่าผู้หญิงเปลี่ยนใจวันละ ๕๐๐ หน ก็เลยหัวเด็ดตีนขาดยังไปก็ไม่กลับ ท่านก็หัวร่อลงลูกคอ เรารู้ว่าเสร็จท่านอีกแล้ว แต่ยังไม่ออกว่าเสร็จตรงไหน

**ผู้หญิงเรา มีข้อจำกัดมากเลยนะคะ ในการที่จะก้าวออกมาจากเรือนไปหาความวิเวก**

**อ.พญ.อมรา :** เพราะว่าพระพุทธเจ้าเองท่านก็เห็นข้อจำกัดตรงนี้ ตอนแรกถึงยังไงๆ ท่านก็ไม่ยอมบวชให้พระนางปชาบดีโงะคะ แต่พระอานนท์ก็เข้าข้างพระนางปชาบดี ต่างๆ นานา พระพุทธเจ้าก็ตรัสไว้ว่า ผู้ปฏิบัติคือใจ ใจไม่มีผู้หญิง ไม่มีผู้ชาย ไม่มีนักรบ ไม่มีฆราวาส แต่ว่าสถานะของพุทธศาสนา ท่านบอกว่าถ้ามีภิกษุณีอยู่ใน

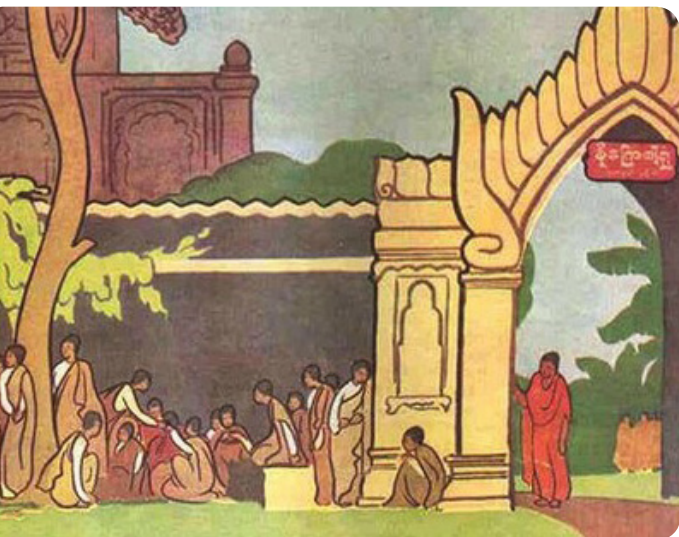
พุทธศาสนาแล้ว อายุของพุทธศาสนาจะสั้น เพราะว่า ผู้หญิงเรา มีสัญชาตญาณของความ เป็นแม่ พออยู่ไปแล้ว จะออกคำสั่งกับพระ อย่างโน้นอย่างนี้ แล้วมันก็ไม่น่าดูชม เพราะว่า จะมีความสนิทสนมแบบเป็นครอบครัวกันมากกว่าคะ ส่วนพระอานนท์ ท่านก็นึกแต่เพียงว่า พระนางปชาบดีเสียสละทั้งหลายทั้งปวง แล้วก็รักพระพุทธเจ้ายิ่งกว่าพระนันทะที่เป็นลูกชายแท้ๆ ด้วยซ้ำไป แล้วอย่างนี้จะไปตัดสิทธิ์ท่าน ลงคอเขียวหรือ พระอานนท์ท่านก็ช่วยเต็มที่

พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงบัญญัติครุกรรมเพิ่มขึ้น และศีลของภิกษุณีมี ๓๑๑ ข้อ ส่วนของพระภิกษุ มีแค่ ๒๒๗ ตรงนั้น พระนางปชาบดีจะทำได้ไหม ท่านสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว แต่ว่าท่านจะต้องกราบสามเณรที่เพิ่งบวชวันนั้นวันแรก เพราะต้องเรียงจากพระภิกษุ แล้วก็สามเณรแล้วจึงจะถึงภิกษุณีแล้วก็สามเณร พระนางปชาบดีก็ยอมทั้งนั้น ไม่ว่าจะเอาอะไร เท้าไหนๆ ก็ยอมทั้งนั้น

เพราะว่าพระพุทธเจ้าองค์อื่นๆ อย่างวิริยาธิกะ อายุเป็นหมื่นปี พระพุทธศาสนาก็จะอยู่ยาวนาน ส่วนพระพุทธเจ้าเอง ท่านอายุแค่ ๘๐ ปี ท่านก็เลยบังคับไว้อีกอย่างหนึ่งคืออุปชฌาย์ของภิกษุณี ต้องมีทั้งเป็นพระด้วยเป็นภิกษุณีด้วย และฝ่ายภิกษุณีก็ต้องบวชมาตั้งแต่มีพระนางปชาบดีบวชให้ แล้วก็ต่อๆ กันมา เหมือนสืบสายสกุล และถ้าขาดไปเมื่อไหร่ แปลว่าหมดแล้ว ไม่มีอุปชฌาย์ที่จะบวชให้ได้ ซึ่งของทางเถรวาท จึงได้บอกว่าเราไม่มีภิกษุณีอีกแล้ว ตั้งแต่สมัยที่อินเดียมีโรคระบาด แล้วอุปชฌาย์ฝ่ายภิกษุณีก็มรณภาพไปหมดเลย ไม่เหลือท่านใดเลยคะ

**การบวชภิกษุณี ขาดตอนไปแล้วใช้ไหมคะ**

**อ.พญ.อมรา :** ขาดตอนไปเลยคะ แต่ว่าฝ่ายมหายานที่เขาบอกว่าพระพุทธเจ้าตรัสเอาไว้ว่า ข้อวินัย



เล็กๆ น้อยๆ ที่ไม่สำคัญ ถ้าต่อไปยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ไม่สะดวก ก็อนุญาตให้ปรับเปลี่ยนได้ เขาก็เลยเอาข้อนี้มาอ้าง โดยที่อุปโลกนภิกษุณีที่มีอายุแก่ที่สุดตอนนั้นว่าคนนี้เป็นคนที่สืบทอดมาจากพระนางปชาบดี ได้บวชมาตั้งแต่ต้นคະ มหายาน เขาก็เลยยังมีภิกษุณี แต่ของเรานี้ สมเด็จพระสังฆราชที่เป็นน้องของรัชกาลที่ ๕ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส) ท่านบัญญัติไว้เป็น พ.ร.บ.สงฆ์ว่า สำหรับเถรวาท ไม่มีภิกษุณีอีกแล้วคະ นี่คือเหตุผลที่ทำให้ภิกษุณีในบ้านเราตอนนี้ ทางเราไม่ยอมรับ

**ถ้าจะบอกว่าเป็นภิกษุณีมหายาน ก็คงไม่ผิดอะไร แต่ถ้าบอกว่าเป็นเถรวาทนี่ไม่ได้ ไม่มี ใช้ไหมคະ**

**อ.พญ.อมรา :** ไม่ได้คະ แล้วสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ท่านก็เคยอธิบายเรื่องนี้ว่า “ก็จะเป็นไรไป พระพุทธเจ้าเป็นเจ้าของศาสนา ในเมื่อท่านบอกว่าไม่มีภิกษุณี แต่เราผู้หญิงจะปฏิบัติ เราก็เปลี่ยนชื่อเสียใหม่เป็นสาวิกา หรือเป็นคากยธิดา หรืออะไร แต่เราก็ปฏิบัติให้เคร่งครัด มรรคผลไม่ได้อยู่ที่ชื่อ” แต่พวกนี้เขาตั้งต้นว่าจะเอาเป็นภิกษุณีให้ได้

**ท่านอาจารย์ไม่ได้ปกป้องสิทธิผู้หญิงบ้างเลย หรือคະ**

**อ.พญ.อมรา :** ไม่คະ เพราะว่าเราถือว่า ถ้าเราตั้งใจปฏิบัติจริงๆ ใจของเรา ซึ่งเป็นพลังรู้อันนี้ มันไม่ได้อยู่ที่ผู้ชาย ผู้หญิง ไม่ได้อยู่ที่เครื่องแบบ อยู่ที่ความตั้งใจจริงของเรามากกว่าคະ

**ท่านอาจารย์มีคุณย่าที่เป็นแบบอย่างแล้ว ทำไมจึงไม่คิดไปบวชชีหมขาวบ้างคະ**

**อ.พญ.อมรา :** พี่ต้องดูแลคุณแม่ ท่านมีลูกสาวคนเดียว กว่าคุณแม่จะเสียชีวิต เราอยู่ในสภาพนี้แล้วพี่เองไม่ได้ตั้งใจว่าตอนแรกต้องปฏิบัติก่อนคະ

**จากนักปฏิบัติ มาสู่นักเผยแผ่ มีความเป็นมาอย่างไรคະ**

**อ.พญ.อมรา :** เป็นไปพร้อมๆ กัน พอพี่กลับจากวัดสามเดือนแรกเพื่อนๆ ก็ชวนไปทานข้าวกลางวันด้วย เพื่อนๆ พี่ยังทำงานเป็นหมอยุติริราชบ้าง พี่ก็กราบเรียนถามท่านอาจารย์ว่า แต่ก่อนพี่ทานมือเดียวนะคະ ตอนที่คุณพ่อคุณแม่ป่วยพร้อมๆ กัน ทานมือเดียวไม่ไหว เพราะว่าบางทีทานไม่อิ่ม ถ้ายังทานมือเดียวอยู่ มันคงต้อง Hypoglycemia (ภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ) ซ็อคตายไปเลย ท่านก็บอกว่าก็ไม่เป็นไร มันไม่ได้อยู่ที่ทานมือเดียว แล้วจะศักดิ์สิทธิ์หรือก ร่างกายเราต้องการอย่างนั้น เราก็ต้องทานสองมือไป

ถ้าเป็นพระ ท่านพระอาจารย์มันท่านพูดเสมอว่า ถ้าเกิดยังไม่จบกิจเป็นพระอรหันต์ อย่าออกมาสอนคน อย่ามาตั้งวัด เพราะว่าบางช่วงยังเป็นคล้ายๆ วิปัสสนูปกิเลส แล้วชาวบ้านเขาก็จะจำตอนที่เราเพี้ยน พอเราปฏิบัติจนเราเป็นของแท้แล้ว เขาก็ไม่รู้ เพราะเขาไม่มีตาในที่จะเห็น แล้วถ้าเขามาล่วงเกินเราคือเราเอาบาปมาให้เขา ตรงนี้ท่านถึงยันกัย่าหนาว่า เอาให้บริสุทธิ์ก่อน ออกมาสอนคนแล้ว จะได้ไม่ทำอะไรให้ชาวบ้านเขาเข้าใจผิด

พี่ก็ถามท่านอาจารย์ว่า เพื่อนๆ เขาก็ไม่ได้ไปปฏิบัติอย่างเรา แต่เขาก็สนใจ ไปคุยอะไรกับเขา แล้วเขาถามอะไร เราชี้แนะเขาบ้าง จะผิดไหม ท่านก็บอกว่า อ้าว ก็ไม่ผิดนี่ เพราะว่าเราเองก็ตั้งใจว่าจะมาให้พ่อแม่เห็นธรรมะอย่างนี้ แต่เราก็ไม่ได้ไปสอนเขา แล้วก็หลงไหลได้ปลื้ม คิดว่าเราเก่งแล้ว ตรงไหนเราทำได้ เราก็สอนเขา ตรงที่เราทำได้ ไม่ใช่จำที่อาจารย์พูด

แล้วถ้าตรงไหนที่เรายังไม่รู้ เราก็บอกเขาว่าตรงนี้เราไม่รู้ จะไปถามอาจารย์มาก่อน หรือให้ไปหาตำราอ่านเอา ท่านบอกว่า ถ้าเราทำอย่างนี้เราก็ไม่ผิด เราเองก็อยากให้พ่อแม่เรา ญาติพี่น้อง

เรา หรือเพื่อนฝูงเราได้ธรรมะอย่างที่เราได้ มันก็เลยถึงวันที่เหมือนพีก็เริ่มต้นงานเผยแผ่

พอพีก็กลับมาพรรษาแรก เพื่อนพีเป็นประธานชมรมพุทธที่ศิริราช เขาก็บอกว่า ออกมาพูดให้เพื่อนๆ ฟังหน่อยสิ เพราะว่าเราจะมีบรรยายธรรมทุกวันพุธ ตอนเที่ยงถึงบ่ายโมง นิมนต์พระมาที่อายุพระ เชิญฆราวาสมา ก็กลัวเขาจะดูหมิ่นว่าหม้อทำไมถึงโง่ซ่ออย่างนี้ เราพวกเดียวกัน จะได้ถามกันได้ถึงใจ ดังนั้น พีก็เริ่มต้นไปบรรยายที่ศิริราช ตั้งแต่ที่พระอาจารย์สิงห์ทองยังอยู่นะคะ พีไปพรรษาแรกกลับมา เริ่มจากที่ศิริราช ก็ค่อยๆ ออกไปเรื่อยๆ ที่จุฬาฯ ที่มหิดล เป็นต้น เหมือนกับว่าปฏิบัติไปด้วย เริ่มพูดมากไปด้วย (หัวเราะ)

**พอเรายังสอน เราก็เลยยิ่งต้องเพิ่มพูนความรู้**

**อ.พญ.อมรา :** ใช่ค่ะ เราต้องระวังมาก แล้วเวลาเราไปกราบครูบาอาจารย์ ก็อธิษฐานว่าขอให้ท่านบอก ตรงไหนที่เราผิดพลาด ตรงไหนที่เราควรปรับปรุง หลวงตาก็เมตตา ตอนหลังที่ท่านอาจารย์สิงห์ทองไปเครื่องบินตก\*แล้ว พีก็จะไปกราบหลวงตาประจำค่ะ

**ทุกวันนี้ยังคิดถึงครูบาอาจารย์ใหม่คะ**

**อ.พญ.อมรา :** มีเหมือนกันคะ คิดถึงที่ท่านไม่ได้สูญเสียไปไหน ถ้าเราทำใจของเราให้หนึ่งจริงๆ โทริจิตมันก็ถึงกันได้ค่ะ คนที่เขา มีวาระจิต แต่เราไม่มีนะคะ เรานานๆ ทีหนึ่ง ถ้าเราติดขัดมากๆ ท่านอาจารย์เจ้าขา แล้วบางทีเราก็ก็นั่งไปหยิบหนังสือท่านมาเปิดอ่าน อ่านไปย่อหน้าเดียว ประเดี๋ยวก็เจอแล้วค่ะ มันจะแบบนี้ แต่ไม่ใช่ที่ท่านมาสอนเราในสมาธิ หรืออะไรอย่างที่ว่าหลายคนเขาอวดกัน เราก็ได้แต่อิจฉาเขา (หัวเราะ)

**ทำไมในวัดมีผู้หญิงเยอะ ผู้ชายน้อย เพราะอะไร? ผู้หญิงมีปัญหาเยอะหรือเปล่า หรือว่าผู้หญิงมีทุกข์เยอะ มีทางออกน้อยคะ**

**อ.พญ.อมรา :** ถ้าผู้หญิงปฏิบัติเองอย่างผู้ชาย เวลาติดขัด ก็ไม่เคยคิดตั้งสติไตร่ตรองเองจนได้คำตอบ สังเกตไหมคะ เราพูดมาก เราชอบพูดชอบคุยกัน ที่นี้พอมาปฏิบัติที่วัด ก็ดี เพราะว่ามันก็จะได้คุยกัน แต่หลายๆ คน ก็ไม่ได้คุยเรื่องธรรมะ คุยเรื่องโลก แต่มันก็เป็นทางระบายออก ทำให้มีจิตใจที่เบาขึ้น พอกลับไปบ้าน อย่างเป็นทางการว่ามารักษาศีลวันพระ พอกลับไปก็รู้สึกว่ามีภูมิคุ้มกันดีขึ้น แต่ผู้ชายเขามีความรู้สึกว่า ถ้าเขาจะเอาจริง เขาบวชเลย เขาก็เลยไม่มาปฏิบัติเท่าไร เราก็ก็น่าจะบอกว่าเป็นบวชแล้ว มีนางฟ้าเยอะ เพราะฉะนั้นผู้หญิงถึงได้มาปฏิบัติธรรมกันเยอะกว่าผู้ชายคะ

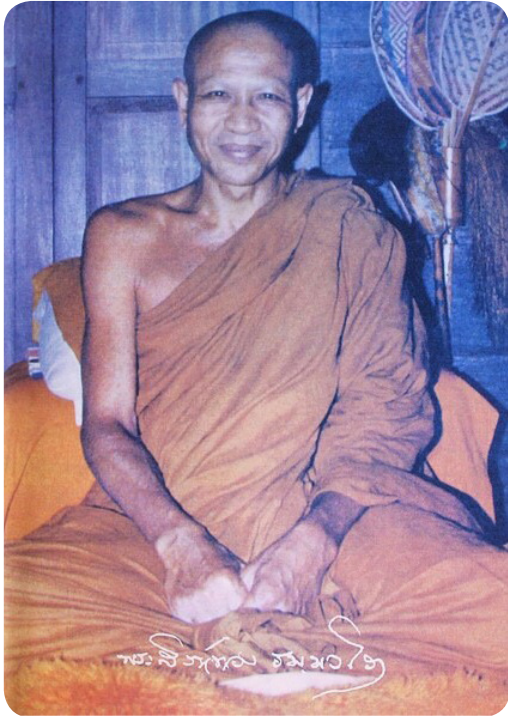
**ปัจจุบันพูดถึงโอกาสของผู้หญิงก็มีมากขึ้นนะคะ**

**อ.พญ.อมรา :** มีค่ะ ดูอย่างคุณแม่ชีแก้ว เสียงล้ำ ท่านบวชตั้งแต่สมัยพระอาจารย์มั่นยังอยู่นะคะ แล้วท่านก็มาบรรลุลหกรรมเป็นพระอรหันต์ หรือ **ก. เขาสวนหลวง** (อุบาสิกา กิ นานายน) พีก็มั่นใจว่าท่านเสร็จกิจแล้วเหมือนกัน มีผู้หญิงหลายท่านที่เข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว น่าชื่นใจให้เราดูเป็นแบบอย่างมากมายเลยคะ

**มีคนพูดว่าเพราะผิดศีลข้อ ๓ จึงต้องมาเกิดเป็นผู้หญิงคะ**

**อ.พญ.อมรา :** เรื่องนี้ไม่จริงคะ นั่นเป็นผู้หญิงอีกประเภทหนึ่ง เพราะว่าผู้หญิงดีๆ ที่เขาอธิษฐานมาเป็นมหาอุบาสิกา อย่างเช่นนางวิสาขาเนี่ย อย่างพระพุทธรูปมารดานี้ มาด้วยบุญกุศลทั้งนั้น ผู้ชายก็จะมาเป็นไม่ได้ ถ้าเขาไม่ได้อธิษฐานมาคะ

\*การสูญเสียพระคณาจารย์พระปากกัมมฐาน สายท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ครั้งใหญ่ไปพร้อมกันทีเดียวถึง ๕ รูปด้วยกัน ด้วยเหตุเครื่องบินตกครั้งประวัติศาสตร์ วันจันทร์ที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๒๓ คือ หลวงปู่บุญมา ฐิตเปโม, พระอาจารย์วัน อุตตโม (พระอุดมสังวรวิสุทธิเถร), พระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ, พระอาจารย์สิงห์ทอง ธมฺมาโร และพระอาจารย์สุพัฒน์ สุขกาโม



เราเดินไปให้ถึงที่สุดแห่งทุกซั้ได้เหมือนกัน

อ.พญ.อมรา : เราไปได้แน่นอนค่ะ

หลักคิดที่จะทำให้ผู้หญิงเราพัฒนาจิตใจ

อ.พญ.อมรา : เราต้องเด็ดขาด ปักใจว่าจะทำแล้ว ต้องเอาจริง อย่ารวนเร อย่าให้คำก่อนแคะของผู้ชาย มาทำให้เราไปเถียงกับเขา พอเถียงกับเขา แล้วพลังของเราเลยกระฉอกกระแตกออกไปค่ะ

บางคนมีครอบครัว ก็มีหน้าที่เยอะแยะจะต้องทำ

อ.พญ.อมรา : ไม่เป็นไร ถึงมีครอบครัว ก็ทำหน้าที่ไป เพราะว่าพระพุทธเจ้าบอกว่า การทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรมขั้นแรกที่สุด ถ้าเขาทำให้ครอบครัวกินอิ่มนอนหลับ แล้วก็พลังที่จะไปทำสิ่งที่เป็นสัมมาอาชีพได้ นี่ถือว่าเขาปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วน เป็นการปฏิบัติธรรมค่ะ

การปฏิบัติธรรม ไม่ใช่เข้าวัดอย่างเดียว การทำหน้าที่ต้องมาก่อนใช้ไหมคะ

อ.พญ.อมรา : ถ้าเราเข้าวัดนะคะ แล้วเราก็นั่งสมาธิ

พຽ່ງนี้เราก็อวดท่านอาจารย์ว่า เรานั่งได้ตั้งสาม ชั่วโมง ท่านอาจารย์บอกว่า แล้วดูใจหรือเปล่าว่านั่งถึงสามนาที่ไหม ท่านเปรียบเทียบแบบนี้คะ ฉะนั้น พวกที่เข้ามาแล้ว ทำกิริยาเหมือนเข้าวัด ท่านบอกว่าไม่ใช่หนักปฏิบัติคะ พวกที่เขายู่บ้าน แล้วทำทุกอย่างเต็มที่ แล้วก็ดูแลครอบครัวให้ดีมีคุณภาพ นี่แหละเขาปฏิบัติธรรม ขอให้ช่วยบอกผู้หญิงว่า อย่าไปน้อยใจ อย่าไปเสียใจ และอย่าไปฟังผู้ชายที่เขาคนแคะว่า ที่เราเป็นผู้หญิงเพราะว่าเราผิดศีลข้อ ๓ มา ไม่ใช่ไม่จริงเลยคะ

น่าจะมืทางออกสำหรับผู้หญิงที่ดูเหมือนมืข้อจำกัดมากมาย

อ.พญ.อมรา : เราอย่าไปยึด อันนี้มันสมมติ เพราะว่า ผู้หญิง ผู้ชาย มันสมมติ...ใจ...ที่เป็นพลังรู้ นี้แหละคะ ผู้หญิงผู้ชาย เสมอกันหมด ถ้าเราไปถึงตรงนี้ได้นะคะ ใครเขาจะว่าอย่างไร ใครจะพูดให้ปากฉีกถึงท้ายทอย ก็ให้เขาพูดไปคะ เราไม่ต้องเอาใจเราไปเป็นเชียง

อาชีพแพทย์ทำให้ท่านอาจารย์ได้เห็นสังขารมอะไรมากขึ้น ง่ายขึ้น หรือเปล่าคะ

อ.พญ.อมรา : ถ้าลงไปถึงแก่นจริงๆ เหมือนคะ เพราะว่าอย่างสรีรวิทยา ก็สอนการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย เป็นต้นว่าร่างกายของเราหายใจเข้าหายใจออก เพราะว่าเราจะต้องเอาออกซิเจนเข้าไป แล้วก็เอาคาร์บอนไดออกไซด์ออกมาทิ้ง มันก็คือไตรลักษณ์ของพระพุทธเจ้าคะ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แต่โดยมาก เวลาเราเรียนหนังสือ เราไม่ได้คิดเป็นธรรมะ ท่านอาจารย์เคยพูด บอกว่า หมอนี้ น่าจะเห็นธรรมะเยอะเชียว เพราะเห็นการเกิด การตาย มันได้เห็นแต่กิเลสของเราคะ

เพราะอะไร เวลาที่คนไข้หนัก เรารู้ว่าเขาต้องตาย แต่เราก้จะประค้บประคอง ถ้าพันมือ

เรา พันเวอร์เรา แล้วไปตายในเวอร์คนอื่น เราไม่ว่าแต่อย่าตายในมือเรา เสียหน้า อัตตาตัวกูของกูมันจะหลอก เพราะฉะนั้น เรามองสวนทางกับพระพุทธเจ้า เราควรจะได้เห็น เราควรจะได้วาง และเราควรจะได้เป็นกำลังใจให้เขา เราไม่ค่อยได้นึกถึงใจเขาเท่าไรห๊ะ เราเอาแต่เพียงว่าหายใจเข้าไว้ล่ะๆ คือตอนนั้นเรานึกไม่ออกเลย ว่าเขาอยากได้กำลังใจ เขาอยากได้คำปลอบโยน เราไม่ได้นึกเลยห๊ะ เราคิดเพียงว่าหายใจเข้าไว้ล่ะๆ แต่เราต้องอยู่ในใจ (หัวเราะ)

### ต่อมาท่านอาจารย์มาช่วยผู้ป่วยระยะสุดท้าย เหมือนกันใช่ไหมคะ

**อ.พญ.อมรา :** ใช่ค่ะ ตรงนี้แหละเราถึงได้เห็นใจคะ ว่าแต่ก่อนเราเป็นนางยักษิณี เราต้องดูแลจิตวิญญาณ และช่วยให้เขาไปดีได้ด้วย แต่ก่อนนี้เราไปดูอะไหล่ของเขา เราไม่ได้ดูของแท้ของเขา

### คนทำงานยุ่งเหลือเกิน จะปฏิบัติธรรมอย่างไรคะ

**อ.พญ.อมรา :** งานทุกอย่าง เราถือว่าเป็นคำบริการของเรา อย่างแม่บ้านกวาดบ้าน ระหว่างกวาด เอาสติไว้ที่ไหน เอาตรงที่ไม้กวาดกวาดไปที่พื้น เอาขี้ฝุ่นเข้าไปในถังผง ก็เป็นการภาวนาแล้ว หรือจะไว้ตรงข้อมือเราที่ขยับก้านไม้กวาด ไม่ว่าจะทำอะไร เราถือว่าเป็นการปฏิบัติทั้งนั้นเลยห๊ะ แทนที่เราจะอยู่กับลมหายใจ เพราะพระท่านไม่มีอะไร ท่านก็เอาลมหายใจเป็นคำบริการ

แต่เราเปลี่ยนไปตามงานที่เราทำ ถ้าเรากวาดบ้าน เราก็เอากวาดบ้านเป็นคำบริการ ดูตรงไหนที่เรากำหนดสติเอาไว้ ถ้าเราซักผ้า เราก็ดูว่าตรงไหนสกปรกมาก บางทีตรงขอบแขนเสื้อ ตรงคอ ตรงนั้นเราก็ขี้ให้เยอะหน่อย อาจจะแช่เอาไว้ก่อน พอดีแล้วเราค่อยเอาไปซัก เพราะฉะนั้นถึงเราจะเป็นแม่บ้าน ยุ่งแค่นี้หะ อะไรที่เราทำต่อ



หน้าเรา เราเอาตรงนั้นเป็นคำบริการหะ แล้วพอเราว่าง จึงกลับมาที่ลมหายใจ โดยเฉพาะเดินอย่าเดินทิ้งเดินกว้างหะ เดียวนี้เวลาที่เดินไปทำอะไรๆ พี่จะมีสติ ก้าวซ้าย ขวา ถือว่าเดินจงกรมไว้หมดเลยหะ

### ความตั้งใจของท่านอาจารย์ ทั้งในส่วนตัว และที่จะให้ธรรมแก่ผู้อื่นหะ

**อ.พญ.อมรา :** พี่เองได้รับความสงบอย่างไร ก็อยากให้คนอื่นเขาได้หะคะ พระพุทธเจ้าบอกว่าการปฏิบัติธรรม เราปรับเราเปลี่ยนตัวเราได้ แต่เราจะไปหวังปรับเปลี่ยนคนอื่นไม่ได้ ถ้าเขายังไม่มีสติ เขายังละเมออยู่ เราต้องเคารพในสิทธิมนุษยชนของเขา จะไปจับเขาเข่า แล้วก็กรอกยาเขาไม่ได้ เพราะเขาอาจจะรำลึก เขาบอกว่านี่กำลังจะฆ่าเขา เขาไม่ได้คิดว่าเราหวังดีกับเขา พี่ได้เพราะตรงนี้หะ เพราะแต่ก่อนตอนเป็นอาจารย์สอนนักเรียนแพทย์ เราคิดว่าเราพูดแบบชัดเจนแล้วทำไมนักเรียนจึงไม่เข้าใจนะ พຽງนี้จะต้องไปกรอกยามันใหม่ (หัวเราะ)

### ให้คิดก่อนว่า “เราอยากให้...หรือว่าเขาอยากได้” ใช่ไหมคะ

**อ.พญ.อมรา :** ใช่ค่ะ เราอยากจะให้ แต่เขายังไม่ อยากได้หะ เราไปยึดเยียด เขาก็ไม่พอใจหะคะ ตรงนี้หะ นึกถึงเอาไว้ ขนาดพระพุทธเจ้าท่านรู้สามโลกธาตุ ท่านยังถ่อมพระองค์ว่าท่านสอนได้ แต่คนที่เขาเปิดใจให้ท่านสอน ถ้าเขายังไม่พร้อม ต้องเคารพสิทธิของเขา คล้ายๆ กับว่า ที่เขาปฏิบัติ

มา บุญกุศลที่เขามีมันยังไม่ถึงจุดที่จะดึงเขาขึ้นมาได้ค่ะ เราก็ต้องแผ่เมตตาให้เขา

**เคยมีใครเตือนท่านบ้างไหมคะว่า “ทำงานเผยแผ่มานาน ไปภาวนาให้เต็มที่ได้แล้ว”**

**อ.พญ.อมรา :** มันไม่ใช่เราพอหรือเราไม่พอ มันเป็นเรื่องของเรา หลายคนก็ถามพี่ว่า ประารถนาพุทธ-ภูมิหรือไม่เคยมีในความคิดพี่เลย บางทีเราก็ไม่ได้คิดเลยว่า เราจะต้องมารับภาระมากขนาดนี้ แต่มันมาจนเราเอง แล้วเราก็ปฏิเสธไม่ได้ นั่นล่ะมันเป็นเรื่องของเรา เราทำไปเถอะคะ แล้วเราก็ตั้งปรารถนาดีว่า เราทำด้วยความตั้งใจดี แต่มันจะได้อะไร เราไม่หวังผล เรามุ่งประกอบแต่เหตุให้ดีที่สุด ถึงจะเหนื่อยแค่ไหน เราก็พยายามคุมสติเราให้มันดีที่สุด เท่าที่เรามีกำลังมีแรงค่ะ

**ขอข้อคิดจากท่านอาจารย์สำหรับผู้หญิงผู้มีบุญที่ได้มาเกิดในพระพุทธศาสนาและได้พบธรรมะ**

**อ.พญ.อมรา :** ตอนนี้เรายังมีธรรมะ ยังมีครูบาอาจารย์ที่เป็นตัวแทน ให้เรารู้ว่า ถ้าเราได้เห็นพระพุทธเจ้า ก็จะทำนองนี้ ไม่มีขาดตกบกพร่องเลย แต่จะพานอรามากกว่านี้ แต่ทุกจุด ไม่มีอะไรขาดตกบกพร่องเลย เรามีบุญตั้งแค่ไหน ตรงนี้อย่าท้อนะคะ แต่ว่าพระพุทธเจ้าเพียงแต่จูงเราไป แต่เราต้องเป็นคนปฏิบัติเองคะ ถ้าเราไปหวังว่าจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลมานะคะ นั่นไม่ใช่พระพุทธเจ้าคะ ท่านบอกว่าเราต้องมีตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ถ้าเรามีตนเป็นที่พึ่งแห่งตน สติมันมาอยู่กับใจเรา ไม่มีอะไรที่ยากเกินกว่าที่เราจะรู้จะเห็น และปฏิบัติได้เป็นอันขาดคะ

**ไม่ได้มองว่าเป็นหญิงเป็นชายแล้ว มีแต่จิตผู้รู้ใช้ไหมคะ**

**อ.พญ.อมรา :** ไม่มองคะ เรามองว่าทุกคนเป็นผู้รู้อันเดียวกันคะ พลังอันนี้อันเดียวกันคะ 🙏



**แพทย์หญิงอมรา มลิลลา**

อายุ ๘๓ ปี

**สถาบันที่จบ**

- คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล Diplomate American Board of Pediatrics พ.ศ.๒๕๑๐
- Ph.D สาขาสรีรวิทยา จาก Medical College of Pennsylvania พ.ศ. ๒๕๑๒

**ปฏิบัติธรรม**

ปฏิบัติธรรมกับท่านพระอาจารย์สิงห์ทอง ธมฺมวโร วัดป่าแก้วชุมพล อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร และท่านพระอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน วัดป่าบ้านตาด อ.เมือง จ.อุดรธานี

**ผลงานดีเด่น**

- ได้รับรางวัลสตรีดีเด่นในพระพุทธศาสนาจากองค์การสหประชาชาติ ในวันสตรีสากล ประจำปี ๒๕๔๙
- ใช้หลักธรรมมาเยียวยาผู้ป่วยระยะสุดท้าย แทนยา สอนให้ผู้ป่วยเรียนรู้เรื่องสติและสมาธิ

**แรงบันดาลใจในการทำงาน**

เริ่มด้วยคุณพ่อ ระหว่างไปโรงเรียน คุณพ่อขับรถไปส่ง ช่วงที่อยู่เ็นรถ เป็นช่วงที่ได้คุยกับท่าน ต่อมาเริ่มรู้สึกว่าคุณพ่อพูดเป็นการสอน คือการฟัง ท่านชี้ให้เห็นว่า บุคคลกับเรื่อง เป็นคนละอย่างกัน

**ปรัชญาการดำเนินชีวิตและการทำงาน**

คนเราต้องมีหน้าที่ อะไรที่เป็นงานเฉพาะหน้า ขอให้เราพอใจในสิ่งที่อยู่เฉพาะหน้าเรา

**ความภูมิใจในผลงานของท่าน**

ภูมิใจทุกอย่าง ไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี



เขาณะ เพราะว่าขายหุ้นเพื่อมาสร้างอาศรมมาตา ออกมาได้ ๓๓ - ๓๔ ปีแล้ว เหตุปัจจัยคือแม่เป็นคนทำงานหนักมาก ตื่นตั้งแต่ตี ๕ ทำงานถึง ๕ ทุ่ม ทำงานวันละ ๑๘ ชั่วโมง กินนอนอยู่ในบริษัท ๕ ปี มีลูกน้องร้อยคน ก็ร้อยปัญหา ก็สะสมความเครียดมาก

วันหนึ่งที่ป่วยอยู่ในบริษัทคนเดียว เริ่มถามตัวเองว่า ถ้าเราตายไปวันนี้ ชีวิตคนเรามีแค่นี้จริงๆ หรือ จากเด็กยากจน พ่อแม่ให้การศึกษาจนจบมหาวิทยาลัย ส่งเสียน้องเรียนต่อ จนเรียนจบมหาวิทยาลัยทุกคน แล้วก็รอวันนี้ รอวันตาย ชีวิตมีแค่นี้จริงๆ หรือ แม่ก็เริ่มคิดพิจารณา

**เพื่อนภาวนา**  
อุบาสิกา ทิพวรรณ ทิพยทัศน์

# ข้อคิดจากอาศรมมาตา

## อุบาสิกา ทิพวรรณ ทิพยทัศน์

คอลัมน์นี้ขอแนะนำผู้หญิงร่างเล็กในอาภรณ์ชุดสีกรัก ที่มีความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ อุทิศชีวิตบูชาธรรมของพระพุทธเจ้า และยังเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนหญิงให้ได้พบหนทางพ้นทุกข์ ตามศักยภาพของตน มารู้จักกับคุณแม่เล็กและอาศรมมาตากันค่ะ

### ก่อนจะเข้าสู่ทางธรรม

แม่ชื่ออุบาสิกา ทิพวรรณ ทิพยทัศน์ ปัจจุบันอายุ ๗๔ ปี จบเภสัชศาสตร์บัณฑิต พ.ศ. ๒๕๑๑ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นลูกจ้าง ทำงานเป็น Detail อยู่ ๗ ปีครึ่ง ต่อมา อายุแค่ ๒๙ ยังไม่เคยเป็น supervisor ไม่เคยเป็นผู้จัดการ ก็ออกมาตั้งบริษัทเอง เคยตั้งบริษัท RX ผู้ผลิตยา Air - x ยา Air - x นี้ แม่ก็เป็นคนคิดสูตรและคิดชื่อเอง ขายดีมาก เมื่อ ๕ - ๖ ปีที่แล้ว เขารายงานว่ายาตัวเดียวนี้ขายได้ ๕๐๐ ล้านบาท แต่ว่าแม่ไม่ได้มีส่วนอะไรกับ

อีกเหตุปัจจัยคือ แม่เป็นคนทำบุญมาก มีคนมาขอทำหนังสือ ทำอะไรก็ให้ ตอนนั้นยังมีรายได้ดี ตอนนั้นอาจารย์ยันตระจะทำหนังสือ “ตามรอยบาทพระศาสดา” แม่ก็ทำบุญไป ๕๐,๐๐๐ บาท แล้วไม่รู้ตัวว่าเป็นลูกศิษย์ที่เขาสนใจ ลูกศิษย์ยันตระก็มานอนเป็นเพื่อนที่บริษัท เอาหนังสือธรรมะ เอาเทปธรรมะมาให้ เราก็เริ่มนั่งสมาธิด้วยตัวเอง จิตรวม สุขมาก สงบมาก เราารู้สึกว่าเราตามหาความสุขอย่างนี้ ประกอบกับความเครียดจากงาน ในที่สุดก็ตัดสินใจลาออก



## ก่อนที่จะมาสร้างอาศรมมาตา

ออกจากราชการมาแล้ว ตอนแรกไปอยู่กับพระอาจารย์ยันตระ ตอนนั้นดังที่สุดในประเทศไทย มีลูกศิษย์เป็นล้าน แม่ก็เป็นกรรมการวัด มีหน้าที่ไปซื้อของ แต่ว่าพวกผู้หญิงคนอื่น เช่น แม่ชี หรือ อุบาสิกา เขาจะผลัดเวรกัน เข้าทำงานตอนตี ๓ กว่าจะได้ออกก็บ่าย ๓ ต้องทำงานหนักอย่างนี้ แล้วพวกเขาจะเอาเวลาที่ไหนไปภาวนา (แต่ทุกคนเต็มใจ แย่งกันทำนะ เพราะเขาเชื่อว่าได้ทำบุญกับพระอรหันต์)

แม่เห็นแล้วก็คิดว่า โอโห ทำไมผู้หญิงเรานี้ อากัฟจึงเลย เริ่มคิดว่า ถ้าเรามีบุญวาสนา ตั้งใจไว้ ขอให้เรานี้ได้ตั้งสำนักที่จะให้ผู้หญิงมาภาวนาเหมือนพระ ไม่ต้องทำอะไรเลย ในที่สุดก็มาสร้างอาศรมมาตา เราก็ก็นำมาจนถึงทุกวันนี้ ๒๒ ปีแล้ว

## แรงจูงใจให้มาสร้างอาศรมมาตา

แรงจูงใจอย่างแรกคือ เห็นความอากัฟของผู้หญิง โดยเฉพาะแม่ชี ไม่มีสำนักอยู่ ก็ต้องไปอยู่วัด ต้องไปรับใช้พระ แม่ชีจะอยู่บ้านไม่ได้ ถือว่าเป็นอนาคาริก นอกจากจะมีสำนักส่วนตัว **แรงจูงใจที่ ๒** พบว่าหลังจากที่เราเคยไปจุดงค์แบบพระ ร้อนเร่ไป แม่ฮ่องสอนบ้าง ชายแดนพม่า เดินกันไป ๒ คนกับแม่ชี คำไหนนอนนั้น ทำแบบพระจุดงค์

ตอนหลังมาศึกษาวินัยมาก ก็พบว่าพระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาตให้ผู้หญิงไปจุดงค์แบบนั้น เพราะเป็นเพศที่อันตรายต่อพรหมจรรย์ เราจึงได้มาสร้างสำนัก อย่างน้อยที่นี่ มีป่าเขาธรรมชาติ สวยงาม ปลอดภัย สบายๆ ไม่มีอะไรน่ากลัว

## เป้าหมายของอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา

แม่นั่งคิดว่า ตอนแรกที่เราไปอยู่กับยันตระ เราก็ก็นำไปเป็นกรรมการวัด ทำงานอยู่เกือบ ๒ ปี

นี่คือสละบริษัท ๑๐๐ ล้านออกมา แล้วเราก็ก็นำทำงานอีก แต่มาทำงานรับใช้พระ เราก็ก็น้อยใจ ตัดสินใจออกไปจุดงค์ ไปอยู่ที่อื่นเลย ไม่กลับมาจุดงค์ ไปภาวนาอยู่ตามป่าตามเขา ขณะนั้นก็อ่านพระวินัย พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้หญิง ผู้ชายนี้ มีสิทธิ์บรรลุธรรมเท่ากันเลย เพียงแต่ว่าผู้หญิงอาจจะมึนตึ๋นกว่าผู้ชาย เช่นว่า ความกลัวมากกว่าผู้ชาย แต่ผู้ชายก็ต้องฝึกเหมือนกันหมด ผู้ชายก็มาติดเรื่องเกียรติ เรื่องกาม เห็นไหมว่า พระสึกไป เพราะเรื่องนี้ทั้งนั้น ไม่สตรีก็สตางค์นี่แหละ

## ต่อสู้เพื่อผู้หญิง เปิดเผยความจริงเรื่องยันตระ

แม่สู้เพื่อความถูกต้อง เพื่อพระธรรมวินัย ใน ๒ ปีสุดท้าย ทางนั้นเขาก็ไล่ล่าแม่เหมือนกัน มูลนิธิเพื่อนหญิง เขาเห็นแม่สู้อยู่คนเดียว ไม่มีพวกพ้องอะไร ก็ให้รางวัลสตรีสากล เพื่อให้เป็นกำลังใจ ต่อจาก อองซาน ซูจี แม่ก็ได้รางวัลปี ๒๕๓๗

## ผู้หญิงควรจะไปทางธรรมอย่างไร

ศักยภาพของผู้หญิงมีเท่ากับผู้ชาย ครอบครัวยังมีจอบไฟแล้วร้อน มีจอบน้ำแข็งแล้วเย็น ไม่ว่าจะชาติใดหรือเพศใด มันก็เหมือนกัน นี่ก็เป็นตัวรู้ มีเหมือนกันหมดทุกคน ยกเว้นคนบ้าใบ้บอดหนวก ที่จะปฏิบัติลำบากนัก ถ้าเราให้โอกาสผู้หญิงปฏิบัติภาวนาได้เหมือนกับพระ เขามีโอกาสภาวนาเต็มที่ ก็เป็นไปได้ว่า ผู้หญิงสามารถบรรลุธรรมได้

## พิจารณาประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน

แม่มาอ่านพุทธพจน์คำหนึ่งว่า “ถึงแม้ว่าเราจะทำประโยชน์ให้กับคนอื่นมากมายมหาศาล แต่ขาดประโยชน์ตน ท่านก็ไม่สรรเสริญ” คนเรามันเป็นโพธิสัตว์มานะ เส้นทางเหมือนแม่นี้ แต่ตั้งใจจะพันทุกข์กันทุกคน แต่ว่าเนื่องจากเราบำเพ็ญบารมีเป็นโพธิสัตว์มา มันติดสันดานเรามาก ก็ต้องมาช่วยคนอื่น แล้วเราก็ก็นั่งว่า วางไม่ได้ ทั้งไม่

ได้เพราะเราจะต้องทำประโยชน์นูนนี่นั่น แต่อย่าลืมว่า อะไรก็ตามที่กั้นขวางเส้นทางที่จะทำให้เราเดินนี้ มันเป็นมารทั้งสิ้น

### ความเห็นกรณีภิกษุณีที่ทางคณะสงฆ์ไม่ยอมรับ

ปี ๒๕๕๕ แม่ไปเข้าพรรษา ปลีกวิเวกครึ่งปี อยู่ที่อาศรมธารธรรม จ. เพชรบุรี เจอหนังสือเล่มหนึ่ง มีข้อความของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) บอกเกี่ยวกับว่า ทำไมภิกษุณีมีไม่ได้ โอ้อโฮ ตาสว่างเลย เพราะท่านบอกไว้ว่าเมื่อ ๗๐๐ ปีที่แล้ว หลังพระพุทธเจ้าปรินิพพาน ภิกษุณีถูกข่าห์หมด ตอนนั้นฮินดูเข้ามาครอบครองในอินเดีย จากนั้นท่านก็ยังอนุญาตให้มีภิกษุณีอยู่ แต่ต้องบวชในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ใครที่รู้พระวินัยจริงๆ เขาก็จะปฏิเสธว่า ที่บวชปัจจุบันนี้ไม่ถูกต้อง ความจริงตามหลักเถรวาทคือ ๗๐๐ ปี หลังยุคพุทธกาล ภิกษุณีสูญพันธุ์หมดแล้ว

### แนะนำอาศรมมาตา สถานภาวนา

ที่นี่เราอยากได้คนที่มีอุดมการณ์เหมือนกัน ไม่ต้องการคนมาก เพราะที่นี่ต้องการคนตั้งใจจริง อย่างเขต ๔ (เขตป่า) มีภิกษุ ๕ หลังเท่านั้น รับที่ละ ๕ คนพอ ถ้ามาคนเดียวยิ่งชอบใหญ่ เพราะถือว่าเขาเด็ดขาด มาคนเดียวเลย **จำไว้ สิ่งที่ได้คนเดียวคือ ๑. พระนิพพานไปคนเดียว ๒. ไม่มีใครเจ็บแทนเธอ ๓. ตาย เธอไปคนเดียว** ดังนั้นต้องเด็ดขาด ถ้ามีวแต่่อยๆ ไม่ได้เรื่อง คิดดู มีหลายคนที่เราเห็นซัดๆ บางทีเกิดอุบัติเหตุ ตายก็มี บางทีเป็นโรคหัวใจทำงานหนัก ตายไปก็มี หรือไม่ คนที่แข็งแรง จะประมาทได้ยังไง บางคนความรู้เพียบ ครูบาอาจารย์ชั้นเยี่ยมทั้งนั้น รู้ว่าเส้นทางที่เราจะรอด ไม่ต้องกลับมาเกิดอีกมีอยู่แล้วเส้นทางที่เราไม่ปฏิบัติ แล้วเราจะต้องตกไปอบายภูมิ ๘๐ - ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ก็รออยู่นะ



### ข้อคิดสำหรับผู้หญิงที่สนใจภาวนาจริงจัง

เริ่มต้น เราคิดอย่างนี้ก่อนว่า ผู้หญิงเรามีศักยภาพเท่าเทียมกับผู้ชาย การที่เราถูกสอนว่าเราเกิดเป็นผู้หญิงนี้เพราะว่าเรามีปมด้อย โอกาสบรรลุนิพพานไม่มี ต้องอุปถัมภ์จากพระไปเรื่อยๆ เพื่อสร้างบารมีไว้มาก แล้วอธิษฐานไปเกิดเป็นผู้ชายแม่ขอให้เลิกคิด ข้อนี้ที่ถูกหลอก จนกระทั่งเรายังเคยเชื่ออย่างนี้


ประการที่ ๒ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า คนมีปัญหาทางธรรมนี้เหมือนเขาโค ส่วนคนที่มีศรัทธาเหมือนชนโค เราจึงไม่คาดหวังว่าจะช่วยใครได้มากมายหรอก แต่เลือกคน บางคนที่เราดูแล้วว่าคนนี้มีแวว ซึ่งในขณะที่เราฝึกคนนี้ ก็รู้ว่าบางคนก็ยังติดเรื่องโภภิสัตว์ **มารในนามของความดี** ของเกียรติ ของประโยชน์ อะไรสักอย่างในส่วนของคนอื่น มันครอบเราไว้หมด ถ้าเราไม่หักออกมาจริงๆ นะ ออกยากมาก แม่เชื่อว่าผู้หญิงทุกคน ถ้าไม่บ้ำบ๊อบอดหนวกนะ มีศรัทธาในคำสอนพระพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้ง ก็มีโอกาบบรรลุนิพพานทั้งนั้น แต่ต้องศึกษาด้วยนะ เพราะ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ของคนไทยเรา ไม่ศึกษาเรื่องคำสอนพระพุทธเจ้า

สัมมาทิฐิตั้งไว้เลย เพราะ ๙๐ เปอร์เซ็นต์นี้เป็นเปลือกศาสนา เดียวนี้ฝรั่งเขาเอาของดีเรา

ไปกินหมดแล้ว เหมือนท่านพุทธทาสพูดไว้เมื่อ ๔๐ ปีที่แล้ว ท่านบอกว่า ของเรานี้เหมือนเป็นไก่ไข่แล้วคนอื่นมาเอาไข่ไปกินหมด ท่านบอกว่า พระอาทิตย์จะขึ้นทางตะวันตก ท่านพูดมา ๔๐ ปี ถูกต้องไหม เพราะว่าฝรั่งเขาไม่ติดประเพณี คำว่า พิธีการกับประเพณีนี้ไม่ใช่เรื่องของศาสนาพุทธเลย เป็นเรื่องของฮินดู พราหมณ์ทั้งหมด เราก็ดูดอยู่อย่างนี้ มันออกยาก ต้องมีปัญญา ศรัทธาอย่างเดียวไปไม่รอด

วารสารโพธิยาลัย ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่เล็ก หรือ อุบาสิกาทิพวรรณ ทิพยทัศน์ เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ที่ให้ความเป็นกันเอง บอกเล่าประสบการณ์ภาวนาอย่างน่าประทับใจ เสียหาย พื้นที่มีน้อย ไม่สามารถนำลงได้ทั้งหมดค่ะ

**อาศรมมาตา ที่พักภาวนาเพื่อพัฒนาจิต**

- อาศรมมาตา ตั้งอยู่ ๖๗ หมู่ ๗ ต.ภูหลวง อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา ๓๐๑๕๐
- สถานภาวนาตามธรรมชาติที่สัปปายะสำหรับผู้หญิง มีคอร์สปฏิบัติธรรมตลอดทั้งปี
- สมัครได้ทั้งชายและหญิงค่ะ (ในคอร์ส)
- สมัครมาปฏิบัติภาวนาส่วนตัว (ปลีกวิเวก)
- ถือกีฬ ๘ และ รับประทานอาหารมังสวิรัต
- ฟรี ไม่มีค่าใช้จ่าย ร่วมบุญตามกำลังศรัทธา
- ติดต่อสอบถามเพิ่มเติมและสมัครเพื่อปฏิบัติธรรมได้ในช่องทางนี้ ไลน์ : @ashrammata โทรศัพท์ : อุบาสิกาพิชามณูษ์ (คุณไก่) 081-913-5031 (เจ้าหน้าที่จะติดต่อกลับไป หลังจากได้รับข้อมูลจากท่าน) 



**ใครว่าสตรีบรรลุธรรมไม่ได้**

มารกล่าววว่า

ยนต์ อีสึหิ ปตตพพํ ฐานํ ทุรภิสมภวํ  
 น ตํ ทววกุสพญาย สกกา ปปุโปตุมิตถิยาติ

สตรีมีปัญญาเพียง ๒ นิ้ว ไม่อาจถึงฐานะ อันจะพึงอดทนได้ด้วยยาก ซึ่งท่านผู้แสวงหาคุณทั้งหลายจะพึงถึงได้

โสมาภิกษุณี

อิตถิภาโว ก็ กยิธา จิตตมฺหิ สุตมาหิเต  
 ฌานมฺหิ วตตมานมฺหิ สมฺมา ฐมฺมํ วิปสฺสโต  
 ยสฺส นุน สียา เหว อิตถิหํ ปุริโสติ วา  
 กิญจิ วา ปน อสมฺมิตี ตํ มาโร วตตมฺรหตตี

ความเป็นสตรีจะทำอะไรได้ เมื่อจิตตั้งมั่นดีแล้ว เมื่อญาณเป็นไปแก่ผู้เห็นธรรมอยู่โดยชอบ ผู้ใดพึงมีความคิดเห็นแน่อนอย่างนี้ว่า เราเป็นสตรี หรือว่า เราเป็นบุรุษ หรือจะยังมีความเกาะเกี่ยวว่า เรามีอยู่ มารควรจะกล่าวกะผู้ นั้น

ลำดับนั้น มารผู้มีบาปเป็นทุกข์ เสียใจว่า โสมาภิกษุณีรู้จักเรา ดังนี้ จึงได้อันตรธานไปในที่นั่นเอง

(โสมาภิกษุณี มารสังขุต ส. สคา.)



๘.๘๘๘ ๘๘๘๘ ๘๘๘๘๘๘๘๘๘๘๘๘

(๔๖๑๗๖๖) ๔๖๑๗๖๖๖๖๖๖๖๖๖๖

ชวนอ่านพระสูตร

เพื่อนเดินทาง

# อาทิตตปริยายสูตร

บัดนี้จะได้แสดงอาทิตตปริยายสูตร พระสูตรว่าด้วยอาทิตตปริยาย และธรรมปริยาย คือสิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน เป็นของมอดไหม้ หมดสิ้นไป ดังนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงอาทิตตปริยายและธรรมปริยายแก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อาทิตตปริยาย และธรรมปริยาย เป็นไฉน ?

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลแห่งจักขุนทรีย์ ด้วยหลาวเหล็กอันคม ร้อน ไฟติดลูกโปลงแล้ว ยังตีกว่า การถือนิมิตโดยอนุพยัญชนะในรูป อันจักขุ-วิญญานพึงรู้แจ้ง จะตีอะไร

วิญญานอันตะกلامด้วยความยินดีในนิमित หรือตะกلامด้วยความยินดีในอนุพยัญชนะ เมื่อตั้งอยู่ ก็พึงตั้งอยู่ได้ ถ้าบุคคลพึงทำกาลกิริยาเสียในสมัยนั้นไซ้รู้ ข้อที่บุคคลจะพึงเข้าถึงคติสองอย่างคือ นรกหรือกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็เป็นฐานะที่จะมีได้ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเห็นโทษอันนี้ จึงกล่าวอย่างนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลเกี่ยวโสหินทรีย์ ด้วยขอเหล็กอันคม ไฟติดลูกโปลงแล้ว ยังตีกว่า การถือนิมิตโดยอนุพยัญชนะในเสียง อันโสท-วิญญานพึงรู้แจ้ง จะตีอะไร

วิญญานอันตะกلامด้วยความยินดีในนิमित หรือตะกلامด้วยความยินดีในอนุพยัญชนะ เมื่อตั้งอยู่ ก็พึงตั้งอยู่ได้ ถ้าบุคคลพึงทำกาลกิริยาเสียในสมัยนั้นไซ้รู้ ข้อที่บุคคลจะพึงเข้าถึงคติสองอย่างคือ นรกหรือกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็เป็นฐานะที่จะมีได้ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเห็นโทษอันนี้ จึงได้กล่าวอย่างนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลคว้นฆานินทรีย์ ด้วยมีดตัดเล็บอันคม ไฟติดลูกโปลงแล้ว ยังตีกว่า การถือนิมิตโดยอนุพยัญชนะในกลิ่น อันฆาน-วิญญานพึงรู้แจ้ง จะตีอะไร

วิญญานอันตะกلامด้วยความยินดีในนิमित หรือตะกلامด้วยความยินดีในอนุพยัญชนะ เมื่อตั้งอยู่ก็พึงตั้งอยู่ได้ ถ้าบุคคลพึงทำกาลกิริยาเสียในสมัยนั้นไซ้รู้ ข้อที่บุคคลจะพึงเข้าถึงคติสองอย่างคือ นรกหรือกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน อย่าง

ใดอย่างหนึ่ง ก็เป็นฐานะที่จะมีได้ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเห็นโทษอันนี้ จึงได้กล่าวอย่างนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลเฉือนชีวิตินทรีย์ด้วยมีดโกนอันคมไฟติดลูกโปลงแล้ว ยังดีกว่าการถือินิมิตโดยอนุพยัญชนะในรส อันชีวหาวิญญาณพึงรู้แจ้ง จะดีอะไร

วิญญาณอันตะกลามด้วยความยินดีในนิมิตหรือตะกลามด้วยความยินดีในอนุพยัญชนะ เมื่อตั้งอยู่ก็พึงตั้งอยู่ได้ ถ้าบุคคลพึงทำกาลกิริยาเสียในสมมยนั้นไซ้ร้ ข้อที่บุคคลจะพึงเข้าถึงคติสองอย่างคือ นรกกหรือกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน ใดอย่างหนึ่ง ก็เป็นฐานะที่จะมีได้ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเห็นโทษอันนี้ จึงได้กล่าวอย่างนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลแทงกายินทรีย์ด้วยหอกอันคมไฟติดลูกโปลงแล้ว ยังดีกว่า การถือินิมิตโดยอนุพยัญชนะในโณฎฐัพพะ อันกายวิญญาณพึงรู้แจ้ง จะดีอะไร

วิญญาณอันตะกลามด้วยความยินดีในนิมิตหรือตะกลามด้วยความยินดีในอนุพยัญชนะ เมื่อตั้งอยู่ก็พึงตั้งอยู่ได้ ถ้าบุคคลพึงทำกาลกิริยาเสียในสมมยนั้นไซ้ร้ ข้อที่บุคคลจะพึงเข้าถึงคติสองอย่างคือ นรกกหรือกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน ใดอย่างหนึ่ง ก็เป็นฐานะที่จะมีได้ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเห็นโทษอันนี้ จึงได้กล่าวอย่างนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความหลับยังดีกว่าแต่เรากล่าวความหลับว่าเป็นหมัน ไร้ผล เป็นความมมงายของคนที่เป็นอยู่ การที่ตนลุ่มานาจของวิตกเช่นใดแล้ว พึ่งทำลายหมูให้แตกกันได้ ก็ไม่ควรตรีกถึงวิตกเช่นนั้นเลย

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราเห็นความเป็นหมันและเห็นโทษที่เป็นอยู่อย่างนี้ จึงได้กล่าวอย่างนี้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ในข้อนั้น อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า

จักขุนทรีย์ที่บุคคลแทงด้วยหลาวเหล็กอันร้อนไฟติดลูกโปลงแล้ว จงพักไว้ก่อนเถิด ฉิฉะนั้นเราจะทำไว้ในใจอย่างนี้ว่า จักขุไม่เที่ยง รูปไม่เที่ยง จักขุวิญญาณไม่เที่ยง จักขุสัมผัสไม่เที่ยง แม้สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น เพราะจักขุสัมผัส เป็นปัจจยไม่เที่ยง

โสติดินทรีย์ที่บุคคลเกี่ยวด้วยขอเหล็กอันคมไฟติดลูกโปลงแล้ว จงพักไว้ก่อนเถิด ฉิฉะนั้นเราจะทำไว้ในใจอย่างนี้ว่า โสตะไม่เที่ยง สัททหะเสียงไม่เที่ยง โสตวิญญาณไม่เที่ยง โสตสัมผัสไม่เที่ยง แม้สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น เพราะโสตสัมผัส เป็นปัจจยไม่เที่ยง

ฆานินทรีย์ที่บุคคลคว้านด้วยมีดตัดเล็บอันคมไฟติดลูกโปลงแล้ว จงพักไว้ก่อนเถิด ฉิฉะนั้นเราจะทำไว้ในใจอย่างนี้ว่า ฆานะจุมกไม่เที่ยง คันธะกลิ่นไม่เที่ยง ฆานวิญญาณไม่เที่ยง ฆานสัมผัสไม่เที่ยง แม้สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น เพราะฆานสัมผัส เป็นปัจจยก็ไม่เที่ยง

ชีวิตินทรีย์ที่บุคคลเฉือนด้วยมีดโกนอันคมไฟติดลูกโปลงแล้ว จงพักไว้ก่อนเถิด ฉิฉะนั้นเราจะทำไว้ในใจอย่างนี้ว่า ชีวิตาลินไม่เที่ยง รสไม่เที่ยง ชิวหาวิญญาณไม่เที่ยง ชิวหาสัมผัสไม่เที่ยง แม้สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น เพราะอาศัยชิวหาสัมผัส เป็นปัจจยก็ไม่เที่ยง



กายินทรีย์ที่บุคคลแทงด้วยหอกอันคมไฟติด  
ลูกโพลงแล้ว จงพักไว้ก่อนเถิด ผิดฉะนั้นเราจะทำได้  
ในใจอย่างนี้ว่า กายไม่เที่ยง โภภะไม่เที่ยง  
กายวิญญาณไม่เที่ยง กายสัมผัสไม่เที่ยง แม้สุข-  
เวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น  
เพราะอาศัยกายสัมผัส เป็นปัจจัยก็ไม่เที่ยง

ความหลังจกพักไว้ก่อนเถิด ผิดฉะนั้นเราจะ  
ทำได้ในใจอย่างนี้ว่า มนะใจไม่เที่ยง ธรรมารมณ์  
ไม่เที่ยง มโนวิญญาณไม่เที่ยง มโนสัมผัสไม่เที่ยง  
แม้สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่  
เกิดขึ้น เพราะอาศัยมโนสัมผัส เป็นปัจจัยก็ไม่เที่ยง

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว  
เห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในจักขุ แม้ในรูป  
แม้ในจักขุวิญญาณ แม้ในจักขุสัมผัส แม้ในสุข-  
เวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น  
เพราะจักขุสัมผัสเป็นปัจจัย ย่อมเบื่อหน่ายแม้  
ในโสตตะ แม้ในเสียง...ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในฆานะ  
แม้ในกลิ่น... ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในชีวหา แม้ในรส  
ย่อมเบื่อหน่ายแม้ในกายะ แม้ในโภภะ... ย่อม  
เบื่อหน่ายแม้ในใจ แม้ในธรรมารมณ์ แม้ในมโน-  
วิญญาณ แม้ในมโนสัมผัส แม้ในสุขเวทนา ทุกข-  
เวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น เพราะมโน  
สัมผัสเป็นปัจจัย เมื่อเบื่อหน่ายแล้วย่อมคลาย  
กำหนด เพราะคลายกำหนดจึงหลุดพ้น เมื่อหลุด  
พ้นแล้วย่อมมีญาณหยั่งรู้ว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่า  
ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำ  
ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี้แลเรียกว่า อาทิตต-  
ปริยาย และธรรมปริยาย ฉะนั้นแล

ก็จบไป สำหรับพระสูตรในพระไตรปิฎก  
ที่ได้นำมาแสดงให้ทราบกัน มีข้อสังเกตดังนี้ว่า  
ในเบื้องต้นนั้นกล่าวถึง สิ่งที่มีผลเท่ากัน คือการ  
ทำร้ายตนเอง กับการติดในนิमित หรือติดในอนุ-



พยัญชนะ หากเราวิเคราะห์เรื่องการติดในนิमित  
นั้น มันเหมือนกับการตกเป็นทาส การถูกรอบงำ  
โดยอารมณ์ ที่เรามักจะยินดีในสิ่งต่างๆ ที่ผ่านมา  
ในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นรูป เสียง กลิ่น รส โภภะ  
หรืออารมณ์ที่ละเอียด มองเห็นไม่ได้อย่างธรรมา-  
รมณ์ คือเรายอมถูกรวบคุม ยอมถูกรอบงำจาก  
สิ่งต่างๆ มากมายที่อยู่ในภพ


พระผู้มีพระภาคกำลังจะตรัสสอนให้ระวัง  
อารมณ์ หรือแม้แต่การนอน จะดีกว่าการวิตกไป  
ในเรื่องที่จะเป็นเหตุทำลายหมู่ให้แตกกัน แต่การ  
นอนนั้นเป็นหมัน ไม่ได้เกิดผลอะไรขึ้นมาเลย ส่วน  
การถูกรอบงำโดยวิตกนั้นเล่า ก็เป็นการเสพที่ไม่  
ต่างจากการทำร้ายตนเอง ธรรมะของพระพุทธ  
องค์เต็มไปด้วยความรัก มันมากมายกว่าดวงดาว  
บนท้องฟ้า ซึ่งถ้าเธอทั้งหลายคิดที่จะติด ติดกับดัก  
กับการกระทบอารมณ์ ว่าต้องกระทบอารมณ์ เสพ  
จนกระทั่งหมกหมมไปพร้อมกับอารมณ์ เรากล่าว  
ว่าไม่ควร ไม่ควรติด เพราะมันเป็นแค่ความรู้สึก  
คือความรู้สึกต่างๆ มันไม่เที่ยง มันมาแล้วก็ไป  
มาแล้วก็ไป เกิดขึ้นมาไม่ว่ามันจะสุข ทุกข์ มันมา  
แล้วก็ไป มันเป็นแค่ความรู้สึก ชั่วคราว ไม่ยั่งยืน  
ไม่ถาวร ไม่สามารถทนอยู่ได้นาน เราจึงไม่ควร  
ติดยึดกับอะไร เพราะไม่นาน มันก็ต้องจากไป  
ตามกาลเวลา

แต่นี้ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่ให้ยึดติดอะไรเลยนะ เพราะถึงอย่างไร เกิดมาแล้ว คนเราก็ต้องมีหลักยึด คือต้องหาหลักยึดให้ได้ ข้อธรรมะในพระศาสนานี้ มีเรื่องกุศลหลายเรื่อง ที่เราควรที่จะยึดเป็นหลักไว้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทานกุศล ศีลกุศล หรือภาวนากุศล

แต่ก็ไม่ได้บอกว่ากุศลทั้งหลายจะไม่ใช่โทษะ เพียงแต่ว่ากุศลนั้นให้ประโยชน์กับผู้คน กับโลก ได้มากกว่า เหมือนเราเกิดมา トラบไตที่เรายังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ เราก็ก็น่าจะทำกรรมอยู่แล้วเพื่อที่จะมีชีวิต การทำกรรมก็เหมือนไฟ ถ้ารู้จักใช้ประโยชน์ก็จะเกิดขึ้นได้ อยากจะกล่าวถึงสิ่งที่ต้องระวังไว้อย่างหนึ่งในชีวิตคือ ต้องไม่ทำสิ่งที่ผิดพลาดมาก อย่างเช่น การถือเอานิยมิจฉาภิภูฏฐิ หรือการกระทำอนันตริยกรรม ๕ เพราะถ้าได้

ลงมือทำไปแล้วละก็ จะคิดว่าไม่เที่ยงก็คงไม่ได้แล้ว คือลงนรกแน่นอน อันนี้เป็นสิ่งที่แน่นอนในฝ่ายชั่ว

ส่วนการทำมรรคกุศลให้เกิดขึ้นนั้นก็ทำให้เกิดผลตามมาอย่างไม่ต้องมีระหว่างคัน เหมือนกรรมอื่นๆ จึงจัดเป็นสิ่งที่แน่นอนในฝ่ายดี ดังนั้น *ไม่เที่ยง* กับ *ไม่แน่นอน* ไม่เหมือนกันนะ ให้ระวังไว้ทุกอย่างไม่เที่ยงก็จริง แต่มีบางอย่างที่แน่นอน

จึงขอให้พวกเราทำความเพียรให้เกิด ทำสติปัญญาให้เกิดขึ้น เพื่อที่จะมีชีวิตที่ดีในโลกที่ไม่เที่ยงนี้ จนกระทั่งทุกสิ่งทุกอย่างสิ้นสุดลง ทำตัวเองให้แน่นอนที่จะพ้นจากการถูกอารมณ์ครอบงำจากความยินดีในการถูกอารมณ์ครอบงำโดยเร็ว พลันทุกท่าน เทอญ 

แจก  
หนังสือ

## รู้จักพระไตรปิฎกให้ชัดให้ตรง

หนังสือ “รู้จักพระไตรปิฎก ให้ชัดให้ตรง” เป็นผลงานของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่ พระพรหมคุณาภรณ์ ซึ่งเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณิพนธ์ขึ้นด้วยความห่วงใยพระพุทธศาสนา โดยบทความ “รู้จักบ้านของตัวเที่ยวทั่วพระไตรปิฎก” ได้จบลงในฉบับนี้ ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจชัดเจนจึงควรศึกษาเพิ่มเติมจากเล่มนี้ด้วย ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากวัดญาณเวศกวัน ซึ่งวารสารโพธิยาลัยยินดีมอบหนังสือนี้ให้ท่านผู้อ่าน โดยมีกติกาอย่างง่าย ดังนี้คือ ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นที่มีต่อ วารสารโพธิยาลัย สั้นยาว ไม่กำหนด เพื่อคณะผู้จัดทำจะได้นำความคิดเห็นเหล่านั้นมาปรับปรุงคุณภาพของวารสารต่อไป ส่งความคิดเห็นของท่านมาที่ ทพญ.อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ email [acharak7153@gmail.com](mailto:acharak7153@gmail.com) หรือ เขียนเป็นจดหมายส่งไปรษณีย์มาที่ ชมรมกัลยาณธรรม เลขที่ ๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐ วงเล็บมุมซองว่า (วารสารโพธิยาลัย) หนังสือมีจำนวนจำกัด กรุณาส่งด่วน ก่อนหนังสือจะหมดโปรดแจ้งชื่อและที่อยู่ให้ชัดเจน สำหรับส่งหนังสือถึงท่านตามที่ขอมาด้วย



รู้จักพระไตรปิฎก  
ให้ชัดให้ตรง

พระพรหมคุณาภรณ์  
(ป.อ. ปยุตฺโต)

กันโลก รัธรรุ

ปุลลววิโส

# ศิลปินแห่งชาติ

## ศิลปิน สาขาศิลปะการแสดง

### ศิลปิน สาขาศิลปะการแสดง

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ณ พระเชตุวันมหาวิหาร ทรงปรารภพราหมณ์ผู้ทดลองศิลปินหนึ่ง จึงตรัสเรื่องนี้

ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัตครองราชสมบัติอยู่ในนครพาราณสี พระโพธิสัตว์บังเกิดในสกุลพราหมณ์ เจริญวัยแล้ว เรียนศิลปะทุกอย่างในเมืองตักกสิลา เสร็จแล้ว กลับไปเมืองพาราณสี แสดงให้พระราชาทอดพระเนตร พระราชาได้ประทานตำแหน่งบุโรหิตแก่พระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์นั้นรักษาศิลปะ ฝ่ายพระราชาที่ทรงเคารพพระโพธิสัตว์นั้นด้วยทรงเห็นว่าเป็นผู้มีศิลปะวิเศษไม่ต่างพร้อย พระโพธิสัตว์นั้นคิดว่า พระราชาทรงเคารพยกย่องสรรเสริญเรายิ่งกว่าพราหมณ์อื่นๆ เพราะอะไร เพราะเห็นว่าเป็นผู้มีศิลปะหรือทรงเห็นว่าเป็นผู้ประกอบกรทรวงจำ สุตะศิลปะดี คือมีความรู้และความสามารถดี

พระองค์คิดว่า จักทดลองศิลปินของตน จึงหยิบเอาภาชนะทองคำหนึ่งอันไป จากแผ่นกระดานสำหรับนับเงิน ต่อหน้าเจ้าหน้าที่การเงิน โดยไม่บอกกล่าวแต่อย่างใด เสร็จแล้วก็ไม่ได้พูดอะไร คงนั่งดูเฉยๆ ด้วยความเคารพในพราหมณ์ วันที่ ๒ ก็ทำแบบเดิมอีก คราวนี้หยิบเพิ่มเป็น ๒ เหยียด เสร็จแล้วก็ยังนั่งดูเฉยๆ ครั้นในวันที่ ๓ พราหมณ์คิดว่าเหยียดเต็มกำมือ คราวนี้เหยียดหมดความเคารพยำเกรง ส่งเสียงดังให้ช่วยจับโจร แล้วพูดด้วยความพิศหวังและโกรธว่า “สร้างทำตัวเป็นคนดีมีศิลปะตั้งนาน ที่แท้ก็หลอกลวงมาอย่างแบบเนียน” พวกราชบุรุษช่วยกันจับพราหมณ์นั้นนำไปยังสำนักของพระราชา

ในระหว่างทางได้เห็นหมองูกำลังแสดงเล่นงูอยู่ จับงูพิษที่หัวที่หางบ้างเอามาพันคอบ้าง ก็อดไม่ได้ที่จะกล่าวเตือนว่า “ระวัง หากโดนงูพิษนี้กัด



ถึงตายแน่” หมองกุ๊กหัวเราะย้อนตอบว่า “งูนี้เป็น  
งูมีศีล สมบูรณ์ด้วยมารยาท ไม่ทำร้ายเราหรือกไม่  
เหมือนท่านที่เป็นคนทุศีล ฉกชิงพระราชทรัพย์”  
พราหมณ์เกิดปัญญาขึ้นว่า “แม่แต่งูพิษที่ไม่กัด  
ใครไม่เบียดเบียนใคร ยังชื่อว่ามีศีล จะกล่าวไย  
ถึงมนุษย์เล่า ฉะนั้นในโลกนี้ ศีลเท่านั้นที่ชื่อว่า  
สูงสุด สิ่งอื่นยิ่งไปกว่าศีลไม่มี”

เมื่อพราหมณ์ถูกนำตัวไปอยู่ต่อหน้าพระราช  
พระราชาก็ต้องแปลกใจ ไม่เชื่อพระกรณตนเอง  
แต่ก็รับสั่งว่าหากเป็นเช่นนั้นจริง พวกเจ้าก็ลงโทษ  
ตามพระราชอาญาได้ พราหมณ์รีบกราบทูลว่า  
“ข้าแต่มหाराชา ข้าพระองค์ไม่ใช่โจร พระเจ้าข้า”  
แล้วก็เล่าความจริงทั้งหมดให้ทรงทราบ จนกระทั่ง  
ถึงความหมดสงสัยในการที่พระราชาทรงยกย่อง  
ศีลเป็นใหญ่ ไม่ใช่ยกย่องสิ่งอื่นเลย

แล้วจึงกล่าวประกาศคุณของศีลว่า :-

๑. ได้ทราบว่า ศีลเท่านั้นงดงาม ศีลยอดเยี่ยม  
ในโลก แม่แต่งูใหญ่มีพิษอันร้ายแรง หากเป็นสัตว์  
มีศีลแล้ว ก็ไม่เบียดเบียนทำร้ายใคร

๒. ข้าพระองค์จักสมาทานศีลที่บัณฑิตรับรอง  
แล้วว่า เป็นความปลอดภัยในโลก เป็นคุณชาติอัน  
งาม เป็นเครื่องให้บัณฑิตเรียกบุคคลผู้ประพฤ  
ติตามข้อปฏิบัติของพระอรียะ  
ว่าเป็นผู้มีศีล

๓. บุคคลผู้มีศีล ย่อมเป็น  
ที่รักของญาติทั้งหลาย ทั้งย่อม  
รุ่งเรืองในหมู่มิตร เมื่อตายไป  
แล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติ

ได้กล่าวคาถา ๕ คาถา  
นี้ว่า :-

๑. ข้าพระองค์มีความ  
สงสัยว่า ศีลประเสริฐ หรือ  
สุตะประเสริฐ ศีลนี้แหละ

ประเสริฐกว่าสุตะ ข้าพระองค์ไม่มีความสงสัยแล้ว

๒. ชาติและวรรณะเป็นของเปล่า ได้สดับมา  
ว่า ศีลเท่านั้นประเสริฐที่สุด บุคคลผู้ไม่ประกอบ  
ด้วยศีล ย่อมไม่ได้ประโยชน์เพราะสุตะ

๓. กษัตริย์และแพศย์ผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ไม่  
อาศัยธรรม เมื่อชนทั้งสองนั้นละโลกนี้ไปแล้ว ย่อม  
เข้าถึงทุกคติ

๔. กษัตริย์พราหมณ์ แพศย์ ศูทร คนจัณฑาล  
และคนเทหยากเยื่อ ประพฤติธรรมในธรรมวินัย  
นี้แล้ว ย่อมเป็นผู้เสมอกันในไตรทิพย์

๕. เวท ชาติ แม่พวกพ้อง ก็ไม่สามารถจะให้  
อิสรียศหรือความสุขในภพหน้าได้ ส่วนศีลของ  
ตนเองที่บริสุทธิ์ดีแล้ว ย่อมนำความสุขในภพหน้า  
มาให้ได้

แล้วกราบทูลว่า ข้าแต่มหाराชา ในเรือนของ  
ข้าพระองค์มีทรัพย์จำนวนมาก ทั้งที่เป็นของบิดา  
มารดา ทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และทั้งที่พระองค์  
พระราชทาน การหาและสะสมสมบัตินี้ เป็นเรื่อง  
ไม่รู้จักจบสิ้น

ก็ข้าพระองค์เมื่อจะทดลองศีล จึงหยิบเอา  
กหาปณะจากแผ่นกระดานสำหรับนับเงินไป บัดนี้  
ข้าพระองค์ทราบเกล้าแล้วว่า ในโลกนี้ ชาติ โคตร

ตระกูล ศิลปะ และประเทศ  
เป็นภาวะต่ำทราม และศีล  
เท่านั้นประเสริฐ ข้าพระองค์  
จักบวช ขอจงอนุญาตให้ข้า  
พระองค์ได้ บวชเถิด ทรง  
อนุญาตการบวช แล้วเข้าไป  
ยังหิมพานต์ประเทศในวันนั้น  
เอง บวชเป็นฤๅษี ทำภิกขุ  
และสมาบัติให้บังเกิดแล้ว  
ได้มีพรหมโลกเป็นที่ไปใน  
เบื้องหน้า



พระศาสดาครั้งทรงนำพระธรรมเทศานี้มาแสดงแล้ว จึงทรงประชุมชาดกว่า พระราชาในครั้งนั้นได้เป็นพระอานนท์ ส่วนพราหมณ์ผู้ทดลองศีลในครั้งนั้น ได้เป็นเรตถาคต ฉะนี้แล

(จากพระไตรปิฎก และ อรรถกถา สิลวิมังสชาดก)

## อธิบาย

มนุษย์ทุกวันนี้มีความรู้ความสามารถ ศิลป-วิทยาการมาก แต่ยิ่งเดือดร้อนกันทั่วโลก เพราะขาดศีลจึงยังมีการเบียดเบียนให้เห็นกันอยู่ทั่วไป มีความรู้ แต่เห็นแก่ตัวขาดคุณธรรม ก็จะเฉโก เอาไรต์เอาเปรียบด้วยความรู้ความสามารถนั้น จนผู้อื่นตามไม่ทัน ยิ่งเก่งมาก ยิ่งโกง หลอกหลวงผู้อื่นได้แนบเนียน หลบหลีกเก่ง เลี่ยงเก่ง หลายชั้นเชิง ผู้ปกครองบ้านเมืองเรา ส่วนใหญ่ฉลาดทั้งนั้น แต่บ้านเมืองไม่พัฒนา เพราะผู้ปกครองขาดศีลธรรม มีการโกงกิน โกงหก กะล่อนมากมาย ท่านพุทธทาสกล่าวว่

**“ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ มนุษยชาติจะเลวร้ายกว่าเดรัจฉาน”**




มีอีกพวก มีความรู้ธรรมะ มีสุตะมาก แต่ไม่ปฏิบัติศีล ทุศีล ดังที่เคยมีข่าวเป็นระยะๆ ว่า พระตำแหน่งสูง หรือพวกเรียนเปรียญประโยคสูง หรือ อภิธรรมสูง แต่ขาดแม่ศีล ๕ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงตำหนิ ว่าผู้พวกที่มีศีลแต่ความรู้น้อยไม่ได้

สมเด็จพระญาณสังวร พระสังฆราช กล่าวว่า

**“มีคนไม่ใช่ไม่น้อยที่เรียนรู้อย่างมากมาย อะไรดี อะไรชั่ว รู้ทั้งนั้น แต่ไม่ทำดี หรือทำก็ทำสิ่งไม่ดี เรียกว่า ใช้ความรู้ที่ช่วยตนเองไม่ได้ ก็เพราะขาดความเคารพในธรรมที่รู้ คือไม่ปฏิบัติให้สมควรแก่ความรู้ตัวเอง”**

อันสตรีไม่มีศีลก็สิ้นสวย  
บุรุษด้วยไม่มีศีลก็สิ้นศรี  
เป็นนักบวชไม่มีศีลก็สิ้นดี  
ข้าราชการศีลไม่มีก็เลวทราม

(ท่านพุทธทาส)

**สรุป** คุณธรรมต้องนำความรู้ ความรู้ต้องคู่คุณธรรม ปรียติต้องคู่ปฏิบัติ จึงจะสมบูรณ์ ประเสริฐที่สุด 

ท่านสามารถติดตามอ่านวารสารโพธิยาลัยทุกฉบับย้อนหลังได้ทาง เว็บไซต์วัดจากแดง [www.watchakdaeng.com](http://www.watchakdaeng.com) และเว็บไซต์ชมรมกัลยาณธรรม [www.kanlayanatam.com](http://www.kanlayanatam.com), Line Official id : @kanlayanatam Facebook Page : Kanlayanatam



ขอนุโมทนาบุญผู้ร่วมจัดพิมพ์วารสารฉบับนี้

๑. ชมรมกัลยาณธรรม
๒. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร์ และครอบครัว
๓. คุณสุพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว
๔. คุณพ่อวัชระ - คุณแม่ทองสุข โลทาร์กำพงษ์
๕. คุณณรงค์ฤทธิ์ อุปถัมภ์ และครอบครัว
๖. ครอบครัวคงสวัสดิ์ศักดิ์ - ตรรกาวณิช
๗. พล.อ.ต.สมโภค - คุณสุจิตรา หงส์ไกร



มองเทศ-มองไทย

วิเทศทัย

# พระติสสเถระ ๓

## พระอรหันต์ผู้ทรงวิสัยทัศน์

บทก่อนเล่าให้ฟังแล้วว่า ติสสกุมารสนใจความลุ่มลึกของคำสอนพระพุทธศาสนา จึงขออนุญาตบิดามารดาออกบวช และก็คิดเพียงว่าเรียนจบพุทธศาสตร์แล้ว ก็จะมาลาสิกขากลับมาครองเรือนดังเดิม ส่วนพระอาจารย์ทั้งสองรูปกล่าวคือพระสิคควเถระและพระจันทวัชชีเถระ คงจะหยั่งรู้จิตใจของติสสกุมาร จึงวางอุบายเป็นลำดับขั้น ด้วยการสอนกรรมฐานแต่เบื้องต้น จนต่อมากลายเป็นเหตุให้พระติสสบรรลอรियมรรคตั้งแต่โสดาปัตติผลจนถึงเบื้องปลายสุด ครั้นตอนนั้นปลายชีวิต อาจารย์ผู้สอนสั่งได้มอบหมายให้พระติสสเถระเป็นหัวหน้าแห่งหมู่คณะ โดยทำหน้าที่ดูแลและสอนสั่งผองศิษย์ ผู้อยู่ภายใต้การปกครอง สืบแทนอาจารย์แห่งตน

มาถึงตรงนี้ หากใครยังจับเรื่องราวไม่ได้ แนะนำให้ย้อนกลับไปอ่านอีกรอบ เร็วเลย !!!

เรื่องราวของพระติสสเถระหายไปนานมาก หากนับระยะเวลา น่าจะสองทศวรรษได้ ด้วยเหตุ

ใดไม่ทราบได้ ผู้เขียนพยายามอ่านทวนหลายต่อหลายครั้งก็ยังคลำหาประเด็นไม่ได้ จึงตีความเอาว่า คงจะเป็นเพราะว่าพระเจ้าอโศกมหาราชทรงโปรดในตัวสามเณรนิโครธมาก เรื่องราวของพระเถระจึงลดความสำคัญลงไป หรืออาจมีพระเถระผู้ใหญ่หลายรูปที่พระเจ้าอโศกให้ความเคารพ ประวัติของพระติสสเถระในช่วงเวลาดังกล่าวจึงหายไป

และระยะเวลาที่พระเจ้าอโศกน่าจะไม่มีปฏิสัมพันธ์กับพระติสสเถระเป็นแน่ สังเกตได้จาก คัมภีร์ทีปวงศ์ คัมภีร์สมันตปาสาทิกา หรือแม้แต่ คัมภีร์มหาวงศ์ ล้วนไม่กล่าวถึงการพบกันระหว่างพระสองท่านเลย จะบอกว่าไม่ได้ยินชื่อเสียงเสียเลย ก็ไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะตระกูลของพระติสสเถระเอง ก็นับว่าเป็นตระกูลใหญ่ คนตระกูลสูงออกบวช และเป็นหัวหน้าหมู่คณะมีลูกศิษย์เป็นจำนวนมาก จะเงียบหายไปโดยไม่กล่าวถึงย่อมเป็นเรื่องน่าแปลก

หรือต้องการปิดเรื่องพระเถระไว้แล้วรอเวลา  
เปิดตัวครั้งใหญ่ !!!

มีเรื่องหนึ่งสมควรนำมาพูดถึงคือวัตรปฏิบัติ  
ของพระติสสเถระว่าเป็นสายคันถธุระหรือ  
วิปัสสนาธุระ พูดภาษาไทยแบบเข้าใจง่ายว่า  
ท่านสังกัดสายป่าหรือสายบ้าน ปัญหานี้มีคน  
ถามบ่อยมาก และคนถามก็ไม่ใช่ใครที่ไหน เป็น  
คนไทยแท้ร้อยเปอร์เซ็นต์ เหตุที่เป็นดังนั้น มิใช่  
เรื่องแปลก เพราะคนไทยมีภาพของพระสงฆ์  
ไทยเป็นพื้นฐาน แต่อยากจะบอกว่า การแยกพระ  
สงฆ์เป็นสายปริยัติและสายปฏิบัติ มิใช่เพิ่งเกิด  
ในประเทศไทยเร็ววันนี้ แต่มีมานานแล้ว ตั้งแต่  
สมัยพุทธศาสนารุ่งเรืองในประเทศศรีลังกา หลัง  
พุทธปรินิพพานล่วงแล้ว ประมาณ ๔๐๐ ปี

สมัยพระติสสเถระแห่งชมพูทวีปนั้น พระสงฆ์  
สายป่าและสายบ้านยังไม่แยกกัน ต้องเรียนควบคู่  
กันไปทั้งการปฏิบัติและศึกษาพระธรรมคำสอน  
หากใครหลุดโลกไปถามผู้คนสมัยนั้น คนตอบคง  
ทำหน้าตาสงสัยเหมือนถามหาทางออกถ้ำหลวง  
ขุนน้ำนางนอน

มีหลักฐานระบุชัดว่า พระสิคควเถระและพระ  
จันทวชิเถระ ผู้เป็นอาจารย์ของพระติสสเถระ  
นั้น “เป็นผู้ถืออรัญญิกวัตร เกรงครัดในธุดงค์  
คุณ เป็นผู้มักน้อย ยินดีอยู่ในป่า เป็นผู้สงบเสงี่ยม  
เป็นผู้ฝึกฝนอินทรีย์ดีแล้ว รอบรู้สัทธรรม ยินดี  
ในเสนาสนะสงัด อยู่ป่าแต่ผู้เดียว เป็นผู้แก่กล้า  
กล้าเหมือนสีหะอยู่ในซอกเขา ฉะนั้น” เมื่อจารีต  
ปฏิบัติของอาจารย์เป็นเช่นไร ลูกศิษย์ก็ต้อง  
ประพฤติตาม เอาอย่างอาจารย์แห่งตน เหมือน  
ฝรั่งเขาว่า “Like teacher, like student”

เรื่องราวการพบปะกันระหว่างพระเจ้าอโศก  
มหาราชกับพระติสสเถระนั้น เกิดขึ้นหลังจาก  
พระเจ้าอโศกศรัทธาพระพุทธศาสนาเรียบร้อยแล้ว  
แล้ว และน่าจะมีศรัทธาแรงกล้ามาก สังเกตได้



จากพระองค์โปรดให้ถวายนิยัตถ์แก่ภิกษุถึง  
๖๐,๐๐๐ รูป นอกจากนั้น ยังสร้างพระวิหารและ  
เจดีย์รอบชมพูทวีปถึง ๘๔,๐๐๐ แห่ง และว่ากันว่า  
เพียงแค่วันเดียว พระองค์ทรงสละราชทรัพย์  
เพื่อพระพุทธานุศาสน์ถึง ๘๖ โกฏิ แบบนี้เจ้าสัว  
ทั้งหลาย เห็นจะไม่กลัววัดบารมี

ตรงนี้เห็นว่าพระองค์ทรงมีพระราชศรัทธา  
ในพระพุทธศาสนาจริง เพราะไม่ใช่บันทึกไว้  
เพียงหลักฐานด้านวรรณคดี แม้แต่หลักฐานทาง  
โบราณคดีก็กล่าวไว้ เป็นเนื้อหาตรงกันโดยไม่ต้อง  
ตีความให้เสียเวลา แต่พระราชศรัทธาต่อพุทธ-  
ศาสนาของพระองค์กลายเป็นดาบสองคม ในด้าน  
หนึ่งเป็นการเสริมส่งให้พระสงฆ์สามารถทำงาน  
เชิงรุกได้เป็นอย่างดี แต่ในด้านหนึ่งเปิดช่องให้คน  
ภายนอกปลอมเข้ามาบวช (บพหน้าจะขยายความ  
ประเด็นนี้ให้กระจ่าง)

พระเจ้าอโศกนั้นโปรดให้ประชุมคณะสงฆ์  
เพื่อสอบถามว่า สมัยพุทธกาล มีใครถวาย  
ทานจำนวนมหาศาล เหมือนพระองค์หรือไม่ ?  
และการถวายทานดังกล่าว จะเรียกว่าเป็นศาสน-  
ทายาทได้หรือไม่ ?

ที่ประชุมสงฆ์ลงมติให้พระติสสเถระเป็น  
ผู้ตอบคำถามพระเจ้าอโศก

ตรงนี้จะเห็นว่าบทบาทของพระติสสเถระ  
น่าจะอยู่ระดับแถวหน้าหรืออาวุโสสูงสุด และ  
น่าจะเชี่ยวชาญแตกฉาน ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ  
เรียกแบบภาษาจีนว่า เก่งทั้งบุนและบู การได้รับ  
มอบหมายจากคณะสงฆ์ น่าจะหมายถึงว่า พระ  
เถระมีบารมี หรือความสามารถ ที่จะโต้ตอบ

พระเจ้าอโศกได้อย่างไม่เกรงขามบุญญาธิการของ กษัตริย์มหาราช

คำตอบของพระเถระนั้น น่าสนใจมาก

“มหาบพิตร ในพระศาสนาของพระทศพล เมื่อพระตถาคตยังทรงพระชนม์อยู่ มิได้มีใครที่ ชื่อว่าถวายเป็นปัจจัยเหมือนมหาบพิตร มหาบพิตร เท่านั้น ที่ทรงบริจาคมากมาย”

“มหาบพิตร เพียงเท่านั้นยังไม่ถือว่าเป็นศาสน ทายาท แต่ยังนับได้ว่าเป็นปัจจัยทายกหรือผู้ อนุเคราะห์ ผู้ใดพึงถวายเป็นปัจจัยกองขนาดตั้งแต่ แผ่นดิน ไปจนถึงพรหมโลก ผู้นั้นก็ยังนับไม่ได้ ว่าเป็นศาสนทายาท”

“มหาบพิตร ผู้ใดผู้หนึ่งจะมั่งคั่งหรือยากจน ก็ตาม ให้บุตรในอกตนบวช จึงจะเรียกผู้นี้ว่า เป็นศาสนทายาท”

เห็นอะไรในคำตอบของพระเถระหรือไม่? ถ้า ยังมั่นใจอยู่ เรามาวิเคราะห์กัน คำตอบนี้มีเป้าหมาย สองนัย สุภาชิตไทยคืออิงปันนัดเดียวได้นกสองหัว เอ๊ย สองตัว !!!

เราทราบแล้วว่า พระเจ้าอโศกมหาราชรับรู้ว่า ศาสนทายาท คือการถวายเป็นปัจจัยอนุเคราะห์พระสงฆ์ สุดความสามารถ อนุเคราะห์ดังกล่าว หมายถึง ศาสนบุคคลและศาสนวัตถุ โดยมองว่าหาก ศาสนบุคคลและศาสนวัตถุยังดำรงคงอยู่ นั่นก็ แสดงว่าพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง ประมาณว่า ผ้าเหลืองเต็มบ้าน วิหารเต็มเมือง คติความเชื่อเช่นนี้ ยังมีกษัตริย์หลายประเทศรักษาสืบต่อมาจนถึง ปัจจุบัน

ประเด็นนี้พระติสสเถระตอบพระเจ้าอโศก ว่า บุคคลเช่นนี้เป็นเพียงปัจจัยทายก หมายถึง อนุเคราะห์พระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ แม้จะมีอนิสงส์ มากก็จริง แต่น้อยกว่าศาสนทายาทร้อยเท่าพันทวี พอมาถึงตรงนี้พระเจ้าอโศกผู้ปรารถนาเป็นทายาท ของพระศาสนา จึงมองหาผู้สามารถรองรับฐานะ

เช่นนี้ได้ จึงหันหน้าไปหาคนใกล้ตัว กล่าวคือ พระ ราชโอรสและพระราชธิดา ผู้เกิดในอกตน กล่าว คือ มหินทกุมาร และ สังฆมิตตกุมารี

หากวิเคราะห์คำว่า “ศาสนทายาท” น่าจะตี ความหมายได้สองนัย

หนึ่งนั้นหมายถึง ผู้ทำหน้าที่บำรุงรักษา พระศาสนา กล่าวคือ อนุเคราะห์พระสงฆ์สามเณร ด้วยปัจจัยสี่มิให้ขาดตกบกพร่อง เพื่อให้พระสงฆ์ สามเณรสามารถรักษาสมาณภาวะโดยไม่เป็นกังวล เปิดช่องให้ท่านมีเวลาศึกษาเล่าเรียนพระธรรม วินัยและปฏิบัติศาสนกิจตามแนวคำสอนของ พระพุทธเจ้า พร้อมเรียนรู้วัตรปฏิบัติอันดีงามตาม ครูอาจารย์แห่งตน

อีกหนึ่งนั้น หมายถึง การออกบวช เพื่อศึกษา พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วทรงจำ บอกกล่าว และรักษาพระธรรมคำสอน ให้เจริญ รุ่งเรืองยาวนาน

หากเทียบเคียงศาสนทายาทสองแบบ การ ออกบวชมีประโยชน์ต่อการรักษาพระศาสนา มากกว่ากลุ่มแรก เนื่องจากกลุ่มแรกนั้น หากมี ปัจจัยภายนอกเข้ามาเบียดแทรก ก็ย่อมมีโอกาส เปลี่ยนแปลงได้ง่าย ยกตัวอย่าง เพียงแค่เสื่อม ศรัทธาต่อองค์กรหรือบุคคล ก็ย่อมละทิ้งศาสนา แห่งตน แต่หากออกบวช ศึกษา จนศรัทธามั่นคง แน่วแน่ในคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว โอกาส จะละทิ้ง หรือเปลี่ยนไปนับถือลัทธิศาสนาอื่น ย่อมเป็นเรื่องยาก

ด้วยเหตุนี้ พระติสสเถระจึงมุ่งเป้าไปที่ศาสน ทายาทกลุ่มหลัง ผู้เขียนเห็นว่าคำตอบคำถาม พระเจ้าอโศกครั้งนี้ พระติสสเถระน่าจะมุ่งเป้าไป ที่มหินทกุมารกับสังฆมิตตกุมารีเป็นหลัก พุทธแบบ ชาวบ้านคือ หากพระราชโอรสและพระราชธิดา ของพระเจ้าอโศกทั้งสองพระองค์ออกบวชในพระ บวรพุทธศาสนา ย่อมก่อเกิดประโยชน์มากมาย

มหาศาลต่อวงการพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเป็นสื่อกลางระหว่างพุทธศาสนากับราชวงศ์โมริยะ หลักฐานระบุว่า มหินทกุมารและสังฆมิตตาทกุมารีศรัทธาพระพุทธศาสนามานานแล้ว เพราะพระราชมารดานามว่า เวทีส้านั้น เป็นคนในตระกูลศากยะและศรัทธาพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง โดยสร้างอารามวิหารภายในบริเวณบ้านเกิดเมืองอนันตี (สาญจี ในปัจจุบัน) ตัวนางเองก็ถวายการอุปถัมภ์พระสงฆ์เป็นอย่างดี พระราชโอรสและพระราชธิดาก็คุ้นเคยกับพระสงฆ์มาแต่เด็ก สังเกตได้จากพระนามของสังฆมิตตาทกุมารี หมายถึงผู้เป็นมิตรกับพระสงฆ์

เรื่องราวเช่นนี้คงเป็นที่รับรู้ของพระติสสอรหันต์โดยไม่ต้องสงสัย ครั้นเห็นว่าเป็นเวลาประจวบเหมาะ จึงตอบคำถามพระเจ้าอโศก โดยชี้เข้าไปที่มหินทกุมารและสังฆมิตตาทกุมารี ผู้เขียนเชื่อว่า พระเจ้าอโศกเอง ก็น่าจะรู้จักขณะนิสัยของพระราชโอรสและพระราชธิดาทั้งสองเป็นอย่างดี ครั้นพระติสสเถระอธิบายความหมายศาสนทายาทที่แท้จริง จึงหันพระพักตร์ไปทางพระราชโอรสและพระราชธิดาทั้งสองพระองค์ เพียงแค่ตรัสสั้นย่นิด พระราชโอรสและพระราชธิดาก็กราบทูล โดยไม่ต้องทวนถามอีกรอบว่า “หม่อมฉันจะบวช พระบิดาโปรดให้หม่อมฉันบวชเถิด จะได้เป็นศาสนทายาท”

เห็นหรือยัง อุปายของพระอรหันต์ สำเร็จเป็นรูปธรรมอย่างไร !!!

ประเด็นน่าสนใจ คือ นโยบายศาสนทายาทเลียนแบบพระเจ้าอโศกมหาราชมีการรักษาสืบต่อมาถึงปัจจุบัน แต่ความหมายกลับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา กล่าวคือเดิมการยินยอมให้บุตรเป็นศาสนทายาทก็เพื่อได้ศึกษาพระธรรมคำสอนและทรงจำรักษาพร้อมบอกต่อ เพื่อให้พระศาสนา

เจริญรุ่งเรือง มั่นคงยาวนาน แต่ครั้นสมัยหลังศาสนทายาทกลายเป็นศึกษาพระธรรมคำสอนเพื่อนำความรู้ไปต่อยอดทางอาชีพการงาน สุดท้ายเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ศาสนทายาทเพี้ยนไป กลายเป็นสะพานให้พ่อแม่ไต่ขึ้นไปสวรรค์ จึงกลายมาเป็นศาสนทายาทระยะสั้น

สิ่งที่เราควรทำความเข้าใจกันใหม่ มิใช่มาจากพระสงฆ์ แต่เป็นเรื่องของฆราวาสญาติโยม เพราะปัจจุบันนี้ พระสงฆ์เป็นเพียงปลายน้ำเท่านั้น กำหนดการบวชถูกต้องครบบังคับไว้ในช่องทางอุปสมบทเรียบร้อยแล้ว โดยพระสงฆ์ไม่สามารถปฏิเสธหรือคัดค้านได้ บางรายหนักหน่อย ยังไม่ได้บวชเลย แต่กำหนดวันลาสิกขาไว้เรียบร้อยแล้ว

สิ่งที่น่าเห็นใจคือ การครองชีพของฆราวาส เพราะคนวัยหนุ่มเป็นกำลังสำคัญของครอบครัว หากต้องเข้าสู่ร่มผ้ากาสาวพัสดร์ตลอดชีวิต ย่อมมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครอบครัวโดยตรง จึงเป็นที่มาของการบวชระยะเวลานั้น

หากจะรักษาระบบศาสนทายาทแบบพระเจ้าอโศก เห็นว่า จำเป็นต้องทำความเข้าใจร่วมกัน

โดยส่วนตัว นิยมวิธีการของชาวพุทธศรีลังกา กล่าวคือ ชาวศรีลังกาทุกคนต่างทราบ ว่า หากคนรุ่นเราบวช เป็นที่แน่นอนว่า รุ่นหลานแม่เป็นฆราวาสก็ต้องบรรลุลอรหันต์แน่นอน ผู้เขียนเชื่อว่า อุปายนี้ น่าจะเป็นการปรับวิธีการใหม่ คงเป็นเพราะพระศาสนทายาทของพระเจ้าอโศกมหาราชอ่อนแรงลงไป พระเถระจารย์ชาวศรีลังกาจึงสร้างสรรค์วิธีการใหม่ และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

สำหรับสมัยปัจจุบัน ผู้เขียนแนะนำว่า ให้พ่อบ้านบวชคนเดียวพอ รับรองสมาชิกทั้งครอบครัวบรรลุลุธรรมในปัจจุบันวันนี้กันแน่นอน

(ฉบับหน้ามาว่ากันต่อ)

# ผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม

(ใครว่าสตรีบรรลุนิพพานไม่ได้)

- ๑ นวลนารี สตรีเพศ วิเศษล้ำ  
ให้กำเนิด เกิดองค์พระ ศาสตรา  
ช่วยชูค้ำ พุทธะ ศาสนา  
พระมาया เทวี ผู้ปลื้องค์
- ๒ โอ้พระนาง พิมพา ผู้ผ่องผุด  
ยอมพลีกาย พลีใจ ให้พระองค์  
บริสุทธิ เสียสละ มละหลง  
เพื่อมุ่งตรง ทรงดำริ โพธิญาณ
- ๓ แม่พระปะ- ชาบดี ศรีมารดร  
เฝ้าระวัง สิทธิตถะ พระกุมาร  
ผู้ทรงป้อน ถิ่นธारा สรงสนาน  
ด้วยลมปราณ ดั่งโอรส ในอุทร
- ๔ เหล่าสตรี มีปัญญา กล้าสละ  
ไฝ่กุศล ผลบุญ อันบรร  
พร้อมศรัทธา ปสาทะ เชื่อคำสอน  
มิอาทร ร้อนใจ เพราะใคร่บุญ
- ๕ ไฝ่ศึกษา ปริยัติ พระสัทธรรม  
เหล่ากิเลส ตัณหา พาอาดูร  
เพื่อน้อมนำ ปฏิบัติ ขจัดสูญ  
เพียรเพิ่มพูน ไตรสิกขา ให้กล้าไกล
- ๖ ทั้งจาคะ มุ่งสละ วัตถุทาน  
บุญเป็นเหตุ ละกิเลส ให้ห่างไกล  
องอาจหาญ ไม่ลังเล สิ้นสงสัย  
ตระหนี่ไว้ ไร้ประโยชน์ โทษมากมี
- ๗ พระศาสนา คงอยู่ได้ เพราะใครเล่า  
ภิกษุสงฆ์ องค์เณร ทั้งเถรชี  
เข้าเย็นเฝ้า ประณินบัติ ไม่น่ายหนี  
สุขเปรมปรีดี เพราะสตรี มีศรัทธา
- ๘ แม้ออกบวช ไม่ได้ เป็นไรเล่า  
เพียงมุ่งมั่น อบรม บ่มปัญญา  
ชีวิตเรา ไม่อาภัพ อย่างใครว่า  
วิปัสสนา ศีลธรรม ประจำใจ
- ๙ สมณะ จาคะ ก็มุ่งมั่น  
บารมี ทั้งสืบ ไม่ห่างไกล  
บุญช่วยกัน พลันจิต สว่างไสว  
สักวันได้ เต็มจบ พบนิพพาน ฯ



- ❖ วิสัยนาธรรม :  
ผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม (๑)
- ❖ ธรรมปริทัศน์ : รู้จักบ้านของตัว  
เกี่ยวกับพระไตรปิฎก (๓) (จบ)
- ❖ พระธรรมเทศนา :  
คุณยายดินสอเก่า
- ❖ ปัญญาปริทัศน์ :  
คาถา สุภา รัตนาชวาทอง
- ❖ กวีนิพนธ์ :  
มีธา ร่ม เวาแม่



- ❖ ในประสบการณ์ :  
เส้นทางธรรม พญ. ดร.อมรา มลิลลา
- ❖ เพื่อนภาวนา :  
ข้อคิดจากอาศรมมาตา
- ❖ ชวนอ่านพระสูตร :  
อาภิตตปริยายสูตร
- ❖ กับโลก รู้ธรรม :  
สี่วิมิงสชาดก
- ❖ มอญเทศ - มอญไทย :  
พระติสสเถระ (๓)